

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202245

UNIVERSAL
LIBRARY

ಮೂರು ನಾಟಕಗಳು

ಕೆ. ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ

ರಾಮನೋಜನ ಕಂಪೆನಿ
ಬೆಂಗಳೂರು
೧೯೩೧

ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನೂ ಕಾದಿರಿಸಿದೆ

ಂಗೂರು ಪ್ರೆಸ್, ಮೈಸೂರು ರೋಡ್, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಮಹಾರಾತ್ರಿ
ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ
ಜಲಗಾರ

ಯಕ್ಷ — (ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು)

ಗಂಧರ್ವ, ಸಂತಸದ ಸುದ್ದಿಯೊಂದನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಿದೆಯು ?

ಗಂಧರ್ವ — (ಹಿಂತಿರುಗಿ ಏನಯ್ಯದಿಂದ) ಇಲ್ಲಿನ ಮಾಡುವರಿ? ನೀರವದ

ಕಟ್ಟಿರುಳೊಳಲ್ಲಿ? ಅಂಬರ ನಿವಾಸಿಗಳೆ!

ಕಿನ್ನರ — ಎಲೆ ಗೆಳೆಯ, ಮಂಗಳದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ
ಸಾರುತ್ತಿಹೆವು.

ಗಂಧರ್ವ — ಸಂತಸದ ಸಂದೇಶವೇನು ?

ಯಕ್ಷ — ಶಾಕ್ಯರಸರ ಪುತ್ರ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನೀರಾತ್ರಿ

ಬುದ್ಧನಾಗುವನೆಂಬುದೇ ಶುಭದ ವಾರ್ತೆ !

ಗಂಧರ್ವ — ಹಾಗಾದರೆಂದು ಭಾರತಾಂಬೆಯೆ ಧನ್ಯೆ !

ಕಿನ್ನರ — ಅಲ್ಲವೇ ಗಂಧರ್ವ !

ಯಕ್ಷ — ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳ

ಹಿಂಸೆಯಲಿ ಬಿಂದು, ಕೃತ್ರಿಮದ ವೈದಿಕರ

ದೌಷ್ಟ್ಯದೊಳು ನೊಂದು, ಒಣವೇದ ಪಂಡಿತರ

ವಾದದೊಳು ಮುಳುಮುಳುಗಿ ಗೋಳಿಡುವ ಭಾರತಿಯ

ಪುಣ್ಯಗಗನದ ಪೂರ್ವದೊಳು, ನೋಡು, ಹರ್ಷದರು

ನೋಡಯವು ಶೋಭಿಸುವುದೆಂತು !

ಕಿನ್ನರ — ನೋಡದೋ

ಗಂಧರ್ವ, ಭಾರತಾಂಬೆಯು ತನ್ನ ಪರಮ

ಪುಣ್ಯೋದಯಕೆ ಹಿಗ್ಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯ ನಿಟ್ಟುಸಿರ

ಜಿಟ್ಟು ನಲಿದಿಹಳು.

ಯಕ್ಷ — ನೋಡಲ್ಲಿ! ಮುಂದೆ ಬಹ

ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯ ತಂದೊಪ್ಪಿಸಲು ಧರ್ಮ

ದೇವತೆಯು ಬಿಳಿಯ ನೀರೆಯನುಟ್ಟು, ಆರೆಯರಳಿ

ದಂತಿರುವ ಕಣ್ಣೆಳಕ ಬೀರಿ ಸಡಗರದಿಂದ

ಬರುತಿಹಳು.

ಗಂಧರ್ವ—

ನೋಡಿರೆಲೆ ಬಾಂದಳದ ಬಂಧುಗಳೆ,

ಪುಣ್ಯದೇವಿಗೆ ಒದಗಿದೀ ಭಾಗ್ಯವನು ಕರುಬಿ
ಪಾಪಮಾರಿಯು ತನ್ನ ದೂತರಾವಳಿಯ-
ನಟ್ಟುತ್ತಿಹಳಲ್ಲಿ ಗೌತಮನ ಮೋಹಿಸಲು !

ಕಿನ್ನರ— ಗೌತಮಗೆ ಬಂದೊದಗಬಹುದಾದ ಕಷ್ಟಗಳ
ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಲೆಂದೇ ನಾವು ಹೊರಟೆಹವು.

ಯಕ್ಷ— ಹಾಗಾದಿನ್ನೇಕೆ ತಡವು ! ಹೊರಡೋಣ
ಬನ್ನಿ.

ಗಂಧರ್ವ—(ಕಿನ್ನರನ ಕಡೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ) ಕಿನ್ನರಾ, ನಿನ್ನ ಕರತಳದೊಳಾ-
ರಾಜೆಸುವುದೇನು ? ಶಶಿತಾರೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ಬೆಳಕ ದಯವಾಲಿಸುತ್ತ ರಂಜಿಸುವುದೇನು ?

ಯಕ್ಷ— ಅಧಿಕಾರ ಮಕುಟವದು !

ಕಿನ್ನರ—

ಅರಿಯೆಯಾ ಗಂಧರ್ವ ?

ಅವತಾರ ಪುರುಷರೀ ಧರೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಿಸಲು
ಜಗದೊಡೆಯನವರಿಗೀ ಅಧಿಕಾರ ಮಕುಟವನು
ಕಳುಹುವನು !

ಯಕ್ಷ—

ಜಗಕವರು ತತ್ತ್ವಬೋಧೆಯ ಮಾಡ-
ಲಾಣತಿಯನೀಯುವನು ! ಅಧಿಕಾರ ಮಕುಟವಿದು
ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೆಂದರಿಯದಿರು. ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆ
ಅವತಾರಗಳ ಶಿರವ ಸಿಂಗರಿಸಿ ಬಂದಿಹ ಕಿ-
ರೀಟವಿದು. ಪಾವನಕೆ ಪಾವನವ, ಮಂಗಳಕೆ
ಮಂಗಳವನೀವ ತಲೆದೊಡವು ಇದು. ಈ ರಾತ್ರಿ
ಗೌತಮನ ಬುದ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯ
ವೌಳಿಯಿದು. ಬನ್ನಿ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ನೆರವಾಗಿ
ಧನ್ಯರಾಗುವ ಬನ್ನಿ ! [ಕುಳುಮು. ಪದ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೧

[ಆರಮ್ಭವೇ ಪಕ್ಕದ ಒಂದು ಉಪಾಸನವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು
ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವನು.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಇಲ್ಲ; ಇನ್ನಿಲ್ಲಿ ಇರಲಾರೆ. ಇರಲಾರೆ!
ಎಳೆಯ ಕರೆಯನು ಕೇಳಿಯೂ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರೆ.
ಆತ್ಮದಾನುಂತ್ರಣವನೋದಿಯೂ ಭೋಗಾಭಿ
ಲಾಷೆಯಿಂದಿನ್ನು ನಾನಿರಲಾರೆ. ವರಧರ್ಮ
ದೇವತೆಯು ಗುಡಿಗಳಿಂ, ಹೊಲಗಳಿಂ, ವನಗಳಿಂ,
ಸೌಧಸೌಧಂಗಳಿಂ ಕೈಬೀಸಿ ಗೋಳಾಡಿ
ಕರೆವುದನು ಕಂಡೂ ಮದ್ದನಾಗಿರಲಾರೆ (ವಾಡ್ಯ)
ನಾದವೇನಿದು? ವಾದ್ಯಗಳ ನಿಸದ! ನನಗರಿಯ-
ದಂಥಾವ ಶುಭವೆಂದು ಬಂದಿಹುದು?—ನನಗೇನು!
ದನಿಯು ಬೀರಿರಿ ವಾದ್ಯಗಳಿರ! ನಿಮ್ಮಗಳ
ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಿವುಡನಾಗಿಹೆನಿಂದು. ಇಲ್ಲ; ನಾ
ನಿರಲಾರೆನಿನ್ನು! ಇಂದಿನಿರುಳನು ಬಿಟ್ಟ
ರೆನಗಿನ್ನು ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ನಾಳೆನಾಳೇ ಎಂದು
ವರ್ಷಗಳ ಕಳೆದಾಯ್ತು! ನಾಳೆ ಎಂದಿಗು ನಾಳೆ!
ಇಂದಿದೆ! [ಚನ್ನನು ಓಡುತ್ತಾ ಬರುವನು]

ಚನ್ನ— ಶುಭಸುದ್ದಿ! ಶುಭಸುದ್ದಿ! ನನ್ನೊಡೆಯ!
(ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಗಂಭೀರನಾಗಿರುವನು)

ಎನುದಾಸೀನನಾಗಿಹೆಯಲ್ಲ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಎನು ಶುಭಸುದ್ದಿ? ಚನ್ನಚ್ಚ! ಮಂಗಳನಿ-
ನಾದಗಳು ನಭಕೇರುತಿಹವಲ್ಲ ಏಕೆ?

ಚನ್ನ—

ಅದೆ ಶುಭದ ವಾರ್ತೆ,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ನಿನಗೊಂದು ಗಂಡು ಶಿಶು ಹುಟ್ಟಿಹುದು !
ಪುಣ್ಯಕುಡಿಸುವ ತೆರದಿ ಬಣ್ಣ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ) ಮತ್ತೊಂದು

ವಾಶ. ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಪಣಿಯ ಬಂಧನವು !
ದಿನ ಕಳೆದ ಹಾಗೆಲ್ಲ ಬುವಿಯ ಚಾಲವು ಸಮ್ಮ
ಸುತ್ತುವುದೆ ಹೊರತು, ಬಿಗಿಬಿಗಿಯುವುದೆ ಹೊರತು
ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಡುವುದು ಎಂಬ ನೆಚ್ಚನಾಕಾಣೆ.

ಚನ್ನ— ಏಕೆಂತು ಮೌನವಾಗಿಹೆ ಒಡೆಯ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಗಂಭೀರವಾಗಿ) ಸಾರಧಿಯೆ,
ಚನ್ನ, ಇತ್ತಬಾ. ನನಗಿಂದು ನಿನ್ನ ಸೆರ-
ವಾಗಲೇ ಬೀಕು. [ಸುಗೀತ] ಎನು ಸಂಗೀತವಿದು ?

ಚನ್ನ— ಪುತ್ರೋದಯದ ಹರುಷಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂಗನೆಯ-
ರುಲಿಯುವರು ಮಂಗಳದ ಹಾಡುಗಳ. ಕೇಳು,
ಎಷ್ಟು ಮೃದು ಮಧುರವಾಗಿಹುದು !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಸ್ವಗತ) ಎಲೆ ಗಾಸ
ದೇವತೆಯೆ, ನಿನ್ನ ಮೋಹದ ಮುಡಿಯು ಸಿಡಿದೆಡೆವು
ದಿಂದು ! ಆತ್ಮಗೀತವು ಕರ್ಣಗೀತವನು
ಏಳಿಸುತ್ತಲಿಹುದಿಂದು. ಅವ್ಯುತ ಪಾಸದ ಒಯಕೆ
ನಾಡ ಹಾಲಿನ ಬಯಕೆಯನ್ನೆಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿಹುದು.
(ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ಚನ್ನ !

ಚನ್ನ— (ಅನ್ಯಮನಸ್ಕ) ಎಷ್ಟು ಹೃದಯಂಗಮವು, ಸಂಗೀತ !
ಏಕೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಗಾಸವೆನೆ ತನುಮನಗ
ಳೆಲ್ಲವನು ಮರೆತು ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ನೀನಿಂದು
ಸರಗೈವ ರಮಣಿಯರನಾಲಿಸದೆ, ಚಿಂತಾತ್ಮ
ನಾಗಿರುವೆಯಲ್ಲ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ನಟ್ಟನೋಟದಿಂದ) ಹೌದು, ಚನ್ನ, ಹೌದು!
ಇರಲಿಯದು. ಇತ್ತಬಾ. ನನಗಿಂದು ನಿನ್ನ ನೆರ
ವಾಗಲೇ ಬೇಕು.

ಚನ್ನ— ಸಾರಥಿಯನೀರೀತಿ
ಕೇಳುವರೆ? ಬಿಸಸು, ಕಿಂಕರ ನಾನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇನ್ನು ನೀ-
ನೆನ್ನ ಸಾರಥಿಯಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— (ದೃಢದಿಂದ) ಕೆಲಸದಿಂದ ಬಿಡಿಸುವೆಯ ?
ಬೇಡ ಗೌತಮ ಬೇಡ. ನಾ ಮುದುಕ, ನಿರ್ಗತಿಕ!
ನಾನೆಸಗಿದವರಾಧವಾದರೂ ಏನು?
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನೊಡೆಯ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಕರುಣೆಯಿಂದ) ಹಾಗಲ್ಲ, ಕೇಳಿಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— ಇಲ್ಲ, ಬೇಡ! ಬೇಡ! ನಿನ್ನ ಬಿಟ್ಟರೆ ನಾನು
ಸಾಯುವುದೆ ಸರಿ. ಚನ್ನನೆದೆಯಲ್ಲಿ ನೀನಲ್ಲ-
ದಿನ್ನಾರು ನೆಲೆಸಿಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಸ್ವಗತ) ವಾಪ, ಮುದುಕನಿವ!
(ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ಚನ್ನ ಜ್ಞ ಕೇಳಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ನಾ ಬಿಡಲಾರೆ,
ಹೆದರದಿರು.

ಚನ್ನ— (ಸಂಕಪದಿಂದ) ನೀನೀಗ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಮತ್ತೇನು?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇಂದು ನಾ ಬಹು ದೂರ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿರುವೆ.

ಚನ್ನ— (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಯಾವೆಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ? ಇಂದೇಕೆ?
ಮಾತೇನು?

ಮಗನು ಹುಟ್ಟಿದ ದಿನವೆ ತಂದೆ ಹೋದರೆ ದೂರ
ಲೋಕವೇನೆನ್ನುವುದು?

ಬೇಕಾದವನು, ಕೇಳು. ಇಂದಿನಿರುಳೇ ನಾನು
ತಿರೆಸಿರಿಗಳೆಲ್ಲವನು ಬಿಸುಟು ಮುಕ್ತಿಶ್ರೀ
ಯನ್ನರಸಿ ಹೊರಡುವೆನು.

ಚನ್ನ — ಏಕೆ, ನನ್ನೊಡೆಯ,
ಇಲ್ಲಿ ಸೊಗಮಿಲ್ಲವೇ ನಿನಗೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ — (ವ್ಯಾಕುಲತಯಿಂದ) ಚನ್ನಜ್ಜ
ನಾನೊಬ್ಬ ಸುಖಿಯಾದರೇನಾಯ್ತು? ಲೋಕವೇ
ಬೊಬ್ಬರಿಯುತಿಹುದಲ್ಲ ಬೆಂದು ಬಡತನದಲ್ಲಿ.
ಮೌಢ್ಯಾಂಧಕಾರದೊಳು ಸಿಕ್ಕಿ, ದಾರಿಯ ತಪ್ಪಿ,
ಕಾಡುಪಾಲಾಗಿಹಳು ಭಾರತಾಂಬೆಯು, ಚನ್ನ,
ಕಾಡುಪಾಲಾಗಿಹಳು! (ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು)

ಚನ್ನಜ್ಜ, ನಿನಗೆಲ್ಲ
ಬಣ್ಣಿಸಲು ಸಮಯವಿಲ್ಲೇಗ. ನನಗಿಂದು
ನೆರವಾಗುವೆಯ ಹೇಳು.

ಚನ್ನ — ಎದೆಯೇಕೊ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ.
ಒಡೆಯ, ನೀನೇನು ಮಾಡುವೆಯೊ ನಾನರಿಯೆ.
ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವನರಿಯೆ. ಆದೊಡೆಯು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ
ನೆಚ್ಚುಂಟು ಎನಗೆ. ಇಂದು ಹೋದವನೆಂದು
ಹಿಂದಕ್ಕೆತರುವೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ — ಎಂದಿಗೋ ನಾನರಿಯೆ,
ಸಾರಥಿ.

ಚನ್ನ — ಒಂದು ವಾರವೆ? ಎರಡೆ? ಮೇಣ್ ಮೂರೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ — ಅದಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು, ಚನ್ನಜ್ಜ, ಅದಕಿಂತ
ಹೆಚ್ಚು.

ಚನ್ನ— ಹಾಗಾದರೇನೆಂದು ತಿಂಗಳೇ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ) ಅಲ್ಲ, ಚನ್ನ, ಅಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— ಒಂದು ಸಂವತ್ಸರವೇ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಏನೋ, ನಾನರಿಯೆ.

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ,
ಏನು ನೀನನ್ನುವುದು! ನಿನ್ನ ಪಯಣದ ಸುದ್ದಿ
ರಾಜರಿಗೆ ಗೊತ್ತೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಚನ್ನ— ಹೇಳದೇ
ಕೇಳದೇ ಓಡುವೆಯ? ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸಲೆ ನಾನು?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಆಜ್ಞಾಪಾಯಿಂದ) ನಿಲ್ಲು, ಚನ್ನ, ನಿಲ್ಲು! ಗುಟ್ಟಾದ
ಪಯಣವಿದು.

ಗುಟ್ಟಾದ ಪಯಣ! (ಸ್ವಗತ) ಬಡವಾಯಿ ಚನ್ನಚ್ಚ,
ಮುಗ್ಧ ಚನ್ನಚ್ಚ, ನನ್ನ ಮನವನ್ನರಿಯ. (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ)
ಕೇಳಿಲ್ಲ. ಚನ್ನಚ್ಚ ಕೇಳಿಲ್ಲ, ನಿನಗೆಲ್ಲ
ವಿಶದವಾಗುಸುರುವೆನು. ಆ ದಿನದ ನೆನಪಿದೆಯೆ?

ಚನ್ನ— ಯಾವ ದಿನ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಭಾವದಿಂದ) ಮುದುಕನೊಬ್ಬನ ಕಂಡ ಪುಣ್ಯದಿನ!
ರೋಗಿಯನು ಕಂಡ ದಿನ! ಸತ್ತವನ ಕಂಡ ದಿನ!
ಯೋಗೀಶನೊಬ್ಬನನು ಕಂಡತುಳ ಪುಣ್ಯದಿನ!
ಆ ದಿನದ ನೆನಪಿದೆಯೆ ನಿನಗೆ?

ಚನ್ನ— ಹೌದೊಡೆಯ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಅಂದಿನಿಂದಲು ನಾನು ಬುದ್ಧನೆಂದಾಗುವೆನೊ
ಜಗವನೆಂದುಳುಹುವೆನೊ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸು
ತಿರುವೆ.

ಚನ್ನ— (ಸ್ವಗತ) ಜಾತಕದ ಜೋಯಿಸನು ಅಂತೆಯೇ
ನುಡಿದಿದ್ದ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ರಾಜ್ಯವನ್ನ ಗಲುವಾ ದಿನವೇ
ಮದುವೆ ಬಂದೆನ್ನ ನಿಲ್ಲಿಸಿತು.

ಚನ್ನ— ಇಂದು ಸುತನುದಯ
ನಿಲ್ಲಿಸದೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇಲ್ಲ, ಎಂದೂ ಇಲ್ಲ. ಚನ್ನ,
ಜೆಂದು ಜವ ಬಂದರೂ ತಡೆಯಲಾರನು ಎನ್ನ.
ಕೇಳದಿರು ಪ್ರಶ್ನೆಯನು ಇಷ್ಟುದಿನ ನಿನ್ನ ನಾ
ಸಲಹಿದೆನು. ನೀನು ಇಂದಿನೊಂದಿರುಳಲ್ಲಿ
ಸಲಹಲಾರೆಯ ಎನ್ನ ?

ಚನ್ನ— ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮಕೆ ಸೋತಿ
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ; ಹೇಳು. ಮಾನ್ಯಡಿಯ ನುಡಿಯದೆಯೆ
ಮಾಡುವೆನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಯಾರಿಗಿದನರುಹದಿರು.

ಚನ್ನ— ಇಲ್ಲ.
ನನ್ನೆದೆಗು ನಾ ಹೇಳಿ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇಂದು ನೀನೆನ್ನ
ಕೋಣೆಯೆಡೆ ಮಲಗಿಕೊ. ರಾತ್ರಿ ನಿನ್ನನು ಕರೆವ
ಸಮಯ ಬರಬಹುದು.

ಚನ್ನ— ತಪ್ಪದೇ ಮಲಗುವೆನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ವಾದ್ಯಗಳು ನಿಂತಿಹವು. ನನಗಾಗಿ ಕಾಯುವರೊ
ಎನೊ; ಹೋಗುವೆನು. ಮರೆಯದಿರು, ತೊರೆಯದಿರು !
(ತರುಳುವನು)

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಗೌತಮಾ! ನಿನ್ನ ಮನವರಿಯೆ!
 ಮಿಂಚುಹುಳು ಬಲ್ಲುದೇ ಚಂದ್ರತಾರೆಗಳೇಕೆ
 ಬೆಳಗುತ್ತಿವೆ ಎಂದು. ಆದರೂ ಮಿಣುಕುವುದು
 ಚುಕ್ಕಿಗಳನನುಕರಿಸಿ. ಅಂತೆಯೇ ನಾನೂ.
 ಅವನು ತೋಳಗುವನೆಂಬುದನು ಬಲ್ಲೆ. ಎತಕೆಂ-
 ಬುದನರಿಯೆ. ಆದರಾತನು ಬರಿದೆ ತೋಳಗುವವ-
 ನಲ್ಲ. ಎನನೋ ಬೆಳಗಲೆಂದೇ ಅವನು
 ತೋಳಗುವನು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ತೋಳಗಿದರೆ ಜಿಳಿಗುವನು.
 [ಹೋಗುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೋಣೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ವಾಸಗಯ
ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದನು. ಪೀಪಫಂಡುರಿಯುತ್ತಿದೆ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಹಿಂಜರಿಯದಿರು ಮನವೆ. ಕಲ್ಲಾಗು ಎದೆಯೆ.

ಬೆಣ್ಣೆಯಾಗುವೆ ಮುಂದೆ! ವ್ಯಾಮೋಹವೇ ಸಾಯಿ!

ವೈರಾಗ್ಯವೇ ಕಾಯಿ! ಮುಕ್ತಿದೇವತೆ, ತಾಯಿ,

| ಬಂದೆನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಿ ಸೃತ್ಯವಾಡು.

ಮಾಯೆಯನು ದೂಡು. ಶಕ್ತಿಯನು ನೀಡು!

(ಎದ್ದು ಕಿಟಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸೂರಗೆ ನೋಡಿ.)

ಮಲಗಿ ಕೈವಾರಿಗಳೆ ಮಲಗಿ. ಏಳದಿರಿ

ವಾಧ್ಯ-ಗಾರರೆ; ಸಿದ್ಧೆ ದೇವತೆಯೆ ನಿನ್ನ

ಮಧುರ ಚುಂಬನವಿಂದು ಮಧುರತರವಾಗಲಿ!

ನಿನ್ನ ಮುತ್ತಿನೊಳಿಂದು ಎಲ್ಲ ಕಣ್ಣೆವೆಗಳನು

ಒತ್ತಿಹಿಡಿ. ಮೌನದೇವತೆಯೆ ಪಾ, ನಿನ್ನ

ಕೈಲಾಸ— ಇಲ್ಲ; ನನ್ನೊಡೆಯ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಹೋಗು
ಮಲಗಿಕೊ. ಭಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಕೈಲಾಸ— ಕರ್ತವ್ಯ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಬಹಳ ಒಳಲಿಹೆ ನೀನು. ನನ್ನಾಜ್ಞೆ!
ಹೋಗು ಮಲಗಿಕೊ. [ಹೋಗುವವನನ್ನು ಕುರಿತು]

ಇರು ಸ್ವಲ್ಪ, ಕೈಲಾಸ.

ಕೈಲಾಸ—(ಹಿಂತಿರುಗಿ) ಅಪ್ಪಣೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ನಿನಗೆಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿಗ?

ಕೈಲಾಸ— ತಮ್ಮ

ತಂದೆ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ನನಗೆಂಟು

ತುಂಬಿತ್ತು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಮುಗುಳುನಗಿಯಿಂದ) ನೀನು ಬಹು ಬಡವನಲ್ಲವೆ ಪುರುಷ?

ಕೈಲಾಸ—ತಮ್ಮ....ಕೃಪೆಯಿಂದ....

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇರಲಿ ಬಿಡು. ಬಾ ಇಲ್ಲಿ.

ತೊಡವುಗಳು ಬೇಕೇನು ನಿನಗೆ? ದುರದುರನೆ

ಕೈಲಾಸ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ನನ್ನೊಡೆಯ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ನಿನ್ನೊಡವೆ! (ಮರಳಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಡುವನು)

ಕೈಲಾಸ—(ತೆಗೆದುಕೊಂಡು) ನನ್ನೊಡೆಯ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ನಿನ್ನೊಡವೆ! ತೆಗೆದುಕೊಂಡು,
ಮಲಗಿಕೊ, ಹೋಗು, ನನ್ನಿಷ್ಟ.

ಕೈಲಾಸ—ನನ್ನೊಡೆಯ!

(ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಾ ಆತ್ಮಗತ)

ಮುಂದೆ ಏನಾಗುವುದೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿ) ಹೊತ್ತಾಯ್ತು, ಕಾಲಚಕ್ರವೆ ತಿರುಗು
ಮೆಲ್ಲನಿಂ-

ದೊಂದು ದಿನ. ಚನ್ನನೆಚ್ಚತ್ತಿಹನೋ? ಇಲ್ಲವೋ?

[ಮತ್ತೊಂದು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು] ಎಂದು ಮಲಗಿಹನು!

ನಿದ್ರೆಯವನನು ಶಾಂತಿ

ಸಾಗರದೊಳದ್ವಿಹಳು. ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ, ಎನಿತು ಮೃದು

ಮಧುರಳಾ ನೀನು. ಸಮತೆಯಾಯುವೆ ಸರ್ವ

ಜೀವಗಳಿಗೆಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಗಾಢಾಲಿಂಗ-

ನದೊಳೆಲ್ಲರೂ ಬಂದೆ. ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಳಾ

ನೀನು. ಬಡಕೂಲಿಯಾದೊಡೆಯು, ಮೇಣರಸ-

ನಾದೊಡೆಯು ಭೇದ ತೋರದೆ ನೀನು ಮುತ್ತಿಡುವೆ.

ಯೋಗಿಯಾದರು ಅಥವಾ ತಲೆಬಡಗನಾದರೂ

ನಿನ್ನ ದಿಟ್ಟಿಯೊಳೆಲ್ಲರೊಂದೆ. ಜಗದೆನಿತು

ಬಳಲಿಕೆಯ, ಕೋಟಲೆಯ ಸುಂಗುತಿಹೆ ನೀನು!

ಚನ್ನ—(ಕನವರಿಸಿ) ಬಂದೆ, ನನ್ನೊಡೆಯ. ಬೇಡ, ಬೇಡಾ! ಬೇಡ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಕನವರಿಸುತ್ತಿಹನು. (ಮೆಲ್ಲಗೆ) ಚನ್ನಜ್ಜ ಚನ್ನಜ್ಜ!!

ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ, ನಿನ್ನ ಕಡಲೆನಿತಾಳವಿಹುದು?

(ಮೈಮುಟ್ಟಿ) ಚನ್ನಜ್ಜ! ಚನ್ನಜ್ಜಾ!

ಚನ್ನ— (ಗಾಬರಿಯಿಂದ) ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ!
 ಏನು ನನ್ನೊಡೆಯ (ಎದ್ದು ಕಣ್ಣುಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ
 ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನನ್ನು ನೋಡುವನು.)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಬೆದರದಿರು ; ನಾನು,
 ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ.

ಚನ್ನ— ಏನು ನನ್ನೊಡೆಯ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಒಳಗೆ ಬಾ
 ಕನಸು ಕಂಡೆಯ ಏನು ?

ಚನ್ನ— (ಒಳಗೆ ಬಂದು) ಏನು ಕನಸವ್ವಾ !
 ದುಃಸ್ವಪ್ನ ನನ್ನೊಡೆಯ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಏನು ಕನಸದು ಚನ್ನ ?

ಚನ್ನ— ನಾಲಗೆಯೆ ಬಾರದೆನಗಷ್ಟು ದುಃಸ್ವಪ್ನ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಹೇಳಬಾರದೆ ಎನಗೆ.

ಚನ್ನ— ಹೇಳಬಾರದ ಸ್ವಪ್ನ !
 ಕೇಳಬಾರದ ಸ್ವಪ್ನ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಇರಲಿ ಬಿಡು. ಹೋಗಿ
 ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕದೇ ಕಂಟಕನ ಕರೆದು ತಾ.
 ಜತೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹಯವನ್ನು ತಾ.

ಚನ್ನ— ಏತಕ್ಕೆ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಅಗಲೇ ಮರೆತೆಯಾ. ಬೈಗಿನಲ್ಲಂದದ್ದು ?

ಚನ್ನ— ಏನದು ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— (ಸ್ವಗತ) ಸ್ಮೃತಿ ಕೂಡ ನರಿಸವಿರ ಕಂಡೊಡನೆ
 ದೂರಾಗುವುದು ಹೇಸಿ. (ಅವನ ತಲೆ ಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲುಗಿಸಿ)
 ಉದುರುದುರು ನೆನಪೆ !

ಈಗ ನೆನಪಾಯ್ತೆ ? (ಮುಗುಳ್ಳಗೆ)

ಚನ್ನ—

ಆಯ್ತಾಯ್ತು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ನಡೆ ಬೇಗ.

ಅರಮನೆಯ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದೊಳು ಕಾಯುತ್ತಿರು.
ಬರುವೆನಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಗ.

ಚನ್ನ—

(ಕೈ ಮುಗಿದು) ಅಪ್ಪಣೆ ನನ್ನೊಡೆಯ.

(ಹೋಗುವನು)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ದೀಪದ ಬಳಿ ಸಂದು)

ಬಾ ಬೆಳಕೆ ಬಾ ಬೇಗ. ನೀನು ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕು
ಜ್ಞಾನ ಒಳಗಿನ ಬೆಳಕು. ನೀನಡಿಗಳಿಗೆ ದಾರಿ
ತೋರಿಸುವೆ. ಅರಿವಾದರಾತ್ಮನನು ಕೈ ಹಿಡಿದು
ನಡೆಸುವುದು. ಎಲೆಲೆ ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕೆ, ಒಳಗಿನಾ
ಬೆಳಕ ಪಡೆಯಲು ಹೋಗುತ್ತಿಹೆನು. ನೆರವಾಗು.
ಬಾ ಬೆಳಕೆ, ಬಾ ಬೇಗ. (ದೀಪವಿಡಿದು ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಸಂದು)

ಕಡೆಯ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ

ಕೋಣೆಯೇ, ಕಡೆಯ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ. ಸವಿಯಾದ
ನೆನಪುಗಳಿಗಾವಾಸವಾಗಿರುವೆ. ಕಡೆಯ ವಂ-
ದನೆ ನಿನಗೆ ಕೋಣೆಯೇ, ಕಡೆಯ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ.

(ಹೋಗಿ ಮತ್ತೆ ಬಂದು)

ಪತ್ರವನು ಬರೆದಿಟ್ಟು ಹೋಗುವೆನು. ನನ್ನಿಂದ
ಅವರಿಗೇಕುಬೈಗವು? (ಪತ್ರ ಬರೆದಿಟ್ಟು, ದೀಪ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು)
ನಡೆಸೆನ್ನ ಬೆಳಕೇ, ನಡೆಸು. ಬೆಳಬೆಳಗಿ ಮುಂ-
ದಡಿಯಿಡಿಸು. ನಂಬಿಹೆನು ಋಜುಮಾರ್ಗವನೆ ಹಿಡಿಸು !

[ತೆರಳುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೩

[ಕುದುರೆ ಶಾಯದ ಬಳಿ. ಚನ್ನನು ಬರುವನು.]

- ಚನ್ನ— ನಾನರಿಯೆ, ನಾನರಿಯೆ, ಇಂದು ಕಡೆಗೇನಾಗು
ವುದೋ ಎಂದು. ಅವನಿಂದು ಬರಿಯ ಹುಚ್ಚನಂ-
ತಿಹನು. ಅವನಾಣತಿಯನೆಸಗಬೇಕೋ
ಬೇಡವೆಂಬುದನರಿಯೆ, ಒಡೆಯನೀಪರಿ ಹುಚ್ಚ
ನಾದೊಡೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿರಬೇಕೆ? ಅವಿಧೇಯ-
ತನವನನ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶುಭವಾಗಬಹುದು ;
ಶುಭವಾಗಬಹುದು ! ಇರಲಿ ರಾಲನ ಕರೆವೆ !
(ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ) ರಾಲ ! ಏ ರಾಲ ! ಏ ರಾಲ !
ಏ ರಾಲಾ !
ಕಾಸ್ತಾರಿವರೂ ಕುದುರೆಗಳೆ ! [ಬಾಗಿಲ ತಟ್ಟಿ]
ಏ ರಾಲಾ !
ಏನು ಚಳಿಯಪ್ಪಾ ! ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕೊರೆಯುತ್ತಿದೆ.
ರಾಲ— (ಬಂದು) ಯಾರದು ? ಈ ರಾತ್ರಿ ಕರೆವವರು ?
ಚನ್ನ— ನಾನು !
ಏನು ನಿದ್ರೆಯೊ ನಿನಗೆ ! ಊರೆಲ್ಲ ಬೆಂದರೂ
ನೀಮಟ್ಟಿಗೇಳೆ !
ರಾಲ— ನಾವೇನು ಮೀನುಗಳೇ,
ಕಣ್ಣುಚ್ಚ ದಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಕಾಯುತ್ತ
ಕುಳಿತಿರುವುದಕ್ಕೆ ?
ಚನ್ನ— ಮಾತಿರಲಿ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ.
ನಿನ್ನಿಂದ ಈಗೊಂದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯ ನಾ
ಧನೆಯಾಗಬೇಕು.

- ರಾಲ— (ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು) ಏನವ್ವಾ!
- ಚನ್ನ— ಮಾಡುವಿಯೋ
ಹೇಳು !
- ರಾಲ— ಕುದುರೆಗಳು, ಲಾಯಗಳು, ಬೇನುಗಳು,
ಕಡಿವಾಣಗಳನಿನಿತನೊತ್ತಟ್ಟಿಗಿಟ್ಟು
ಉಳಿದಾವ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಹೇಳು.
- ಚನ್ನ— ದೊಡ್ಡ ಗುಟ್ಟಿದು ನೋಡು. ರಟ್ಟುಮಾಡಿದರೆ
ತಲೆ ಹೋಗುವಂತಹುದು.
- ರಾಲ— (ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದು) ಹಾಗಾದರದು ಬೇಡ!
- ಚನ್ನ— ಒಪ್ಪಿ ಬೇಡ ಎನ್ನುವಿಯಾ ಈಗ! ಬಾ ಇಲ್ಲಿ! (ಕೈ ಬೀಸುವನು)
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಿಂದು ಬಹುದೂರ ಹೊರಟಿಹನು.
- ರಾಲ— ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಎತಕ್ಕೆ? ಈ ರಾತ್ರಿ! ಅಬ್ಬಬ್ಬ!
- ಚನ್ನ— ಸುಮ್ಮನಿರು, ತೆಪ್ಪಿರು! ಎಲ್ಲಿಗೆಂಬುದನರಿಯೆ
ಇಂದಾತನೇಕೋ ವಿಚಿತ್ರನಾಗಿಹನು.
- ರಾಲ— ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡುವುದು?
- ಚನ್ನ— ಅರಮನೆಯ
ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರಾಭಿಮುಖವಾದ ಬೀದಿಯೊಳು
ನೀನಡಗಿ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನಲ್ಲಿಗೈತಂದೊಡನೆ
ಅಬ್ಬರಿಸು!
- ರಾಲ— ಬಲು ಒಳ್ಳೆಯುಪದೇಶ, ಚನ್ನಯ್ಯ!
ನನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ತೊಗಲಿಗೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿ ನಾನು
ಆಮೇಲೆ.
- ಚನ್ನ— ಹೆದರದಿರು ; ನೀನು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡು.
ಬಹುಮಾನ ದೊರಕುವುದು ನಿನಗೆ.

ರಾಲ— (ಬಿರಗಾಗಿ) ನೋಡಲ್ಲಿ!

ಚನ್ನ— ಅವನೆ ಬರುತಿಹನು. ಅರುಗಾಗು ರಾಲ!

[ಚನ್ನ ರಾಲರು ಅಡಗುವರು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಬರುವನು. ಕೈಲಿ ದೀಪ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಒಂದೆಸಲ, ಒಂದೆಯೊಂದುಸಲ! ಹೋಗಿ

ಕಣ್ಣಿನಾಸೆಯ ತಣಿಸಿ ದಣಿಸಿ ಬರುವೆ.

ಹೋಗಬೇಕೇಕೆ? ಕಳ್ಳಮನವೇ ನಿನ್ನ

ತಿರುಳನಾ ಕಂಡಿಹೆನು. ಅದರೇನೀ ಎದೆಯು

ಶಾಂತವಾಗದು, ಸುಮ್ಮನಿರದಲ್ಲ. ಎಲೆ ಎದೆಯೆ,

ಅಡದಾಟಗಳೆನಿತು ನಿನ್ನ ದರದೊಳಗಿಹವು?

ಬೆಳಕ ಕಾಣದೆ ಇರುವ ನುಡಿಗಳೆನಿತಡಗಿಹವು?

ಎನಿತು ಪಿಸುಮಾತುಗಳು ಮಲಗಿಹವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ?

ಒಂದೆ ಸಲ, ಒಂದೆಯೊಂದುಸಲ! ಹೋಗಿ

ಕಣ್ಣಿನಾಸೆಯ ತಣಿಸಿ ದಣಿಸಿ ಬರುವೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ಬಯಸದಿಹ ಕಡೆಯ ಮುತ್ತನು ಕೊಟ್ಟು

ಬರುವೆ. ಒಂದೆಸಲ! ಒಂದೆಸಲ! ಒಂದೆಸಲ!

[ತರಳುವನು. ಚನ್ನ ರಾಲರು ಹೊರಗೆ ಬರುವರು.]

ರಾಲ— ದೊರೆಯ ಮಕ್ಕಳೆ ಇವರು?

ಚನ್ನ— ಹೌದೋ, ಎಲೆ ಮೂಢ.

ರಾಲ— ಇದೇತಕಿಂತಿಹರು?

ಚನ್ನ— ಬಹುದೂರ ಹೋಗುವರು.

ರಾಲ— ಲಾಯದಾಣೆಗೂ, ಚನ್ನ. ಹಣವಂತರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು.

ಚನ್ನ— ಇರಲಿ, ನೀನೋಡು: ನಾ ಹೇಳಿದುದು ಮಾತ್ರ
ಬಿಡದೆ ಮಾಡು.

ರಾಲ— ಹೋಗುವೆನು. ದೇವರೇ. (ತರಳುವನು)

ಚನ್ನ— ಉನ್ಮತ್ತನಂತಿಹನು “ಒಂದೆಸಲ.” “ಒಂದೆಸಲ!”

ಅದರರ್ಥವೇನೋ ನಾನರಿಯೆ ; ನಾನರಿಯೆ.

ನನ್ನ ಕೆಲಸವ ನಾನು ಮಾಡುವೆನು. ಪರಮೇಶ,

ನನ್ನೊಡೆಯನಿಂದು ಹೋಗದ ತೆರದಿ ಮಾಡು

ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಾತನನು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕಾಪಾಡು !

[ಹೊರಡುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೪

[ಹರಿಗೆಮನೆ, ಯಶೋಧರೆಯು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ, ಶಿಶುವಾದ ರಾಹುಲನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆ. ದೂತಿಯರು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ ಕತ್ತಲು, ದೀಪ ಕೈಲಿ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಧೈರ್ಯವೆದೆಯೇ ಧೈರ್ಯ! ಮೈರಾಗ್ಯ ದೇವತೆಯೆ
ಸಲಹೆನ್ನನಿಂದು. ಮೃದುವಾಗು ಎಲೆ ನೆಲವೆ
ಬನಿಸಿರುವ ರಾಹುಲನ ಕೆನ್ನೆಯಂದದೊಳಿಗ!
ಮಿದುವಾಗು ಎಲೆ ನೆಲವೆ! ಮೈರಾಗ್ಯವಿಡುತಿರುವ
ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಸಪ್ತಳವ ವ್ಯಾಮೋಹವಾಲಿಸದ
ತೆರದಿ. ಭೈರವನ ತಂಬಟಿಯ ರತಿ ಯಾಲಿ-
ಸದ ತೆರದಿ. ಮುಕ್ತಿದೇವಿಯ ಹೆಜ್ಜೆ ಸಪ್ತಳವ
ಮಾಯೆಯಾಲಿಸದಂತೆ. ಶಿವನ ವಾಣಿಯ ಮದನ-
ನಾಲಿಸದ ತೆರದಿ! ಮಿದುವಾಗು ಎಲೆ ನೆಲವೇ!
(ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾ) ಮಿದುವಾಗು! ಮಿದುವಾಗು! ಮಿದು
ವಾಗು! ಮಿದುವಾಗು!

ಸದ್ದೇನು?

ದೂತಿ— (ಕನವರಿಸಿ) ಎನಿತು ಮುದ್ದಾಗಿರುವೆ ರಾಹುಲನೆ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಕನವರಿಸು, ಕನವರಿಸು ಎಲೆ ದೂತಿ! ಕನಸಿನೊಳು
ರಾಹುಲನ ಮುದ್ದುವೋಹವ ಕಂಡು. (ಹುಡುಕುತ್ತಾ)
ಕತ್ತಲೆಯೆ

ಎಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟಿರುವೆ ರಾಹುಲ ಯಶೋಧರೆಯರ?
ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ! ರಾಮಿಯಿದು! ಕೃಷ್ಣೆಯಿದು! ಗಂಗೆಯಿದು!
(ಕಂಡು) ಅಲ್ಲಿಹುದು! ಅಲ್ಲಿಹುದು ಎನ್ನ ಮುದ್ದಿನ ಕೆಂಡ!

ಮುಟ್ಟಲಾರೆನು ; ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವೆ ;
 ಮುಟ್ಟದಿರಲಾರೆ ; ತನುಮನಗಳೆಲ್ಲವನು
 ನೋಹಿಸುವ ಕಾಂತಿಯಿಂದೆಸೆಯುತಿಹೆ, ಎಲೆ ಕೆಂಡ !
 ಇಲ್ಲಿಗೇತಕೆ ಬಂದೆ ಎಲೆ ಹೃದಯ ? ಮತ್ತೇಕೆ
 ಬೆದರಿ ಹಿಂಜರಿಯುತಿಹೆ. ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತೆ ನಿನಗೆ ?
 ಇಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ. ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವದೆಂತು ?

(ದೂತಿಯೊಬ್ಬಳು ಮೈಮುರಿಯುವಳು.)

ಒತ್ತಿಹಿಡಿ ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ ; ಒತ್ತಿಹಿಡಿ ದೂತಿಯನು.
 ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ಹೃದಯವೆ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು, ಬೇಗ !
 [ಯಶೋಧರೆಯ ಮಂಚದ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ನಿಂತು]
 ಶಾಂತವಾಗಲೆ ಎದೆಯೆ ! ತಳಮಳಿಸದಿರು ಮನವೆ !
 (ತೊಟ್ಟಲನು ನೋಡಿ) ರಾಹುಲಾ ! ಎನ್ನ ಬೆಳಕಿನ ಕಿರಣ !
 ಹೃದಯವೇ
 ಮೆರುಗದಿರು ! (ಹಿಂಜರಿದು ಮತ್ತೆ ಮುಂದಕೆ ಬಂದು)

ಒಂದು ಮುತ್ತುನು ಸೆಳೆದು ತೆರಳುವೆನು.

ತಂದೆಯೊಲಿದೀಯುವಾ ಮುತ್ತುಲ್ಲವಿದು ಕಂದ ;
 ಸಂನ್ಯಾಸಿಯಾಯುತಿಹ ನಿಷ್ಕಾಮ ಚುಂಬನವು.
 ಪರಮಾತ್ಮನೀಯುತಿಹ ಮಂಗಳದ ಮುತ್ತು !
 ಹೊತ್ತಾಯ್ತು. (ಮುದ್ದಿಸಲು ಬಗ್ಗಿ ಮತ್ತೆ ಬೆದರಿ ಏಳುವನು)

ಸದ್ದೇನು ? (ಸುತ್ತ ನೋಡಿ) ಕಲ್ಪನೆಯ ಸದ್ದು !
 ಏಳದಿರು, ಕೂಗದಿರು. ಅಳಬೇಡ ರಾಹುಲಾ.
 ನಿನ್ನಳುವೆನೊಳು ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಹುದಿಂದು.
 ಲೋಕಕದು ಬುದ್ಧನಂ ಮನಬಂದರೀಯುವುದು,
 ಮನ ಜಾರದಿರಲವನನಿರಗೊಡದೆ ಸೀಯುವುದು !
 (ಮುತ್ತುಟ್ಟು)

ಕಡೆಯ ಮುತ್ತಿದು ಕಂದ, ಮೊದಲ ಮುತ್ತಾದರೂ!

(ಯಶೋಧರೆಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗುವನು)

ನಿದ್ರಿಸು ಯಶೋಧರೇ, ನಿದ್ರಿಸೆಲೆ ತಾಯಿ ;
ಇಂದು ನಾ ನಿನ್ನ ಸುತ, ಪತಿಯಲ್ಲ, ಪತಿಯಲ್ಲ!
ನೀನೆನಗೆ ದೇವತೆಯು, ನಿನ್ನ ಬಳಿ ನಾ ಸಾರೆ;
ನಿನ್ನ ನಾನಿನ್ನೊಲಿಯೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಪೂಜಿಸುವೆ.

(ಕೇಳುವನು)

ಆಹಾ! ಖುರಪುಟದ ದನಿ! ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!

ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!

ಬಂದೆ ಚನ್ನಾ ಬಂದೆ! ನಿಮಗೆಲ್ಲ ಮಂಗಳವು

[ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಹೋಗಿ]

ಎಲೆ ನಿದ್ರೆ ನಿನ್ನ ದರವತಿಕವು. ನಿನ್ನ ಬಲೆ-
ಗೊಳಗಾದವರೆ ಬೆವು. ನಿನ್ನ ನಿಂದಿಸುವುದೂ
ತವು. ನೀನೀಗ ಸೂತಿಕಾಮಂದಿರವ-
ನಗಲಿದರೆ, ಸಗ್ಗ ಸಿಡಿದೊಡೆಯುವುದು! ಧರೆಯ
ಎದೆ ಬಿರಿಯುವುದು! ಕಂಬನಿಯ ಪೆದೊರೆಯು
ಹರಿಯುವುದು! ಕತ್ತಲೆಯೆ ಜಗದ ದುಃಖವನೆಲ್ಲ
ನುಂಗು! ಹೊತ್ತಾಯ್ತು (ಹೋಗುತ್ತಾ) ನಿಮಗೆಲ್ಲ
ಮಂಗಳವು!

[ಹೋಗುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೫

[ಅರಮನೆಯ ಹೊರಗಡೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಹನಿಯಿಂದ ಸಾಗರಕೆ ಹಾರೆಲೈ ಧೀರಾತ್ಮ !
 ಛವಿಯಿಂದ ರವಿಯೊಳೊಂದಾಗೆಲೈ ವೀರಾತ್ಮ !
 ಅಣುವಿಂದ ವಿಭುವಾಗು ; ಜೀವನಿಂ ದೇವನೊಳ-
 ಗಾಗು ! ನಟ್ಟಿರುಳೆ, ಕಟ್ಟಿರುಳೆ ಕರೆದುಕೋ
 ಎನ್ನ. ಕಪಿಲವಸ್ತುವೆ ಮಲಗು, ಮಲಗು !
 ಚರಮ ವಂದನೆ ನಿನಗೆ. ಅರಮನೆಯೆ, ಮಾಯೆಯಾ
 ಸೆರೆಮನೆಯೆ ಎದೆಯಿಂದ ದೂರಸರಿ. ಮಸಣವಾ-
 ಗೆಲೆ ಎವೆಯೆ. ಹಳೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನೆಲ್ಲ
 ಭಸ್ಮಮಾಡುವೆನಲ್ಲಿ, ಶಿವನ ಕುಣಿಸುವೆನಲ್ಲಿ !
 ರಳರಳನೆ ಪುಡಿಯಾಗಿ ಮೋಹ ಬಂಧನಗಳಿರ (ಚಿಕ್ಕಿ)
 ಆದರೇನಿದು ಸದ್ದು ! ಯಾರೊ ಬರುವಂತಿಹುದು ?

[ಮಾರನು ಬರುವನು.]

ನೀನಾರು ಮಧುರ ರೂಪವೆ ?

ಮಾರ—

ನಾನು ಮಾರ,

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಮೋಹಿನಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಗ ನಟ್ಟಿರುಳ್ಳೊ
 ಳಾವೆಡೆಗೆ ಪೊರಮಡುವೆ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಬಿತ್ತರದ ಲೋಕಕ್ಕೆ,

ಮಾರ.

ಮಾರ—

ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿನಗಲ ಸಾಲದೇ

ನಿನಗೆ ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಸಾಲದೇಲೆ ಮೋಹಿನಿಯ ಮಗನೆ.

ಮಾ ರ— ಹಾಗಾದರೀ ಧರೆಯ ನಿನಗೀವೆ, ಹಿಂತಿರುಗು,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಹಿಂತಿರುಗು. ಸರ್ವಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-
ಕಥಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವೆ ನಿನಗೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಪೊರಮಡುವುದೀ ಭೋಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕಲ್ಲ
ಮಾರ, ಮುಕ್ತಿಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ-
ದಲ್ಲಿರುವ ಪರಮತಮ ಪದವಿಗಾಗೆಗಳಸುತಿಹೆ.
ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಯ ಹರ್ಷಕಾಗೆಗಳಸುತಿರುವೆ.
ಸರ್ವ ಜೀವರ ಶಾಂತಿಗಾಗೆಗಳಸುತಿರುವೆ.
ನನ್ನ ಮುಕ್ತಿಯನೊಂದ ನಾನೆಂದು ಬಯಸೆ.
ಎಳೆಯೊಳಣುವೊಂದು ಬಂಧನದ ಬಲೆಯೊಳಗೆ
ಸಿಕ್ಕಿ ಗೋಳಿಡುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತ ಮುಕ್ತಿಯಂ
ಬಯಸೆ ನಾ ; ಹರ್ಷವಂ ಬಯಸೆ ನಾ ; ಶಾಂತಿಯಂ
ಬಯಸೆ ನಾ ; ಬರಿದೆ ಮೋಹಿವುದೇಕೆ ಮಾರ ?
ತೊಲಗತ್ತ ತೊಲಗು !

ಮಾ ರ—

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಸ್ವಪ್ನಸ್ಥ-
ನಾಗಿರುವೆ. ಜಾಗ್ರತನ ಮಾತಲ್ಲವೀನುಡಿಯು.
ಬಣಗು ವೇದಾಂತವಿದು. ಜಡರ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿದು,
ಮುಕ್ತಿಯೆಂಬುವುದೆಲ್ಲಿ ? ಬಡಶಾಂತಿಯೆಲ್ಲಿ ?
ಮರುಳನಂತಾಡುತಿಹೆ. ಅರಮನೆಯ ಸಿರಿಯ
ತೊರೆದರಸಲುಳಿದ ಸಿರಿ ದೊರಕುವುದೆ ? ಹುಸಿಮಾತು
ಇಹಸುಖವನರಿತಿಹೆವು, ಪರಸುಖವದೆಂತಿಹುದೊ ?
ಕರದೊಳಿಹ ರನ್ನವದು ಮಿಗಿಲು ಶರಧಿಯ ಸಿರಿಗೆ !
ಪರಸುಖವ ಪಡೆಯಲೆಂದಿಹ ಸುಖವ ಬಿಡುವೆಯಾ ?
ಜೋಕೆ !

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ತೊಲಗತ್ತ! ತೊಲಗತ್ತ ಮಾರ!

ಯುಕ್ತಿವಚನಗಳಿಂದ ಮರುಳನಾಗುವೆನೆಂದು
ಬಗೆದಿಂತು ಬೋಧಿಪೆಯ? ಯುಕ್ತಿಗಳನೋದಿಹೆನು
ತರ್ಕ, ಬುದ್ಧಿಯ ವಿಾರಲರಿಯದೆಲೆ ಮಾರ!
ಬುದ್ಧಿಯಾಚೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯೂರೆಂದು ತಿಳಿ.

ಮಾರ— ಸ್ವಿಯವಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಹಿತವಚನದೌಷಧಿಯು,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ಆದರೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ! ಎಚ್ಚರಿಕೆ!
ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನರಸಿ ಮರುಳಾಗ ಬೇಡ!
ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕನು
ನಾನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿ ದೊರಕದಿರೆ, ಎಲೆ ಮಾರ,
ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನೇಷಣೆಯೆ ಇಂಪು, ಸುಖಕರವು,
ಶಾಂತಿಕರ!

ಮಾರ—

ಹತ್ತು ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿಗಿಲ್ಲ
ವೋಸಮಾಡುವೆಯೇನು, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ? ಸೋಮಾರಿ
ನೀನು. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಕರ್ತವ್ಯ-
ವೆಸಗದಲೆ ಸ್ವಾನಂದಕೆಳಸುತಿಹ ನೀನೆ
ಹೇಡಿ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಬೈಯದಿರು ಮಾರ, ಬೈಯದಿರು,
ಕಡಲಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಲೆಂದೇ ಹನಿಯಾಗಿ
ಹೊರಟೆಹೆನು. ಹಸಿಯೊಂದು ಎನಿತು ಕೊಳಕೊಡ್ಡ
ತೊಳೆಯ ಬಲ್ಲುದು ಮಾರ?

ಮಾರ—

ಕಲ್ಲಿನೆದೆ ನಿನ್ನದೈ
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸತಿಯ ಗೋಳಿಗೆ ನೂಂಕಿ, ಕಂಬನಿಯ
ಕರಿಯದೆಯೆ ಓಡುತಿಹೆ, ತಸ್ಕರನ ತೆರದಿ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಜಗಕಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರ ಸುರಿಸುವೆನು ಮಾರ.

ಅದಕಾಗಿ ಸತಿಗಾಗಿ ಕಂಬನಿಯ ಕರೆಯೆ.

ಮುಂದೆದೆಯ ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಮಾಡೆ, ಇಂದದನು
ಶಿಲೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿರುವೆ. ಮೋಹಿನಿಯ ಮಗನೇ
ತೊಲಗತ್ತ! ತೊಲಗತ್ತ! (ತರಳುವನು)

ಮಾರ—

ಬಿಡುವೆನೆಂದರಿತಿಹೆಯಾ?

ಎಲೆ ರಾಜಪುತ್ರ, ತುದಿಯ ವರೆಗೂ ನಿನ್ನ-
ನಟ್ಟುವೆನು. ನಿನ್ನಿರವು ಕೆಡುಕೆಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ.
ಕಾಯುವೆನು, ಕಾಯುವೆನು ಎಂದಾದರೊಂದುದಿನ
ನೀನೆನ್ನ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುವ ವರೆಗೆ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ,
ಮಾರನೊಡ್ಡುವ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳದವರಪರೂಪ.
ಒಮ್ಮೆ ತಪ್ಪಿದರೂ ಮಹಾತ್ಮರೇ ಹೌದು.
ಅದರಿಂದ ನೀನೂ ಮಹಾತ್ಮನೇ ಗೌತಮಾ!
ಧರ್ಮಮೋಕ್ಷವೆ ನೀನು ; ನಾನು ಕಾಮಾರ್ಥ!

[ಹೊರಡುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೬

[ರಾಜನೀಡಿ, ರಾಲನ ಪ್ರವೇಶ.]

ರಾ ಲ— (ಆಕಳಿಸಿ. ಮೈಮುರಿದು) ಕಾದು, ಕಾದೆನೆಗೆ ಸಾಕಾಯ್ತು.
ಏನು ಚಳಿ!

(ಬಲವಾಗಿ ಕಂಬಳಿ ಹೊದೆಯುತ್ತಾ) ಆ ಇಲಿ. ಹಾಳಿಲಿಗೆ....

ಇಲಿಗಳಿವು ಬಡಬನರ

ಪೀಡಿಸುವುವೇ ಹೊರತು ದೊಡ್ಡವರ ತಂಟೆಗೇ
ಕಾಲಿಡವು. ಏನು ತೂತುಗಳಪ್ಪಾ! ಏ ಚಳಿ!
ಹಾಳು ಚಳಿ ತೂತಿದ್ದ ಕಡೆಯೇ ನುಗ್ಗುವುದು! (ಪುನಃ
ಆಕಳಿಸಿ) ಅವನ ಮಾತೇಕೆ ಕೇಳಿದೆನಪ್ಪಾ; ಈ ಬುಡಿ
ಹೊಡೆಯುವವರಿಂದ ನಮಗಂತು ಸುಖವಿಲ್ಲ!
ಆ ಚನ್ನಗೇಂ ಮರುಳು! ಅವನ ಕುದುರೆಯ ತಲೆಯು
ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಅವನ ಚಾಟಿಯ ಚುರುಕು
ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಮೇಣವನ ಬುದ್ಧಿಯೋ ಕಂಟಕನ
ಲದ್ದಿ. ಅರಮನೆಯ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು!
ದೊರೆತನವ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು? ಕೈಕಿಡಿದ
ಹೆಂಡತಿಯ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು? ಹೆತ್ತ
ಮಗನ ಬಿಟ್ಟಾರು ಹೋಗುವರು? ಏ ಚನ್ನ
ಬೆಂದ ಹುರುಳಿಯ ಬುದ್ಧಿ ನಿನಗಿಲ್ಲ. ಅರವತ್ತ-
ಕರೆಮರುಳು! ನಿನಗೀಗ ಎಷ್ಟತ್ತು! ಅಯ್ಯಯ್ಯ
ನಿನ್ನ ಮಾತನು ನಂಬಿ ಬಂದ ನಾನೇ ದೊಡ್ಡ
ಮರುಳು! (ಕುಣಿಕುಣಿದು) ಹಾಳಿರುವೆ, ಕಟ್ಟಿರುವೆ,
ಕಾಸ್ತಾರ-

ನೆಂದು ಕಡಿಯುವೆನಾ? (ಕೊಂದು) ಹೋಗು
ಯಮ ಪುರಿಗೆ !

ಕುಕ್ಕುರಿಸಿ ಕುಗುರುವೆನು.

[ಕುಳಿತು ತೂಕಡಿಸುವನು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನು ಬರುವನು.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಪಾಪ, ಚನ್ನನು ಕಾಯ್ದು ಬಳಲಿದನು. ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!
(ಮೇಲೆ ನೋಡಿ) ಚಂದಿರಗೆ ಮಬ್ಬು ಮುಸುಗಿಹುದಿಂದು.
ಕತ್ತಲೆಯೆ

ಯಾರು ಕಾಣದ ತೆರದಿ ನಿನ್ನಾ ಕರಾಳವಹ

ಸರಗಿನಿಂದೆನ್ನ ಬಿಗಿಬಿಗಿದು ಸುತ್ತ

(ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ರಾಲನನ್ನು ಎಡವುವನು)

ರಾಲ— (ಬೆಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದದ್ದು) ನನ್ನೊಡೆಯ ~~ನನ್ನ~~ ನಲ್ಲ; ಚನ್ನ ನಾಣತಿಯಂತೆ
ಮಾಡಿದೆನು. ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ತಪ್ಪಾಯ್ತು!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಯಾರಿವನು? ಪಾಪ! ಅನಾಥನಿರಬೇಕು.

ಕೂಗದಿರು ಭಿಕ್ಷು ಕನೇ. (ಸ್ವಗತ) ಮೋಕ್ಷ ವಾಗಲಿ ಮಾಯೆ-
ಯರಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲೊಳೆ (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ಮನೆಯಿಲ್ಲವೇ
ನಿನಗೆ ?

ರಾಲ— ಲಾಯದಿಂದೋಡಿಸಿದ ನನ್ನೊಡೆಯ. ಮಲಗಿದ್ದೆ.

ತಪ್ಪಾಯ್ತು! ದಮ್ಮಯ್ಯ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಮಲಗು ನಡೆ, ಹೋಗಿಗೋ!

(ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತರಳುವನು)

ರಾಲ— (ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು) ನಿನ್ನ ಮನೆ ಹಾಳಾಗ! ನೀ ಸತ್ತು
ಹೋಗ!

ಚನ್ನ, ನನ್ನ ಕೆಲಸದ ಬಾಯ್ಕೇ ಮಣ್ಣಾಗು-

ತಿತ್ತಲ್ಲ! ಬದುಕಿದೆಯ ಬಡಜೀವ! ಎ ಚನ್ನ,

ನಿನ್ನ ಮನೆ ಹಾಳಾಗ! ನೀ ಸತ್ತೇ ಹೋಗ!

(ಓಡುವನು. ಪರದೆ ಬಿಳುವುದು.)

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಬೀದಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗ. ಚನ್ನನ ಹಿರಡ್ಡೆಮುಂದೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವನು.]

ಚನ್ನ— (ದೂರ ನೋಡಿ) ಕುಣಿಯದಿರು ಕಂಟಕಾ! ಸುಮ್ಮನಿರು
ರಾಹುತಾ!
(ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತನೋಡಿ) ಈ ಎಡೆಯೆ ಇರುವಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದು
ದವನು!

ರಾಲನೇನೆಸಗಿದ ಗುಟ್ಟು ಬಯಲಾಯ್ತೋ?
ಏಕೆನ್ನು ಬರಲಿಲ್ಲೆಂದ್ರನೂ ಶೃಂಗಗಳ
ಚುಂಬಿಸುತ ಮರೆಯಾಗುತಿಹನು. ಇನ್ನೇನು?
ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯೆ ಗತಿ. ಕುಳಿತಿಲ್ಲೆ ಕಾಯುವೆನು.

[ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಇಂದುವೂ ಮುಳುಗಿದನು! ಚನ್ನನಿರುವುದನರಿಯೆ.
ಕಾದು ಹಿಂತಿರುಗಿದನೊ ಏನೊ? (ಕೂಗಿ) ಚನ್ನಜ್ಜ,
ಚನ್ನಜ್ಜಾ!

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಎಲ್ಲಿರುವೆ? ಕಗ್ಗತ್ತಲೆದು ಕಣ್ಣು
ತಿವಿಯುತಿದೆ. ಕಂಟಕನ ತಾ ಬೇಗ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತು!

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಕುದುರೆಗಳ ತಂದೆ, ಬಾ ಇಗೋ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಕಡಿವಾಣ?

ಚನ್ನ— ಬೇಡವೆಂದೆ; ನೀನೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಹೌದಾದು!

ಮರೆತಿದ್ದೆ. ಹತ್ತು ರಾಹುತನ ಚನ್ನಜ್ಜ.
ಹತ್ತಿದೆಯೆ?

ಹತ್ತಿದೆನು !

(ಕುಮಾರನನ್ನು ಸಂಭೋಧಿಸಿ ನುಡಿಯುವನು.)

ಮೃದ್ವು ಹಯವೇ ಹೊರಡು ; ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ ;
ಜಗದ ಬೆಳಕನು ಹೊತ್ತು ಜವದಿಂದ ನಡೆ ಮುಂದೆ.

ತಿರೆಮ ಕೆತ್ತಲು ತುಂಬಿ ಕಾಳವಾಗಿರಲು

ನಿಶೆಯಗರ್ಭವ ಹೊಕ್ಕು ಜಗಕೆ ಬೆಳಕನು ತಂದೆ

ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಯು ನಿನ್ನ ದಾಗುವುದು ; ಎಲೆ ಹಯವೆ

ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ. ನೀತಿಯು ನಿನಗೆ,

ಬೆನ್ನಿನೊಳು ಜಗದ ಜ್ಯೋತಿ ಕುಳಿತು ತಳಿಸುತಿದೆ.

ನಿಶೆಯ ಗರ್ಭವ ನುಗ್ಗು ; ನಡೆ ಹಯವೆ, ನಡೆ ಮುಂದೆ,

ಮುಂದೆ. ಜೀವ ಜ್ಯೋತಿಯ ಹೊರುವ ಪುಣ್ಯವೊದ-

ಗಿದೆ ಇಂದು. ನೀನೆ ಧನ್ಯನು ಹಯವೆ. ನೀನಿಂದು

ಇಳೆಯ ತಿಮಿರವ ಹರಿವ ಪಂಜುಗಾರನು, ತೇಜಿ.

ಜಗದ ಪುಣ್ಯದ ಭಾರ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ.

ಕೋಟಿ ಜೀವರ ಬಿದಿಯು, ಕೋಟಿಯರಸರ ಬಿದಿಯು,

ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನಿನೊಳಿಹುದು. ಓಡು, ನಡೆ, ಓಡು, ನಡೆ,

ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಹರಿಯೆ. ನಿನ್ನ ನಡೆಯೊಂದರೊಳು

ಕುಕ್ಕೋಟ ಒಂದೊಂದರೊಳಗಿಂದು ಲಕ್ಷಾಂತ-

ರಾತ್ಮರಿಗೆ ಸೊದೆಯುಂಟು. ನಿನ್ನ ಡಿಯೊಂದರೊಳು

ತಿರೆಯ ಚರಿತೆಯು ಬಿದ್ದು ಮುಳುಗಿದ್ದು ತೇಲುತಿದೆ.

ಅಮಿತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಜನರ ಪುಣ್ಯ ಭಾರವನಿಂದು

ಹೊತ್ತಿರುವೆ. ಜಗ್ಗದಲೆ, ಕುಗ್ಗದಲೆ, ನುಗ್ಗಿ ನಡೆ

ಮುಂದೆ. ವಾಜಿಯೇ ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ.

ಬಾಳ ಮೋಹವ ಕುಟ್ಟಿ, ದರ್ಪಸಂಪದವಟ್ಟಿ,

ವಿಷಯ ಸುಖಗಳ ಮೆಟ್ಟಿ, ಸಿರಿಯ ತರಿದಟ್ಟಿ,
 ನಡೆ, ಹಯವೆ, ಕಂಟಕನೆ ನಡೆ ಮುಂದಕೀಗ!
 ಎದೆಯ ಕೀಳಾಸೆಗಳನೆಲ್ಲವನು ಸುಟ್ಟು,
 ಮನದ ಸಂದೇಹಗಳನೆಲ್ಲವನು ಬಿಟ್ಟು,
 ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಚಲ ಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು,
 ವೈರಾಗ್ಯವನು ತೊಟ್ಟು, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು,
 ನಡೆ, ಧೀರ ಕಂಟಕನೆ, ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ,
 ಓಡು, ನಡೆ; ಓಡು ನಡೆ, ನಡೆ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ!

[ತರಳುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ಲ

[ಮೇಘಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ ಗಂಧರ್ವರು ಬರುವರು.]

ಯಕ್ಷ— ಚೆಲ್ಲು! ಹೂಗಳ ಚೆಲ್ಲು! ಕಿನ್ನರಾ ನೋಡಲ್ಲಿ!
ಅಲ್ಲಿ! ಅನಿಲವೇಗವೆ ಮಾರಿ ಓಡುತ್ತಿವೆ
ಕುದುರೆಗಳು. ಚೆಲ್ಲು, ಹೂಗಳ ಚೆಲ್ಲು; ಪಥವೆಲ್ಲ
ಮೃದುವಾಗಿ ಖುರವುಟದ ದನಿಯಾಗದಂತೆ.

ಗಂಧರ್ವ—ಚಿಂತೆಯೋಟವ ಮುಂಚೆ ಸಾಗುತ್ತಿವೆ ವಾಜಿಗಳು.

ಕಿನ್ನರ— ಮುಂಚಿನೋಟವ ನಗುತ ನುಗ್ಗುತ್ತಿವೆ, ನೋಡು.
ಓಡಿ, ಹಯಗಳೆ, ಓಡಿ, ದೇವದೂತರು ಇಂದು
ನಾವಲ್ಲ, ನೀವು!

ಗಂಧರ್ವ—

ಕೆಲಸ ಕೆಟ್ಟಿತು ಈಗ!

ಯಕ್ಷ— ಏನು, ಗಂಧರ್ವ?

ಗಂಧರ್ವ—

ನೋಡಲ್ಲಿ, ಗಿರಿಯಂತೆ

ನಿಂತಿಹುದು ಕೋಟಿಗಳ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು!

ಕಿನ್ನರ— ಇನ್ನಾವ ಹಾದಿಯಿಲ್ಲವೆ, ಯಕ್ಷ?

ಯಕ್ಷ—

ನಾಸರಿಯೆ!

ಕಿನ್ನರ—ಬನ್ನಿ, ನಾವೆ ತೆರೆಯುವ, ಬನ್ನಿ!

[ತೆರಳುವರು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೯

[ಕುಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿ. ಕತ್ತಲು. ಚನ್ನ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥರು ಬರುವರು.]

ಚನ್ನ— ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸಾಕಾಯ್ತು ಎನಗೆ!

ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದೆ, ಎದೆ ಹಾರುತ್ತಿದೆ ನಿಲ್ಲು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ನಿಂತು) ಚನ್ನಜ್ಜ, ಚನ್ನಜ್ಜ, ಏನಾಯ್ತು, ಏನಾಯ್ತು;

ಚನ್ನ— ನನ್ನೊಡೆಯ, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಹೊರಡೋಣ!

ನೀನು ತರುಣನು ಒಡೆಯ, ನಾನು ನರೆತವನವ್ವಾ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—(ಹತ್ತಿರ ಬಂದು) ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿ ಕೆಳಗೆ ಚನ್ನಜ್ಜ!

ಚನ್ನ— (ಇಳಿಯುತ್ತ) ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ

ಎನೋಟವವ್ವಾ ಎನೋಟ! ದೇಹವೇ

ನುಗ್ಗುನುರಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಕುಳಿತುಕೋ ಚನ್ನಜ್ಜ;

ಗಾಳಿ ಬೀಸುವೆನು. (ಗಾಳಿ ಬೀಸುವನು)

ಚನ್ನ— ಅಪ್ಪಪ್ಪ! ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ದೂರವೆನಿತಾಯ್ತಾಗ ಚನ್ನಜ್ಜ, ಪಟ್ಟಣವ

ಬಿಟ್ಟು?

ಚನ್ನ— ಹದಿನಾರು ಯೋಜನಗಳಾದುವೈ

ಗೌತಮಾ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಈಗ ನಾವೆಲ್ಲಿಹೆವು?

ಚನ್ನ— ಕೋಲಿದೇಶವ ದಾಂಟಿ ಬಂದಿಹೆವು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ಉದಯವೆಮ್ಮನು ಅನುಮಾತರಂಗಿಣಿಯ

ತೀರದಲ್ಲೆದುರುಗೊಳ್ಳಬೇಕಜ್ಜಾ. ಹೊರಡೋಣ.

ಚನ್ನ— ಗಳಿಗೆಯೊಂದಿಲ್ಲಿದ್ದು ಹೊರಡೋಣ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ನಿನ್ನಾಸೆ!

ಚನ್ನ— ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವೆ ನಾನು, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಮಲಗಿಕೋ

ಚನ್ನಜ್ಜ. (ಚನ್ನನು ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವನು.)

ಮಲಗು ಮುದುಕಾ, ಮಲಗು.

ನೀನಿನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಲಾರೆ. ಹೋಗು,

ಕಪಿಲವಸ್ತುವಿಗಿಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನೀಕತೆಯ

ಹೇಳು. ಶಾಕ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಸೈಪನೊರೆ, ಹೋಗು!

ನಾನಿನ್ನು ಲೋಕದ ಮಹಾಂಬುಧಿಗೆ! ನೀಬೀಳ-

ಲಾರೆ ಎನ್ನೊಡನೆ. ನೀನೆನ್ನನಗಲುವುದು

ಬಹುಕಷ್ಟ. ತಂದೆಯಂತೊಲಿದಿರುವೆ ಎನ್ನ.

ಸರ್ವದಾ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸೇವಿಸಿದೆ ಚನ್ನ. (ಕೊಡುತ್ತಾ)

ತೆಗೆದುಕೋ ಈ ನನ್ನ ಒಡವೆಗಳ. ತೆಗೆದುಕೋ

ನಿನಗಾಗಿ ತಂದ ಈ ರನ್ನಗಳ, ತೆಗೆದುಕೋ

ವಸನಗಳ. ತೆಗೆದುಕೋ ಈ ಎನ್ನ ಹೃದಯವನು.

ನೀನೇಳುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತ ನಾನಡಗಿ

ಮೇಲೆ ದಾರಿಯ ಹಿಡಿದೆ. ಎಲ್ಲಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ

ನಿನ್ನನೊಲಿದಿದ್ದೆ; ಚನ್ನಜ್ಜಾ, ಸೂತಿಕಾಗೃಹದಿಂದ

ನಾನಿನಿತು ಶೋಕದಿಂದ ಪೊರಮಟ್ಟು ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಎಂದಾದರೊಂದುದಿನ ಬಂದು ಕಾಣುವೆ ನಿನ್ನ,

ಹೋಗಿ ಬರುವೆನು ಚನ್ನ; ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಮಕ್ಕೈ!

(ಕುದುರೆಯೊಡನೆ ಹೊರಡುವನು.)

ಚನ್ನ— (ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಹೊತ್ತಾಯ್ತು, ಹೊರಡೋಣ ಎಳು;

ನಿನಗು ನಿದ್ರೆಯೆ ಒಡೆಯ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ!

(ಹುಡುಕಿ)

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ತೊಲಗತ್ತ! ತೊಲಗತ್ತ ಮಾರ!
ಯುಕ್ತಿವಚನಗಳಿಂದ ಮರುಳನಾಗುವೆನೆಂದು
ಬಗೆದಿಂತು ಬೋಧಿಪೆಯ? ಯುಕ್ತಿಗಳನೋದಿಹೆನು
ತರ್ಕ, ಬುದ್ಧಿಯ ವಿಾರಲರಿಯದೆಲೆ ಮಾರ!
ಬುದ್ಧಿಯಾಚೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿದ್ಧಿಯೂರೆಂದು ತಿಳಿ.

ಮಾರ— ಪ್ರಿಯವಲ್ಲದಿರಬಹುದು ಹಿತವಚನದೌಷಧಿಯು,
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ಆದರೂ ಎಚ್ಚರಿಕೆ! ಎಚ್ಚರಿಕೆ!
ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನರಸಿ ಮರುಳಾಗ ಬೇಡ!
ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ. ನಿನ್ನ ಹಿತಚಿಂತಕನು
ನಾನು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿ ದೊರಕದಿರೆ, ಎಲೆ ಮಾರ,
ಸ್ವಪ್ನನಿಧಿಯನ್ನೇಷಣೆಯೆ ಇಂಪು, ಸುಖಕರವು,
ಶಾಂತಿಕರ!

ಮಾರ— ಹೆತ್ತ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ವೋಸಮಾಡುವೆಯೇನು, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ? ಸೋಮಾರಿ
ನೀನು. ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ಭಯಪಟ್ಟು, ಕರ್ತವ್ಯ-
ವೆಸಗದಲೆ ಸ್ವಾನಂದಕೆಳಸುತಿಹ ನೀನೆ
ಹೇಡಿ!

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ— ಬೈಯದಿರು ಮಾರ, ಬೈಯದಿರು,
ಕಡಲಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಲೆಂದೇ ಹನಿಯಾಗಿ
ಹೊರಟೆಹೆನು. ಹನಿಯೊಂದು ಎನಿತು ಕೊಳಕೊಡ್ಡ
ತೊಳೆಯ ಬಲ್ಲುದು ಮಾರ?

ಮಾರ— ಕಲ್ಲಿನೆದೆ ನಿನ್ನದೈ
ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ! ಸತಿಯ ಗೋಳಿಗೆ ನೂಂಕಿ, ಕಂಬನಿಯ
ಕರಿಯದೆಯೆ ಓಡುತಿಹೆ, ತಸ್ಕರನ ತೆರದಿ!

ದೃಶ್ಯ ೧೦

[ಅನುಮಾ ಹೊಳೆಯ ದಡ. ಸಿದ್ಧಾರ್ಥನ ಪ್ರವೇಶ.]

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—ನಿಲ್ಲಿಲ್ಲಿ ಕಂಟಕಾ, ನಿಲ್ಲಿಲ್ಲಿ! ಅನುಮಾ ತ-
ರಂಗಿಣಿಯ ನಿರ್ಮಲ ಸುವಾರಿಗಳನೀಂಟು!
ವೈರಾಗ್ಯಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಲೆಂದುಳಿದ
ಕಡೆಯ ಸಂಗವು ನೀನು. ಸತಿಸುತರ ಮೋಹ ಬಂ-
ಧನ ಕಠಿಣ. ಕಷ್ಟವಾಯ್ತೆನಗದರ ಖಂಡಿವುದು.
ಚನ್ನ ಸಂಗದ ಮೋಹ ಬಂಧನವು ಕಠಿಣತರ!
ಎನಗದರ ಹರಿಯುವುದು ಕಷ್ಟತರವಾಯ್ತು!
ಕಂಟಕನ ಸಂಗವಿದು ಕಠಿಣತಮ. ಮೇಣಿದರ
ಖಂಡಿವುದು ಕಷ್ಟತಮ. ಅವರೆಲ್ಲ ಮಾನವರು,
ನೀನು ಪಶು ಕಂಟಕಾ! ಅದಕಾಗಿ ಎನ್ನೆದೆಯು
ಕುದಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದೆಂದು, ಹಿಂದಾರು, ಎಂದೆಂದು
ಸಾಧಿಸದ ಸಾಹಸವನೆಸಗಿರುವೆ. ಕಂಟಕನೆ!
ಅದರಿಂದ ಧನ್ಯನಾಗಿಹೆ ಹೋಗು. ಸೇರು
ಕಪಿಲವಸ್ತುವ ಬೇಗ. ಎನ್ನವರು ಬಂದು
ಕೇಳುವರು ನಿನ್ನ. ತಲೆದೂಗಿ ಸುಮ್ಮನಿರು.
ತಲೆಯನೇತಕೆ ತೂಗುತ್ತಿಹೆ ಇಂತು? ನೀನೆನ್ನ-
ಸರಿಯುವೆಯಾ? ಹೋಗು, ಕಂಟಕ, ಹೋಗು;
ನೋಡಲ್ಲಿ!
ಪೂರ್ವ ದಿಗ್ವಿಧುವಿನೊಡಗೂಡಿ ಉಷೆ ನಲಿಯುವಳು!
ಹೋಗು ಎಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಲ್ಲದೆಯೆ ಹೋಗು.
ನೀನು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವಲ್ಲಿ ಪರಿಯಂತವೂ

ಕಣ್ಣಿನಿಯೆ ನೋಡುವೆನು ! (ನೋಡುತ್ತಾ ನಿಂತು, ನಿಟ್ಟುಸಿ
ರಳಿದು) ಪಾಪ ! ಬಡಜಂತು !

ಏನ ಚಿಂತಿಸಿ ತೆರಳಿತೋ ತಿಳಿಯೆ. ಬಾ ಉದಯ,
ಬಾ ; ಇಳಿಗೆ ಬೆಳಕ ತಾ ! (ತಿರುಗಿ) ಯಾರಿವನು ಮರಳಲ್ಲಿ !
ಬಾ ಇಲ್ಲಿ ಸೋದರನೆ. (ತಿರುಕನು ಬರುವನು) ಬಡವಸ್ತ್ರಗಳ
ನೀಡು,

ನಿರಿಯ ಕೇತನಗಳಿವು ತೆಗೆದುಕೋ ; ನೋಡು !

ಭಿಕ್ಷುಕ—ಮಹಾತ್ಮ ನೀನಾರು ?

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ಅದನರಿಯೆ ಹೊರಟೆಹೆನು.

(ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವರು.)

ನೀನೀಗ ರಾಜನಂತೆಸೆಯುತ್ತಿಹೆ ಸೋದರನೆ.

ಬೇಡುವವರಲ್ಲಿನಿತು ರಾಜರುಗಳಿಲ್ಲ,

ರಾಜರಲ್ಲಿನಿತು ಭಿಕ್ಷು ಕರಿಲ್ಲ ! ಬೇಡುವವ-

ರಲ್ಲಿನಿತು ನೀಡುವವರಿಲ್ಲ ! ನೀಡುವವ-

ರಲ್ಲಿನಿತು ಬೇಡುವವರಿಲ್ಲ ! ತೆರಳು, ನಲಿ,

ಸೋದರನೆ. ನಿನ್ನ ನಲ್ಮೆಯೆ ನನ್ನ ನಲ್ಮೆ. (ತೆರಳುವನು)

ಭಿಕ್ಷುಕ—ಶಿವನ ಬಟ್ಟೆಯನುಟ್ಟ ನೀನೆ, ಧನ್ಯನು ಇಂದು.

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ! ಶಿವನಾದೆ ಮುಂದೆ ಎಂದೆಂದು !

[ಹೋಗುವನು. ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

ಉಪಸಂಹಾರ ದೃಶ್ಯ

[ಜಾಂದಳದ ಸಡುವೆ, ಮುಗಿಲತೀರಿನಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷ,
ಕಿನ್ನರ, ಗಂಧರ್ವರು ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ.]

ಗಂಧರ್ವ—ಎಳು, ಮೇಲೇಳು ! ಎಲೆ ಮೇಘರಥವೇ !

ಕಿನ್ನರ— ದಾರಿ ಬಿಡು ! ದಾರಿ ಬಿಡು ! ಎಲೆ ವಾಯುಪಥವೆ !

ಯಕ್ಷ— ನಾವು ಮೇಲೇರುತ್ತಿರೆ, ರಮಣೀಯವಾಗುತ್ತ-
ಲಿಹುದು ತಿರೆ !

ಗಂಧರ್ವ— ಗಿರಿಶೃಂಗ ಹಳ್ಳಕೊಳ್ಳಗಳೆಲ್ಲ
ಸಮತೆಯನ್ನೈದುತ್ತಿವೆ !

ಕಿನ್ನರ— ಹಿಮಗಿರಿಗೆ ! ಹಿಮಗಿರಿಗೆ !
ಎಲೆ ಮೇಘರಥವೇ !

ಯಕ್ಷ— ಕಳೆದ ರಾತ್ರಿಯ ತೆರೆದ
ರಾತ್ರಿಯನು ಕಂಡಿಲ್ಲ.

ಗಂಧರ್ವ— ಅದು ಮಹಾರಾತ್ರಿ !

ಕಿನ್ನರ— ನೋಡಲ್ಲಿ ! ರವಿಯುದಯ ಪೂರ್ವಗಿರಿ ಶಿಖರದೊಳು !

ಯಕ್ಷ— ನೋಡಲ್ಲಿ ! ಮತ್ತೊಂದು ರವಿಯುದಯವೆಂದಿದುದು,
ಅನುಮಾ ಸದಿಯ ತೀರದರೆಯಲ್ಲಿ ! ಅಮಲತರ !

ಕಿನ್ನರ— ರವಿಯಿಬ್ಬರೊಂದುದಯ ! ಹಳೆಯ ಸೂರ್ಯನು ಉದಯ-
ಗಿರಿಶಿಖರದಲ್ಲಿ ! ಹೊಸನೇಸರನು ಮಾತ-
ರಂಗಿಣಿಯ ತೀರದರೆಯಲ್ಲಿ !

ಗಂಧರ್ವ— ಹಳೆಯ ರವಿ
ದಿನಪ !

ಯಕ್ಷ— ಹೊಸ ರವಿಯು ಜನಪ! ನೋಡಲ್ಲಿ!
ಮರ್ತ್ಯನಯನಗಳಿಗೆ ಕಾಣದಿಹ ಅಧಿಕಾರ
ಮಕುಟವದು ಎಂತು ಶೋಭಿವುದಲ್ಲಿ ಮೂಜಗದ
ಕತ್ತಲನ್ನೋಡಿಸುವ ತೆರದಿ.

ಗಂಧರ್ವ—

ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ—

ನಿನ್ನೆಂದು ಬುದ್ಧ!

ಕಿನ್ನರ— ಮುಂದಾಗುವನು ಸಿದ್ಧ!

ಯಕ್ಷ— ಹಿಮಗಿರಿ! ಹಿಮಗಿರಿ! ನಿಲ್ಲೆಲೈ ಮೇಘ!

ಗಂಧರ್ವ—ಬನ್ನಿ, ನಮ್ಮೂರ ಸೇರೋಣ ಬೇಗ.

ಕಿನ್ನರ— ಬುದ್ಧ ದೇವನ ಪರಮತ್ಯಾಗವೆ ಮಹಾತ್ಯಾಗ!

ಯಕ್ಷ— ಧನ್ಯಂ ಮಹಾರಾತ್ರಿ!

ಕಿನ್ನರ—

ಜನತೆಗುದಿಸಲಿ ಮೈತ್ರಿ!

[ತರಳುವರು. ಪರವೆ ಬೀಳುವುದು.]

ಶೃಲಾಢ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ

ಪಾತ್ರಗಳು

ಕೃಷ್ಣ
ರುದ್ರ
ಧರ್ಮರಾಯ
ಭೀಮ
ಅರ್ಜುನ
ಸಹದೇವ
ಕುಂತಿ
ದ್ರೌಪದಿ
ಮಾತೆ
ಕಂದ

ಕೌರವ
ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ
ವಿದುರ
ಸಂಜಯ
ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ
ಗಾಂಧಾರಿ
ಭಾನುಮತಿ
ಗೀರ್ವಾಣ
ನೀಲಾಕ್ಷ
ಚಾಣೂರ
ಮುದುಕಿ

ಕಲಿ

ದ್ವಾಪರ
ಮರುಳುಗಳು

ಬಂಧುಗಳು, ಪರಿವಾರದವರು, ಸೈನಿಕರು, ಸಖಿಯರು ಇತ್ಯಾದಿ.

ಶೃಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ

ದೃಶ್ಯ ೧

[ಹದಿನೆಂಟು ವಿನಗಳು ರಣಕೋಶಾಲವಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದ ಮಹಾ ಭಾರತ ಸಂಗ್ರಾಮವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೊನೆಗೊಂಡ ದಿನದ ಫೋರ ವಿಸ್ಫಣ್ಣ ರಾತ್ರಿ. ಅದುವರೆಗೂ ರಣರಂಗವಾಗಿದ್ದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವು ಅಂದು ಫೀಷಣ ಶೃಶಾನ ಮಾತ್ರ ವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿರುವ ಆ ರಣಭೂಮಿಯು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಕಗ್ಗತ್ತಲು ಕವಿದು ಕೊಂಡಿದೆ. ಕೋಟ್ಯುನುಕೋಟಿ ಯೋಧರ ಶವಗಳೂ, ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ಅನೇ ಕುದುರೆ ತೇರುಗಳೂ ಮಂದೆ ಮಂದೆಯಾಗಿ ಮುದ್ದೆ ಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಆ ಬಿತ್ತರದ ಬಯಲಿನ ತುಂಬ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಸಾಯುವವರೂ ಗಾಯಪಟ್ಟವರೂ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇರಳಿನ ಗರ್ಭದಿಂದ ಹೊರಟ ಆ ರೋದನ ಧ್ವನಿಯು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿದೆ. ಅದರೂ ಆ ಗೋಳಿನ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ತಿಂದು ತೇಗುವಂತೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಯಾನಕವಾದ ಮೃತ್ಯು ಮೌನವು ಆ ರುದ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಹೆಪ್ಪು ಗಟ್ಟಿದಂತಿರುವ ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ, ಆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಅಕ್ಕಿಗಳು, ಅರೆಮುಸುಗುತಾಕಿಕೊಂಡು ಸುಳಿದಾಡುವ ಮನುಷ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸೊಡರು ಹಿಡಿದು ಏನನ್ನೋ ಹುಡುಕುವಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚರಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದವರ ಬಂಧುಗಳು. ತಂದೆತಾಯಂದಿರು, ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯರು, ಸತಿಯರು, ಮಕ್ಕಳು, ಮುದುಕರು. ಕೌರವ ಪಾಂಡವ ಸಕ್ಷದವರು ಅಂದು ಶೃಶಾನದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಂಟುಷ್ಪರ ದೇಹಗಳನ್ನು ಅರಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ದುಃಖಮಯವಾದ ರುದ್ರ ದೃಶ್ಯ. ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಫೀಷಣ ದುರ್ಮೋಧನರ ಗದಾಯುದ್ಧವು ಪೂರೈಸಿದೆ. ಕೌರವೇಂದ್ರನು ತೊಡೆಯೊಡೆದು ಮುಡಿಯುಡಿದು ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರಸ್ವಿನ ತೀರದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತ ಇನ್ನೂ ಜೀವವಿಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ರಾತ್ರಿ ದ್ವಾಪರ ಯುಗವು ಮುಗಿದು ಕಲಿಯುಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು, ಅಂದಿಗೆ

ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಲ್ಲ ವಿನಾಶಹೊಂದಿ ಶ್ವತಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಆ ರಂಗದ ಮಧ್ಯೆ ಧೀರನಾದರೂ ದುಃಖ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಕುಗ್ಗಿಹೋದ ಯುಗವು ರುಷ ದ್ವಾಪರನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಎತ್ತರದ ಆಳ ; ವೀರ ವ್ಯಕ್ತಿ. ರಾಜ ವೈಭವದ ಚಿಹ್ನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತನಲ್ಲಿ ತೋರುವುವು. ತಲೆಯಮೇಲೆ ಕಿರೀಟವೊಂದಿರುವುದು. ಒರೆ ಸೇರಿದ ಕತ್ತಿಯೊಂದು ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ನೇತಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಏನೋ ಒಂದು ಗೌರವವುಂಟಾಗುವುದು. ಮುಖಚಿಹ್ನೆಯು ವಿಷಣ್ಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಅಲ್ಪಾತ್ಮನ ಅಧೀರತೆಯ ಬಿನ್ನತೆಯಲ್ಲ, ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಮಹಾಪುರುಷನ ಸರಾಭವದ ನಿರ್ಭರತೆಯ ನಮ್ರ ಧೈರ್ಯಭಾವ ಯುಗವು ರುಷ ದ್ವಾಪರನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಿಡುಮುಯ್ಯುವನು; ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುವನು, ಕಂಬನಿಗರೆವನು. ಕಡೆಗೆ ನಡುಮುಯ್ದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು.]

ದ್ವಾಪರ—

ಇದೇನಿದೀ ಭಾರತ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮಾದಿನಂ
ಮೂಗುವಟ್ಟಿರ್ಪ ಸುಡುಗಾಡಿನಂತಿರ್ಪುದು ?
ನಿಚ್ಚಮುಂ ನಾನಾಲಿಸಿರ್ದ ರಣಕಹಳೆಗಳ
ದೆಸೆ ದೆಸೆಗಳುಂ ತಿವಿವ ದನಿಯಿಲ್ಲ. ಉರವಣಿಪ
ಬೀರರಟ್ಟಹಾಸದ ಕಾಕುಗಳ ಭೀಷಣ
ಸ್ವನಮಿಲ್ಲ. ಕಡುಗಿ ಕಾದುವ ಭಟರ ಖಡ್ಗಗಳ
ಸಂಘಟ್ಟನಾ ಧ್ವಾನಮಿಲ್ಲ. ಅತಿರಥರ
ಕಲಕಲ ನಿನಾದದಿಂದೊಡಗೂಡಿ ಪೊರಮಡುವ
ಕೋದಂಡಪಾಣಿಗಳ ಸಿಂಜಿನಿಯ ಟಂಕೃತಿಯ
ನಿರ್ಘೋಷಮಿಂದೆತ್ತ ಪೋಗಿಹುದು ? ಕಿಡಿಗರೆವ
ಮೃತ್ತಾಸ್ತ್ರ ಶಸ್ತ್ರಗಳ ರುಕ್ಷ ದೀಧಿತಿಯೆಲ್ಲಿ ?
ಮುಗಿಲ್ದಿರೆಯನುಚ್ಚಳಿಸಿ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಬಾಂದಳಕೆ
ಚಿಮ್ಮುತಿರ್ದಾ ಸರಲುಗಳ ಸುರಿಮಳೆಯದೆಲ್ಲಿ ?
ಗದೆಯ ಗಾಳಿಯೊಳರಿಗಳೆಂಬುವ ತರಗೆಲೆಯ

ಮೊತ್ತಮಂ ಸುತ್ತಿಸಿದ ಭೀಮನ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ?
 ತನ್ನ ವಾಹಿನಿಯ ವೀರಾಳಗಳಂ ಹುರುಡಿಸಲು
 ಹುರಿಗೊಳಿಸಿದಾ ಸರ್ವಕೇತನನ ಹರಿಕಂಠ-
 ಗರ್ಜನೆಯದೆತ್ತಲಿಂದಡಗಿದುದು? ಗಾಂಡೀವ-
 ಮೇನಾಯ್ತು? ಕುರುದಳದ ಕೆಚ್ಚಿದೆಯು ಬಿರಿವಂತೆ
 ಮೊಳಗಿದಾ ಪಾಂಚಜನ್ಯಮದೆಲ್ಲಿ? ಬಿಂಕದಲಿ
 ಕೊಂಕು ಕೊರಲಂಗೈದು ಕೆನೆದಾ ತುರಗತತಿಯ
 ಹೇಪಾರವಂಗಳಂ ಇಂದಾವ ನೀರವತೆ
 ನುಂಗಿದುದು? ಮೇಗೆತ್ತಿ ಸೊಂಡಿಲ್ಲಳಂ ಮುಂದೆ
 ನುಗ್ಗುತಿರ್ದಾ ಕರಿಯ ಬಲೈಯ್ಯ ಗಜಗಳೇಂ
 ಮುತ್ತುತಿರ್ಪಿ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಡಲಿನಲಿ ಕರಗಿ
 ಪೋದುವೇಂ?—(ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುತ್ತುನೋಡಿ)

ಇಂದನ್ನೆ ವರೆಗಂ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಂ
 ಅರಸುಗಳ ರಣರಂಗಮಾಗಿತ್ತು; ಕೊಳೆಯಲಿಹ
 ಪೆಣದ ಬಣಬೆಯ ಕಣವದಾಗಿಹುದೀ ಪೊಳ್ಳು!
 ನಿನ್ನೆಯಿದು ಮೆಯ್ಯಲಿಗಳಾಡುಂಬೊಲಾಗಿತ್ತು;
 ಮರುಳ್ಳಳಾಡುತಿಹ ಮಸಣವಾಗಿಹುದಿಂದು!—
 ಕಾಳೆಗದ ನೆಲಗಳೆನೆ ಬಿತ್ತರದ ಮಸಣಗಳು!
 ಕಾಳೆಗವೊ ಬಿತ್ತರದ ಕೊಲೆಗೆಯ್ಮೆ! ಗೆಲವೆಂದ-
 ರೇನು? ಸೋಲ್ಪರ ಸಂತಾಪಂ; ವಿಜಯಿಗಳ ಪೆರೈ!—

[ಚಿಂತಿಸುವನು; ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕಣ್ಣಿರೆದು ಬಿಸುಸುಯ್ದು]

ಎನ್ನಾಳ್ವಿಕೆಯ ತುತ್ತತುದಿಯೊಳೆ ವೀರಾತ್ಮ-
 ರೆನಿತಳಿದು ಪೋಗಿಹರು? ಶಿವಶಿವಾ, ಮಸಣಮೆನಗೆ
 ಈ ಚರಮ ಸೋಪಾನಮಾಡುದೇ? ನೆತ್ತರಲಿ
 ಕಾಲೊಳ್ಳಿಯುವಂತಾಯ್ತು ತಿರೆಯನಗಲುವ ಮುನ್ನಂ!

ಚಲದಂಕಮಲ್ಲರೆನಿತಳಿದಿಹರ್? ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ-
 ರೆನಿತಳಿದಿಹರ್? ತರುಣರೆನಿತು ಮಡಿದಿಹರ್?
 ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳ್: ಆಚಾರ್ಯ
 ಭೀಷ್ಮಂ, ಕರ್ಣಂ, ದ್ರೋಣಂ, ಅಭಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಪ್ಪ
 ಮಹಾವೀರರನಿಬರುಂ ಸಮರಹುತವಹನಿಂದ
 ಬೀಳ್ ಕೆಂಗೊಳಿನೊಲು ಬೂದಿಯಾಗಿರ್ಪರ್.
 ಕೌರವ ಮಹಾನುಭಾವಂ ಪಗೆಯ ಕೃತವಕೆ
 ಸಿಲ್ಕಿ ತೊಡೆಯೊಡೆದು ತನ್ನ ತಿರೆಗುರುಳಿಹಂ!
 ಉಕ್ಕುವದ ಕಾಳೆಗದಿ ಅಳಿವಾಯ್ತು ಕರ್ಣಂಗ!
 ಬಲಿಯಾದನಾ ದ್ರೋಣನ್ ಅರನ ಮಗನಾಡಿದಾ
 ಮುಗ್ಧ ಮಿಥ್ಯೆಯಂ ನಂಬಿ!—(ಮೇಲೆ ನೋಡಿ ಭಾವದಿಂದ)

ಇಳಿದು ಬಾ, ಕಳ್ಳಲೆಯೆ;

ಬಾನ ಹೊಡೆಯಿಂದಿಳಿದು, ಬಾ ಮುಸುಕು ಮಸಣಮಂ.
 ಕುರುಕುಲಾರ್ಕನ ಚರಮ ದುರವಸ್ಥೆಯಂ ಸಹಿಸ-
 ಲಾರದೆಯೆ ಪಡುಗಡಲಿಗಿಳಿದ ಬೆಂಗದಿರನೇ
 ಮರಳಿ ನೀ ಮೂಡದಿರು! ನಿನ್ನ ಪೊನ್ನೆಳಗಿನಿಂ
 ಈ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯಮಂ ಮರಳಿ ಬೆಳಗದಿರು!
 ಇನ್ನಿ ದು ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಮಲ್ಲ, ಇಳಿಯ ಬಲ್ಮಸಣಂ!

[ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಎಲ್ಲಿ ತೋರದೆ ಹಬ್ಬಿರುವ ಹೆಮ್ಮ ಸಣವನು
 ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತ ದ್ವಾಪರನು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವನು.
 ಸುಂದರ ಭದ್ರಾಕಾರನಾದ ಕಲಿಪುರುಷನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸುತ್ತಲೂ ದೃಷ್ಟಿಸಿ
 ನೋಡಿ ದೂರ ನಿಂತ ದ್ವಾಪರದೇವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅವನ
 ಬಳಸಾರುವನು. ಆತನಿಗೆ ತುಸುಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು
 ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವನು. ದ್ವಾಪರನು ಯಾವುದೋ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿ
 ಬಹಿಃಪ್ರಸಂಚವನ್ನೇ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ
 ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಬೋಧಿಸುವನು.]

ಕಲಿ— ದ್ವಾಪರದೇವ!

ದ್ವಾಪರ—(ಅನನ್ಯಚಿತ್ತನಾಗಿ ತನ್ನೊಳುತಾನೇ)

ಎಂ ರೌದ್ರಮೇಂ ಕ್ರೂರಮೇಂ ದುಃಖಮಯ ದೃಶ್ಯಂ!
ದಿಟ್ಟಿಪರಿವನ್ನೆವರಂ ಎತ್ತನೋಡಿದಡತ್ತ
ನಾಶಮೇ ನಗುತಿಹುದು ವಿಕಟಾಟ್ಟಹಾಸದಿಂ!
ಕಣ್ಣಿಡುವ ಕಡೆ ಮುರಿದ ಪೊಂದೇರುಗಳ ರಾಶಿ;
ಎತ್ತನೋಡಿದಡತ್ತ ಸತ್ತಾನೆಗಳ ಮೊತ್ತಂ;
ರುಂಡಗಳ ಚೆಂಡಾಡುತಿಹ ಮರುಳ್ಗಳ ಬಳಗಂ;
ಬೆನ್ನ ಜೀವಂ ಸಿಗಿವ ಸೃಗಾಲಗಳ ಗುಂಪು!—
ಎನ್ನ ಯುಗದಂತ್ಯದೊಳೆ ವಿಲಯಮಾದಂತಿಹುದು!

[ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವನು.]

ಕಲಿ— ಆವುದೋ ಎದೆಬಿರಿವ ಚಿಂತೆಯೊಳ್ ಮುಳುಗಿಹನಾ.
ಕರೆದರೂ ಎನ್ನ ದನಿ ಕೇಳಿಸದು. ದ್ವಾಪರಂ
ಇಂತು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಮೈಮರೆತುದಂ
ನಾನಾವಗಂ ಕಂಡುದಿಲ್ಲಂ—ದ್ವಾಪರದೇವ!

ದ್ವಾಪರ—(ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದು ತನ್ನೊಳುತಾನೇ)

ಎನ್ನಿದೀ ಸದ್ಭೂತಗಳು? ಆರ್ತನಾದಗಳೇನು?
ಮೌನಮೇ ನೋವಿನಿಂದೊಯ್ಯೊಯ್ಯನಳುವಂತೆ
ತೋರುತಿದೆ. ಕವಿದಿವ್ವ ನಟ್ಟಿರುಳೆ ಬಿಸುಸುಯ್ಯು
ನರಳುವಂತಿರ್ಪುದು. ಕೈಮುರಿದ ಕಾಲ್ಮುರಿದ
ಹೊಡೆಯೊಡೆದ ತಲೆ ಸಿಡಿದ ನೂರಾರು ಸೈನಿಕರ
ಅಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಣಿಗಳ ತುಮುಲ ರೋದನಂ
ಜವನೆಯ ಬೆದರಿಪಂತೆ ಬಾನ್ನೇರುತಿಹುದು.—
ಹಾ ಕೌರವೇಂದ್ರ! ಹಾ ಭೀಷ್ಮ! ಹಾ ದ್ರೋಣ!
ಹಾ ದಿವಾಕರತನಯ! (ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವನು)

ಕಲಿ— (ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ) ದ್ವಾಪರದೇವ!

ದ್ವಾಪರ—(ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ ಅಲುಗದೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ)

ಕಲಿ ಮಹಾಶಯ!

ಕಲಿ— ಏನಿದಂತೊರ್ದನ್ನೇ

ನಿಂತು ಚಿಂತಾಮಗ್ನನಾಗಿರೈ? ಕರೆದೊಡಂ

ಕೇಳಿಸದು. ಆವ ಮೆಯ್ಯಿಲಿಯೊಡನೆ ಸುಡಿಯುತಿಹೆ?

ದ್ವಾಪರ—(ಉಕ್ಕಿಬರುವ ದುಃಖವನ್ನು ತಡೆದು ನೀಳ್ವನಿಯಿಂದ)

ಕಲಿದೇವ, ದ್ವಾಪರಂ ಕಲಿಯನೀ ಮಸಣವಲಿ

ಎದುರುಗೊಳ್ವಂತಾಯ್ತೆ? ಮುಂದೆ ಒಹ ಯುಗಪುರುಷ-

ನಾಗಲಿಹ ನಿನಗೆ ಈ ಸತ್ತ ಸುಡುಗಾಡಿನಲಿ

ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಪ್ಪಂತುಟಾಯ್ತೆ? ಎನಿತೆನಿತೊ

ಬರಿಸಗಳ ಗೆಯ್ಯೆಯಿಂ ಗಳಿಸಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ

ಚೆಲ್ವಿಕೆಯು ತುತ್ತತುದಿಯಲಿ ಪುಚ್ಚಳಿದು ಪೋಯ್ತೆ?

ನಿನಗೆನ್ನ ಕಾಲಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಂ ಮರಳೀವ

ಸಮಯದಲಿ, ಆವ ಪರ್ಮೆಯೊಳಾವ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ

ವಸ್ತುವಂ ಎನ್ನ ಕೃತಿ ಎಂದಾನು ತೋರಿಸಲಿ?

ಈ ಮಹಾಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ಮಶಾನಮಂ ತೋರಲೇ?

ಅಳಿದ ತುಳಿಲಾಳಗಳ ಶವಂಗಳಂ ನಿನಗಿತ್ತಪೆನೆ?

ಮುರಿದ ಹೊಂದೇರುಗಳ ಮಂದೆಯಂ ತೋರ್ದಪೆನೆ?

ನಿನಗಾವ ಮಂಗಳದ ಸಿರಿಯನೀಯಲಿ? ಹೇಳು!

ಕಲಿ— ದ್ವಾಪರದೇವ, ನೀನಿಂತೇಕೆ ಉಮ್ಮಳಂ-

ಬಡುತಿರೈ? ಶಾಂತನಾಗಯ್. ನೀನಿತ್ತುದಂ

ಸಂತಸದಿ ಕೈಕೊಂಡು ಎನ್ನುಜ್ಜುಗಂಗೈವೆನ್.

ನಿನ್ನೊಳೂಣೆಯಮೇಂ? ವ್ಯಕ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಯನೆಲ್ಲ

ತನ್ನೊಡಲಿನೊಳ್ ಪೊತ್ತು ಸಲಹಿದಾ ನಿತ್ಯತೆಯು

ಮರಳಿಯದಂ ಅವ್ಯಕ್ತಮನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
ಯುಗವುರುಷನಾದ ನೀನದಕೇಕೆ ದುಮ್ಮಾನ-
ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಹೆ. ರಸಪೂರ್ಣ ಶೂನ್ಯದಿಂದೊಗೆತಂದು-
ದೀ ಎಶ್ವಂ; ಅದರೊಳೆ ವಿಲೀನಮಾಗಡಗುವುದು.
ಆದೊಡೇಂ? ಮರಳಿ ಬೇರೊಂದಾಕೃತಿಯ ತಳೆದು,
ಬೇರೊಂದು ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ಬೇರೊಂದು
ಕಾಲದಲಿ ಮೂಡುವುದು. ಲೀಲೆಯೆಂಬುವುದೆಲ್ಲ
ಮೂಡುವುದು ಮುಳುಗುವುದರಲ್ಲಿಹುದು. ಅದಕೇಕೆ
ಮರುಗುವುದು? ಕನಸಿನಲಿ ಕಂಡ ಕಡವರಮಳೆಯೆ
ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಶೋಕಿವುದುಚಿತಮಲ್ಲ.

ದ್ವಾಪರ—(ಬಿಸುಸುಯ್ದು, ಕಲಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು)
ಕಲಿದೇವ,

ಇಂದಳಿದುದನಿತುಮುಂ ಮುಂದೆ ಏತಂದವುದೆ?

ಕಲಿ— ಅಹುದು, ಸಂದೆಯಮಿಲ್ಲ.

ದ್ವಾಪರ—(ಸುತ್ತಲೂ ಕೈನೀಡಿ ತಿರುಗಿಸಿ ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಡೆದ ವೀರರೆಲ್ಲರನು
ನಿರ್ದೇಶಿಸಿ) ಈ ಬೀರರನಿಬರುಂ?

ಕಲಿ— ಈ ಬೀರರನಿಬರುಂ!

ದ್ವಾಪರ— ಬಾಂದೊರೆಯ ಕಂದನಹ
ಭೀಷ್ಮನಂತಹ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು?

ಕಲಿ— (ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಮೊಂಡ ಕೆಚ್ಚಿನಿಂದ) ಭೀಷ್ಮನಂ
ಮಾರಿದಪರೈತಹರ್ !

ದ್ವಾಪರ— ಭೀಷ್ಮನೊಲು ಸೂರುಳಂ
ತಪ್ಪದಿಹ ಪಾರ್ಥಿವರು ?

ಕಲಿ— ಅದಕೆರಡು ಮಡಿಯಹರ್
ಜನಿಸುವರ್.

ದ್ವಾಪರ— ದ್ರೋಣನೊಲು ಬಿಲ್ಲೋಜರೈತಹರೆ ?

ಕಲಿ— (ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದಲೂ)

ಕರ್ಬೋಗಿಯ ಕಾರುವ ಸಿಡಿಲ್ಗಳನೆ ನಿರ್ಮಿಪರ್ !

ಗ್ರಹ ಚಂದ್ರ ತಾರೆಗಳನಳಿಯುವರ್ ; ತೂಗುವರ್ !

ದ್ವಾಪರ—ಕರ್ಣನಂತಹ ದಾನಿಗಳು ಬಹರೆ ?

ಕಲಿ— ಬರದಿರರ್ !

ದ್ವಾಪರ—ಜಿಂಕದಲ್ಲಿ, ಚಲದಲ್ಲಿ, ಕಡುದಿಟ್ಟತನದಲ್ಲಿ,

ಬಳಲದಿರ್ಪದಟಿನಲಿ, ಪೆಂಪಿನಲಿ, ಪೆರ್ಮಿಯಲಿ,

ಒಲ್ಮಿಯಲಿ, ನೇಹದಲ್ಲಿ, ಪರಮ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಲ್ಲಿ

ಕೌರವಂಗೆಣೆಯಹ ಮಹಾಸುಭಾವರು ಬಹರೆ ?

ಕಲಿ— ಅಹುದು, ಅದಕೆ ಸಂದೇಹಮೇಕೆ ?

ದ್ವಾಪರ — (ಸುತೋಷದಿಂದ) ಧನ್ಯನ್ !

ಅವರನಾಳುವ ಪುಣ್ಯವಿಹ ನೀನೆ ಧನ್ಯನ್ !

ಆದೊಡಂ, ಕಲಿದೇವ, ನಿನ್ನ ಯುಗದಾಳುಗಳು

ಕುಬ್ಜರೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧಮಾಗಿರುವುದೈಸೆ ?

ಕಲಿ— (ಬಿಂಕದಿಂದ) ಕುಬ್ಜರಾದೊಡಮೇಲಂ? ದೀರ್ಘದೇಹಿಗಳಪ್ಪ

ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಭುಜವನಡರುವರೈಸೆ ?

ಅದರಿಂದೆ ಪೂರ್ವ ಯುಗಗಳ ನರರಿಗಿಂತಲುಂ

ಉನ್ನತರ್ ; ಬಿತ್ತರದ ದಿಟ್ಟಿಯಂ ಪಡೆದವರ್ !

ಚಳಿವೆಟ್ಟಿಗಿಂತಲುಂ ಅದರ ಸತ್ತಿಯೊಳಿರ್ಪ

ಧವಳಗಿರಿ ಶೃಂಗಮೇ ಪಿರಿದವುದೈಸೆ?—

ಸಾವಿನಲಿ ಹೊಸ ಬಾಳು ಹುದುಗಿಹುದು ; ನಾಶದಲ್ಲಿ

ನವಸೃಷ್ಟಿ ಪವಡಿಸಿದೆ. ನೂರು ಮಾತಿಂದೇಲಂ ?

ಸಾವೆ ಹೊಸ ಬಾಳಿಗಾಧಾರಮಾಗಿರುವುದು ;

ನಾಶಮೇ ನವಸೃಷ್ಟಿಗುತ್ತಾಹಮಾದವುದು !

ದ್ವಾಪರ—ಯುಗಗಳೊಳ್ ಕಲಿಯುಗಮೆ ಶ್ರೇಷ್ಠಮೆಂದೆಂಬೆಯೇಲಂ ?

ಕಲಿ— ಶ್ರೇಷ್ಠಮವ್ವುದೊ ಅಲ್ಲೊ ಅದಂ ನಾನೀಗೊರೆಯೆ
 ಉನ್ನತೋನ್ನತಮೆಂದು ಕೆಚ್ಚಿನಿಂ ನೆಚ್ಚಿಹೆನ್.
 ಪೂರ್ವ ಯುಗದನುಭವದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ
 ಬರುವ ಕಾಲದ ಭವ್ಯ ಮಂದಿರವ ನಿರ್ಮಿಪೆನ್.

ದ್ವಾಪರ—(ಹರ್ಷದಿಂದ)

ನವಯುಗದ ನವಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಕಲಿದೇವ,
 ನಿನಗೆ ಮಂಗಳಮುಕ್ತಿ! ಇಂದಿಗೆನ್ನಾಳ್ವಿಕೆಯು
 ತುದಿಯನ್ನೆದಿವುಡು—ನಾನಿನ್ನು ತೆರಳ್ವೆಂ
 ಕೌರವೇಂದ್ರಂ ಕಡೆಯುಸಿರನೆಳೆವ ಮುನ್ನಮೇ—
 ನಾನಾತನಂ ಕಂಡು ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂಬ
 ನಿಡುಬಯಕೆಯಿದೆ. ಎನ್ನ ಯುಗದೊಳಾತನೆ ನರಂ
 ತನ್ನ ಚಲದಿಂ, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿಂ, ತನ್ನ ತುಳ
 ದೃಢತೆಯಿಂದೆಂತುಟು ಮಹಾಸತ್ಯನಹನೆಂಬ
 ತತ್ತ್ವಮಂ ತಿರೆಗೆಲ್ಲ ತೋರಿಹಂ—ನಿನಗಿದೋ
 ಎನ್ನೀ ಕಿರೀಟಮಂ ನೀಡುವೆನ್. (ಕಿರೀಟವನು ತೊಡಿಸಿ)
 ಮೇಣಿದೋ

ರಾಜಕರವಾಲಮಿದೆ! (ಕೊಡುವನು)

ಕಲಿ— (ನಮ್ರನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ) ಅಗ್ರಜನೆ, ನಿನಗಿದೋ
 ನಮಿಸುವೆಂ. ನಿನ್ನ ಅನುಭವಮೆನಗೆ ಬಟ್ಟಿದೋರಲಿ!

[ಇಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರನ್ನು ಪ್ರಶಂಸನೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡು
 ವರು. ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ ಆಲಿಂಗಿಸುವರು. ತರುವಾಯ ದ್ವಾಪರನು
 ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಿ ಶ್ರುತಾಸವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ
 ಹಿಂಜರಿಯುವನು. ಕಲಿಯು ದ್ವಾಪರನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತ ಬೆರಗಾಗುವನು.]

ಕಲಿ— ಅಣ್ಣಾ, ಎನ ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿಪೆ? ಏಕೆ ಬಿಸುಸುಯ್ಯುತ್ತಿಹೆ?

ದ್ವಾಪರ—(ಹೋದ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಿರುಗಿಸದೆ ಮರುಕದಿಂದ)
 ನೋಡಲ್ಲಿ, ಕಲಿದೇವ?

ಕಲಿ— (ನೋಡಿ) ಎನಿದೀ ಬೆಳಕುಗಳು? ಕತ್ತಲೆಯೆ ನೂರಾರು
 ಸೊಡರ್ದಳಂ ತೆಕ್ಕನೆ ಬೆಸಲೆಯಾದಂದದಲಿ
 ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿಪರಿವನ್ನೆವರಂ ಎತ್ತಲುಂ ಚಲಿಪ
 ಮೊಂಜುಗಳ ಬಲ್ಬಳಗಂ ರಂಜಿಸಿರ್ಪುದು !

ದ್ವಾಪರ—ನೋಡಯ್, ಮತ್ತೇನಂ ಕಾಂಬೆ, ನೋಡಯ್.

ಕಲಿ— (ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ) ಎನಿದೀ ರೂಪಗಳು? ಕೆಂಜೊಡರ್ದಳ ಮುಬು
 ಬೆಳಕಿನಲಿ ಮಸುಕು ಮಸುಕಾಗಿರ್ಪ ಮಾನವರ
 ನೂರಾರು ಛಾಯೆಗಳು ಮೆಲ್ಲನೆ ಚರಿಸುತಿಹವು.

ದ್ವಾಪರ—(ದುಃಖದಿಂದ)

ಅರಿಯೆಯೇಂ, ಕಲಿದೇವ, ಅರಿಯೆಯೇಂ? ಪಾಂಡವರ
 ಕೌರವರ ಪಕ್ಷದಲಿ ಕಾದಾಡಿ ಮಡಿದವರ
 ಅಕ್ಕರೆಯ ಬಂಧುಗಳು ತಮ್ಮವರ ಪೆಣಂಗಳಂ
 ಪುಡುಕುತ್ತೆ ದೇಹಮಿಹ ಪ್ರೇತಗಳ ತೆರದಿಂದೆ
 ಬಿಸುಸುಯ್ದು ಕಂಬನಿಯ ಸೂಸಿ ಅಲೆಯುತಿಹರು !

ಕಲಿ— ಜನನ ಮರಣದ ದುಃಖಗಳು ಹಿಂಡುಗೊಂಡು
 ಮಸಣದಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಳ್ವಂತೆ ತೋರ್ದವು !

ದ್ವಾಪರ—ಇದೆ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳ ರಣೋತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ
 ಪ್ರತಿಫಲಂ ! ನೋಡಿದೆ ರಣೋನ್ಮತ್ತರಾಗಿರ್ದ
 ಮೆಯ್ಯಲಿಗಳದಟಿನಿಂದುದಿಸಿರ್ಪ ಮಸಣಂ !
 ಮೇಣಿದೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಿಂ,
 ವೀರ ಸಂಗ್ರಾಮದಿಂ, ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧವಹ
 ವಿಜಯದಿಂ ಮೂಡಿ ಬಂದಿಹ ಸೂಡುಗಳ ಬೀಡು !
 ಶವಗಳುಗ್ರಾಣಂ ! ನಿಶಾಚರಿಗಳಿಗೆ ನಾಡು !
 [ಇಬ್ಬರೂ ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ದೂರವಾಗಿ ಕತ್ತಲೆ
 ಕರಗಿಹೋಗುವರು.]

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಶೃತಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗ. ದೂರ ಕತ್ತಲೆಯ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಪೊಂಜುಗಳ ಓಡಾಟವೂ, ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಗಳ ಚಲನೆಯೂ ಕಾಣಿಸುವುವು. ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬರಬರುತ್ತ ಸಮೀಪವಾಗುವುವು. ಗೀರ್ವಾಣ, ನೀಲಾಕ್ಷ, ಚಾಣೂರಲೆಂಬ ಮೂರು ಜನ ಕಿಂಕರರು ಪೊಂಜಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗುತ್ತ, ಬಗ್ಗಿ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಹುಡುಕುತ್ತ ಬರುವರು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ತೇರುಗಳು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವರು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಹೆಣದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ ಹೆಣಗಳನ್ನು ನೂಕಿ ನೂಕಿ ನೋಡುವರು. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಕೆತ್ತಿಹೋದ ಮುಖಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವರು. ಅವರು ಕೌರವೇಂದ್ರನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡುಬಂದ ಚಾರರು. ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಪರಾಭವವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನಿರುವ ತಾಣವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಸೇವೆಮಾಡಲು ಆತುರರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ]

ಗೀರ್ವಾಣ—(ಪೊಂಜನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆತ್ತಿ) ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಚಾಣೂರ. ಕತ್ತಲಲಿ ಮುಂಚೆ ಮುಂದೆ ನಡೆಯದಿರು. ನೆತ್ತರುಗೆಸರಿ ನಲಿ ನಿಮಿರಿ ನಿಂತ ಕೋಲ್ಪುದಿಗಳಡಗಿಹವು. (ಚಾಣೂರನು ನಿಲ್ಲುವನು.)

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಗೀರ್ವಾಣ, ದೀವಿಗೆಯನಿತ್ತ ಹಿಡಿ. ಮಣಿಮಕುಟ ಮಸ್ತಕದ ಕಲಿಯೊರ್ಪನಿಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಹನು. ಆಕೃತಿಯೊಳೆ ಮೊಡೆಯನನೆ ಹೋಲುವನು. (ಚಾಣೂರನು ಓಡಿಬಂದು)

ಚಾಣೂರ—ಎಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲಿ? (ಮೂವರು ಪೊಂಜಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗಿ ನೋಡುವರು.)

ಗೀರ್ವಾಣ—ನೀಲಾಕ್ಷ, ನಿನಗೇಂ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದೆಯೆ? ಕಂಡ ಕಂಡ ಹೆಣನೆಲ್ಲಮಂ ಎಮ್ಮೊಡೆಯನೆಂದೊದರುತಿಹೆ!

ಚಾಣೂರ—ಕರಡಿಯಂ ಕಂಡಳುಕಿದಾತಂಗೆ ಕಗ್ಗಲ್ಲಿ ಕರಡಿಯಹು ದಂತೆ. ಅಂತೆ ನೀಲಾಕ್ಷಂಗೆನಿಬರುಂ ಕುರುಚಕ್ರವರ್ಮಿಯಂತೆ ತೋರುವರು.

ನೀಲಾಕ್ಷ—(ದುಃಖದಿಂದ ನಡುಸುಯ್ದು) ಅಯ್ಯೋ, ಕೌರವ ಕುಲೇಂದ್ರನಂ
ನೋಡುವಾಸೆ ನನಗೆ ಮರುಳಮರಿದಂತಿಹುದು. (ಕಣ್ಣೀರಿ
ಡಿದು) ಈ ಹೆಣದ ಬಣಬೆಗಳೊಳು ಕುರುಪತಿಯನೆಂತು
ಹುಡುಕುವುದೋ ನಾನರಿಯೆ. ಶವಗಳು ತುಳಿತುಳಿದು
ಪೆಣದಿನಿಗಳಾಗುತ್ತಿಹವು.

ಚಾಣೂರ—ಬಾಣದ ಮೊನೆಗಳಂ ಮೆಟ್ಟಿ ಮೆಟ್ಟಿ ನನ್ನಡಿಗಳೆರಡೂ
ಜಜ್ಜರಿತವಾಗಿಹವು. ಇದೇನು ರಣರಂಗವೋ! ಪಾಳ್ಯೊ
ಲೆಯ ನೆಲೆ!

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಇನ್ನೆಗಂ ಸಮರರಂಗಂ ಇನಿತು ಭಯಂಕರಮೆಂದು ನಾನು
ರಿದುದಿಲ್ಲ. ಸಮರಸಮಯಕಿಂತಲೂ ಸಮರೋಪಸಂಹಾ
ರದೀ ಮಸಣಮೆ ಮಿಗಿಲಗುವರ್ವಡೆದಿಹುದಲ್ಲೆ?

ಗೀರ್ವಾಣ—ಕಾಳಗದಿಂತೈತಹ ನಾಶದಗುಂದಲೆಯಂ ನಾನಿಂದು ಮನ
ಗಂಡೆ. ಕಟ್ಟಕಡೆಗಿಂತುಟಾಗುವುದೆಂದು ಮೊದಲಂದು
ತಿಳಿದರಾರು?

ಚಾಣೂರ—ಸಮರ ಕಲಾಕೋವಿದರೆಂದು ಪೆಸರಾಂತ ಮೆಯ್ಯಲಿಗಳಂ
ತುಳಿಲಾಳ್ಗಳಂ ಬಿಲ್ಲೋಜರಂ ಇಚ್ಛಾಮರಣಿಗಳಂ ಚಿರಂ
ಜೀವಿಗಳಂ ತನ್ನ ದಳದೊಳೆ ಪಡೆದೆ ಎಮ್ಮೊಡೆಯಂಗೆ
ಸೋಲವ್ವುದೆಂದಾರು ಬಗೆದಿದರು?

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಅರೇನಂ ಮಾಳ್ವರು ಬಿದಿಯಡ್ಡ ಬರ್ವಾಗ?

ಚಾಣೂರ—ಮುಂದೆ ನಡೆ, ಗೀರ್ವಾಣ. ನಮ್ಮೊಡೆಯಂಗೆ ಕಟ್ಟ
ಕಡೆಯ ಸೇವೆಯನಾದರುಂ ಗೈದು ಸೈಪಂಪಡೆವಂ.

ಗೀರ್ವಾಣ—ನಮ್ಮೊಡೆಯನನ್ನರೊಳು ಮತ್ತಾವ ದಾತಾರನಂ ಇನ್ನಿ
ಳೆಯಮೇಲಾವು ಕಾಣುವೆವು? ದಯೆಯೊಳಾತಂಗೆ ದೊರೆ
ಯಪ್ಪರಾರಿಹರು? ಡಿಂಗರಿಗೆಗೆ ಆತನೊಲು ಕಡುನೇ
ಹಮಂ ತೋರ್ಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾರು ಈ ತಿರೆಯೊಳಿರ್ಪರು?

ನೀಲಾಕ್ಷ—ನಮಗಾತನೇ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದಂ. ಆತನಳಿದ ಬಳಿಕ್ಕು
ನಾಮೆಲ್ಲರುಂ ತಿರಿದುಂಬ ದೇಸಿಗರಲ್ತೆ?

ಚಾಣೂರ—ಹಾ ತಂದೆ, ಎಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತ ಪುಡಿಯೊಳುಪವಡಿಸಿ ಪೊರಳು
ತಿಹೆ!—ಗೀರ್ವಾಣ, ನಮ್ಮೊಡೆಯನೆದೆಯರಿವ ನಲ್ಲತೆ
ಯೊಂದಂ ನಿಮಗೊರೆವೆಂ; ಆಲಿಸಿಂ. ಒರ್ದಿನಂ
ನಟ್ಟಿರುಳು. ನಾನು ರುಜೆಯಿಂ ನೊಂದು ನರಳಿ ಸೆಜ್ಜಿಯೊಳು
ಪವಡಿಸಿದೆ. ನನ್ನಾಕೆ ನನ್ನ ಪೊರೆಯೊಳೆ ಕುಳಿತು
ಕಂಬನಿಗಳಂ ಸೂಸುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ನನಗೆ ಕಡೆಗಾಲಂ
ಬಳಿಸಾರಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಆ ಪೊಳ್ಳಿನೊಳೆಮ್ಮ ಬೀದಾರದ
ಬಾಗಿಲಂ ಆರೊ ತಳ್ಳಿದವೊಲಾಯ್ತು. ನನ್ನಾಕೆ
“ಯಾರವರು?” ಎಂದು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೆ ಕೂಗಿದಳು. ಆಗ
ಕರುಣೆಯಿಂ ತುಂಬ ತುಳುಕುವ ಕೊರಲದೊಂದು “ನಾನು
ಬಂದಿಹೆನು, ಚಾಣೂರ, ಬಾಗಿಲಂ ತೆರೆ.” ಎಂದಿತು.
ತೆರೆಯೆ, ಚರರೊಬ್ಬರಿಲ್ಲದೆಯೆ ಒಂಟಿಗನಾಗಿ ಮೈಮರೆಸಿ
ಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೌರವಸ್ವಾಮಿಯಂ ಕಂಡೆ. ನನಗೆ ಪರ
ಮಾತ್ಮನಂ ದರ್ಶಿಸಿದ ಭಕ್ತನಂತೆ ಸಂತಸಂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ
ರುಜಿಯಡಗಿದುದು! ಕುರುಕುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮನೆಲ್ಲಿ?
ನಾನೆಲ್ಲಿ? ಆತನಮ್ಮ ಇಷ್ಟದೈವಮೆ ದಿಟಂ!

ನೀಲಾಕ್ಷ—ಸೋತೊಡೇಂ? ಗೆದ್ದೊಡೇಂ? ಎದ್ದೊಡೇಂ? ಬದ್ದೊಡೇಂ!
ನರಕದೊಳಿದೊಡೇಂ? ಸಗ್ಗದೊಳಿದೊಡೇಂ? ನಮ್ಮೊ
ಡೆಯನಾವಗಂ ನಮ್ಮೊಲೈಯೊಡೆಯನೈಸೆ!

ಗೀರ್ವಾಣ—ಅವನ ಮತಿ ನಮಗೆ ಮತಿ; ಅವನ ಗತಿ ನಮಗೆ ಗತಿ.
ಬನ್ನಿ, ತಂದೆಯಂ ಹುಡುಕುವಂ!

[ಕಿಂಕರರು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋಗಿ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ದೂರಾಗುವರು.
ಮಾತೆಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರೋದಿಸುತ್ತ ಬರುವಳು.

ಆಕೆಯ ಗಂಡನು ಮಡಿದ ಪಾಂಡವ ಸಕ್ಕದವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕಾಲಾಳು.
ಆ ರಾತ್ರಿ ಪತಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಶ್ಮಶಾನ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ
ಬರುವಳು.]

ಕಂದ— ಅಮ್ಮಾ, ಕತ್ತಲೆಯೊಳಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿಹೆ?

ಮಾತೆ— ಮಗೂ, ತಿರೆಗೆ ನಿನ್ನಂ ಪಡೆದವನ ರುದ್ರಭೂಮಿಗೆ.

ಕಂದ— ಎಷ್ಟು ದೂರ? ಅದು ಇರುವುದೆಲ್ಲಿ?

ಮಾತೆ— ಅದನೆ ಹುಡುಕುತ್ತಿಹೆನು, ಕಂದಾ. (ಬಗ್ಗಿ ಒಂದು ಹೆಣವನ್ನು
ನೋಡುವಳು. ಕಂದನೂ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ)

ಕಂದ— ಅಮ್ಮಾ, ಯಾರಿವನು?

ಮಾತೆ— ಯಾವನೋ ನಿನ್ನಂತಹ ಮುದ್ದು ಕಂದನಂ ಪಡೆದಿರುವ
ತಂದೆಯಾತನು, ಮಗುವೇ.

ಕಂದ— ಇಲ್ಲೇಕೆ ಮಲಗಿಹನು? ಇವನಿಗೆ ಮನೆಯಿಲ್ಲವೇ?
ದೇಸಿಗನೆ?

ಮಾತೆ— (ಸ್ವಗತ) ಬಾಳು ಏನೆಂಬುದಂ ಅರಿಯದಿರುವ ಈ ಕೂಸಿಗೆ
ಸಾವಿನ ಪರಿಚಯಮಂ ನಾನೆಂತು ಮಾಡಿಕೊಡಲಿ!
(ಮಗುಗೆ) ಕಂದಾ, ಕಾಳೆಗದ ನೆಲದೊಳೆ ವೀರರಿಗೆ ಬೀಡ್ತಿಲ್ಲ
ಎಂದು ಹೇಳುವುದೆಂತು? ಸತ್ತವರ ಸಂಗದಲಿ, ಸತ್ತವರ
ನೇಹದಲಿ ಬಾಳುತ್ತಿರುವ ಈತನನು ದೇಸಿಗನೆಂದು ಕರೆವು
ದೆಂತು? ಸಮರವಿಲಯಾಗ್ನಿಗೆ ಬಾಳನು ಬೇಳಿದಿವನು ಜವ
ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿಹನು. ಮರಳಿ ಎಚ್ಚರನು!

ಕಂದ— ಮರಳಿ ಮೇಲೇಳನೇ?

ಮಾತೆ— ಮೇಲೇಳನು!

ಕಂದ— ಮರಳಿ ಮಾತಾಡನೇ?

ಮಾತೆ— ಇಲ್ಲ!

ಕಂದ— ನನ್ನಂತೆ ಇವನಿಗೊಬ್ಬ ಕಂದನಿಹನೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲಾ
ಆ ಕಂದನನು ಮರಳಿ ಎದೆಗಪ್ಪಿನಲಿಯನೇ?

ಮಾತೆ— (ಶೋಕ ಹೆಚ್ಚಿ) ಇಲ್ಲ, ಮಗೂ, ಇಲ್ಲ! ಇನ್ನಿವನು ಚೆಲುವಾದ ಈ ತಿರೆವೆಣ್ಣೆ ಸಂಕದಲಿ ಸಂಚರಿಸಲಾರನು: ಕಾಲ್ಗುಳುಡುಗಿಹವು! ಇನ್ನಿವನ ಕೊರಲಿನಿಂದ ಮಾನವರಾಡುವ ಇಂಚರದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಹೊಮ್ಮಲಾರವು: ನಾಲಗೆಯುಳಿದಿಹುದು! ಇನ್ನೀತನೆದೆಯಲಿ ಸತಿ ಪ್ರೇಮ, ಸುತ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಒಂಧು ಮಮತೆ, ಕರುಣೆ, ನಯ, ದಯೆ ಮೊದಲಾದ ಮಾನವೀಯ ದಿವ್ಯ ಭಾವಗಳೆಲಿ ಒಂದಾದರೂ ಮೂಡಲಿರಿದು! (ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವಳು) ನಗಲಾರನಿವನು! ಈತನಳಲೂ ಆರನು! ಸುಖಪಡಲಾರನು! ದುಃಖಪಡಲೂ ಆರನು!—ಶಿವಶಿವಾ, ಸಾವಿನ ಮೌನಕಿಂತಲು ಬಾಳಿನ ಗೋಳಿ ಲೇಸಲಿತ್ತೆ?—ಕಂದಾ, ಈತನೀಗೊಂದು ಬರಿಯ ಎಲುಬು ಬಾಡುಗಳ ಗೂಡು! ಬರುವವರು ಹೇಳದಿಹ, ಇರುವವರು ಕಾಣದಿಹ, ಹೋದವರು ಬಾರದಿಹ ಸಾವಿನ ನಾಡು ಇವನಿಗೆ ಬೀಡು! ಈಗೀತಂಗೆ ಪಿತೃತ್ವಮಿಲ್ಲ, ಪತಿತ್ವಮಿಲ್ಲ, ಬಂಧುತ್ವಮಿಲ್ಲ, ಶತ್ರುತ್ವಮಿಲ್ಲ! ಈತನೀಗ ಕಣ್ಣಿನೂ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮನೂ ಅಲ್ಲ—

ಕಂದ— (ಚಿಚ್ಚಿ) ಇನ್ನೇನಾಗಿರುವನಮ್ಮಾ?

ಮಾತೆ— (ದುಃಖಾತಿಶಯದಿಂದ) ಹೆಣ! ಹೆಣ! ಸತ್ತ ಸುಡುಗಾಡಿನ ಹೆಣ!

ಕಂದ— (ಕಂಬನಿತುಂಬಿ) ತಾಯೇ, ನಾವರಸುತಿರುವ ನನ್ನ ತಂದೆಯೂ ಇವನಂತೆಯೇ ಆಗಿರುವನೇನು?

ಮಾತೆ—(ಕಂದನನ್ನು ಬಿಗಿಡಪ್ಪಿ ರೋದಿಸುತ್ತ) ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಬೇವದ
ಕಣ್ಣೀ, ಬಾಳಿನ ನಲ್ಮೆಯನಿಂತು ತೋರುತಿಹ ನಿನ್ನ ಮುಗ್ಧ
ತನದೆದುರು ಸಾವೆನಿತು ಕರ್ಕಶತರವಾಗಿ ತೋರುತಿದೆ!

[ಮಾತೆಯು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವ ಕಂದನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಗೋಳಿಡುತ್ತ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವಳು.]

—

ದೃಶ್ಯ ೩

[ಅದೇ ಮಸಣದ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ವಿಕಾರಾತ್ಮತೆಯುಳ್ಳ ಮರುಳು ಗಳೆರಡು ಭಯಗೊಂಡು ಬಿರುಬಿರನೆ ಬರುವುವು. ಹಿಂದೆ ಹಿಂದೆ ನೋಡಿ ಕಟ್ಟನೆ ಚೀರುವುವು.]

೧ನೆ ಮರುಳು—ಅಕ್ಕ, ನನಗಿನ್ನುಂ ಆ ಹಾಳು ದುರೋಧನಂ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಗದೆವೀಸಿ ಬರುವನೋ ಎಂದಳ್ಳು! ಮಾನವರು ಕೊಲೆಗೆ ಕೈಯಿಡೆ ಮಾರಿಯಂ ವಾರ್ಧಪರು!

೨ನೆ ಮರುಳು—ತಂಗಿ, ತೆಗೆ ತೆಗೆ ವುಸಿಯಳ್ಳುಂ! ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ದುರೋಧನಂ! ಭೀಮನ ಗದೆಯ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂ ಮೈಶಂಸಾಯನ ಕೊಳದ ತಡಿಯೊಳು ತೊಡೆಯೊಡೆದು ಪಟ್ಟಿಹನು.

೧ನೆ ಮರುಳು—ಅಂತಾಗಲೆಬೇಕು ಆ ದುರುಳಂಗೆ!

೨ನೆ ಮರುಳು—ವಿಧಿವಿಳಸನದಿಂ ಅಂತಾದುದು; ಇಲ್ಲದಿರೆ ಭೀಮಂಗೆ ದುವೆ ಪಾಡಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನಲ್ಲಿಯೆ ನಿಂತು ನೋಡಿದೆನು ಅವರ ಗದಾಯುದ್ಧಮಂ.—ಕೌರವನು ಸೋತು ಸೋತ ವನಲ್ಲ; ಭೀಮನು ಗೆದ್ದು ಗೆದ್ದವನಲ್ಲ.

೧ನೆ ಮರುಳು—(ದೂರನೋಡಿ) ಅಕ್ಕ, ಇದೇಂ ಮಾನವರ ಮರುಳಾಟಂ ಎಮ್ಮ ಮರುಳ್ತನಮಂ ಗೆಲುವಂತಿರ್ಪುದು!

೨ನೆ ಮರುಳು—ನಿಶ್ಚಯಂ; ನಮಗೆ ಒಂದಿನಿತು ನಿಲಲುಂ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಮಾನವರ ಮಂದೆಯೇ ಮಸಣಮಂ ಮುತ್ತಿಹುದು.

೧ನೆ ಮರುಳು—ಎಮ್ಮ ಇರುಳಲಿತಮಂ ತಾವೆ ಪಡೆದು ನಕ್ತಂಚರಿ ಗಳಾದಂತೆ ತೋರುವುದು.

೨ನೆ ಮರುಳು—ಈ ಎಡೆಯೊಳಾರುಂ ತೋರ್ಪುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನಿತು ನಿಂತು ಬಳಲೈಗಳೆದು ಮುಂ ತೆರಳುವಂ.—ತಂಗಿ, ಏಂಭಯಂಕರಂ

ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಗ್ರಾಮ ರಂಗಂ? ಮರುಳ್ಳಂ ಮರು
ಳ್ಳಿಡಿದು ಪೋಪಂತೆ ಕೊಲೆಕಳೆಯೇರಿವುದು.

೧ನೆ ಮರುಳು—ಪಿಂತಣ್ಣೆ ಮತ್ತಾವ ಕಾಳೆಗದೊಳುಂ ಇಂತಪ್ಪ ಬೀರ
ಮುಂ, ಇಂತಪ್ಪ ಕೊಲೆಯುಮುಂ ನಾಂ ಪಾರ್ದರಿಯೆಂ.

೨ನೆ ಮರುಳು—ಎಂ ಮಚ್ಚರವೋ? ಎಂ ಕಾಳೆಗದ ಪುರ್ಜೋ ಈ
ಕೀಳ್ಮಾನಿಸರ್ಗೆ! ಇವರನಾನುಂ ಪೇಸುವೆಂ!

೧ನೆ ಮರುಳು—(ಭಯದಿಂದ) ಅಕ್ಕ, ಅತ್ತ ನೋಡಲ್ಲ!

೨ನೆ ಮರುಳು—ಮರುಳೋ? ಮಾನವಳೋ?

೧ನೆ ಮರುಳು—ಮರುಳಲ್ಲ. ಮರುಳು ಇಂತಗುವರ್ ವಡೆದು
ತೋರ್ಪುದಿಲ್ಲಾವಗಂ! ಆವಳೋ ಸರೆ-ದಲೆಯ ಮುದಿ
ಯಳಲ್ಲೆ?

೨ನೆ ಮರುಳು—ತಂಗಿ, ಕೆದರಿರ್ಪ ನರೆನವಿರಿಂದೇಂ ರೌದ್ರಮಾಗಿಹಳು?
ಪೆಣಗಳ ನಡುನಡುವೆ ಅದೇನಂ ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಅರಸು
ತಿಹಳು?

೧ನೆ ಮರುಳು—ತನ್ನಣುಗನಂ ಪುಡುಕುತಿರ್ಪಂತೆ ತೋರ್ದವುದು.
ಆಗೋ, ಪಾವನಮಪ್ಪ ತಾಯ ಬಲೈವೆಳಗು ಪರಿವೇಷ
ದಂತೆ ಆಕೆಯಂ ಬಳಸಿ ಪೆಣದಿನಿಗಳಂ ಪೊಯ್ದೊಡಿಸು
ತಿಹುದು! ಇತ್ತಣ್ಣೆ ಬಳಿಸಾರಿ ಬರ್ಪಳು! ಬಾರಕ್ಕಾ,
ಮರೆಯಾಗುವಂ!

[ಮರುಳುಗಳು ಮಾಯವಾಗುವುವು. ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣು ಮುದುಕಿ
ಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ದೊಣ್ಣೆಯೊರಕೊಂಡು
ಮೆಲ್ಲನೆ ಬರುವಳು. ಆಕೆಯ ಮಗನು ಕೌರವಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಂತು
ಹೊಡೆದಾಡಿ ಮಡಿದ ಕಾಲಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಬಂದ ಮುದುಕಿಯು
ನಿಂತು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ನಿಡುಸುಯ್ದು ನಿರ್ವಿಣ್ಣು ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿ

ಸುವಳು. ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳು ಆಯಾಸದಿಂದ ಅಸ್ಪಷ್ಟ. ನಡುನಡುವೆ
 “ಅಯ್ಯೋ; ಉಸ್” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳು
 ವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ತೊಳಲಿದನಿತುಂ ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತಿಹುದಲ್ಲಾ ಈ ಪಾಳು ಪೆರ್ಮ
 ಸಣಂ! ಮುದಿತನಂ ಬರೆವರೆ ಜನ್ಮನದ ಕಿರಿಯ ತಿರೆ ಬಿತ್ತರ
 ಮಾಗಿ ಪಿರಿದವ್ವದೆ ಸಾಜಂ! ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಮಗನೆತ್ತ
 ಪೊದನೋ ಎಲ್ಲಿಹನೋ ಕಾಣೆನಲ್ಲಾ. ತೊಳಲಿ ತೊಳಲಿ
 ಬಾಗಿ ಬಾಗಿ ಹೆಣಗಳಂ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ನನ್ನ ನಡು
 ಬೇನೆಯಿಂ ಸಿಡಿಯುತ್ತಿದೆ. (ಸೊಂಟದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಬೇನೆ
 ಯನ್ನು ಮುಖಭಂಗಿಯಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಳು) ಕರೆದು ಕರೆದು
 ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ನನ್ನ ಕೊರಲು ಒಣಗಿಹುದು. (ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು
 ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಶ್ರುತಾನದ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನೆಲ್ಲಾ ದೃಷ್ಟಿಸಿ “ಉಸ್”
 ಎನ್ನುವಳು) ಇದೇನು ಕೊಲೆಯಾಟವೋ ಇಳಿಯ ಎನ್ನ
 ಕಂದರಿಗೆ ನಾನರಿಯೆಂ! (ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು
 ದೀರ್ಘವಾಗಿ ಆಶೋಚಿಸುವಳು) ಅಯ್ಯೋ ಮಗೂ! ನಿಚ್ಚಮುಂ
 ಬೈಗುವೊಳ್ಳಿನಲಿ ಗುಡಿಸಲೆ ಬಂದು ನಾನಿತ್ತು ಕೈತುತ್ತು
 ಗಳಂ ಮೆಲ್ಲುತ್ತ ಅಂದಂದಿನ ರಣವಾರ್ತೆಯಂ ಪೇಳುತ್ತಿದ್ದವಂ
 ಇಂದೇತಕೆ ತಳುವಿದೆಯೋ? ನಿನಗೋಸುಗಂ ನಲ್ಲುಣಿಸಂ
 ಸಮೆದು ನೀನೈತರ್ಪ ಬಟ್ಟೆಯನೆ ನಿಟ್ಟಿಸುತ ಬಾಗಿಲೊಳೆ
 ಕುಳಿತು ಕಾದೆಂ. ಈಗಲೈತರ್ಪಂ ಆಗಲೈತರ್ಪಂ ಇನ್ನೇ
 ನೈತರ್ಪಂ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಿರೆ ನೇಸರನ್ನೆಗಂ ಪಡುವಣ
 ಬಾನ್ದಿಸೆಯೊಳು ಬೈಗುಗೆಂಪಂ ಚೆಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯನೆ ಮುಳುಗಿ
 ದುದು. ಕಳ್ತಲೆಯ ಮರ್ಬು ತಿರೆಯೊಳುಂ ಮೇಣೆನ್ನೆರ್ಡೆ
 ಯೊಳುಂ ಬರ್ಮೆಯ ಪರ್ಬಿದುದು.—ಅಯ್ಯೋ ಇನ್ನೇನಂ
 ಮಾಳ್ವೆಂ? ಇನ್ನೆತ್ತಣೆ ಪೊದಪೆಂ? (ಕರೆಯುವಳು) ಓ ಎನ್ನ
 ಕಂದಾ, ನಾರಾಯಣಾ! ನೀನೆಲ್ಲಿರ್ಪಯ್? ಬಳಿಗೆ

ಬಾರಯ್! ನಿನ್ನಜ್ಜಿಯಂ ಸಂತವಿಡಯ್! ಎನಗಿನ್ನಾ
ರಿಪರ್? ಎನಗೆ ನೀನೆಕಣ್! ನೀನೇ ಬಾಯ್!
ನೀನೆ ಎರ್ವೆ! ನೀನೆ ಜೀವಂ! (ರೋದಿಸುವಳು) ಕಂದಾ
ನಾರಾಯಣಾ! ನಾರಾಯಣಾ!

[ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ವಿದುರನೊಡಗೂಡಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಬರುವನು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಆತನು ತೆರವಿಲ್ಲದೆ ಕುರಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ
ಸಂಚರಿಸಿ ಸಾಯುವವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನೀಡಾಡುವ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ
ತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಮುದುಕಿಯು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮಾರುವೇಷದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ನೋಡಿ ಕೇಳುವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ಅಪ್ಪಾ ಮಕ್ಕಳಿರಾ, ಎನ್ನ ನಾರಾಯಣಂ ಎಲ್ಲಿರ್ದನೆಂದು
ತೋರ್ಪಿರಾ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಮೃದುಮಧುರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ) ನಿನ್ನ ನಾರಾಯಣನಾರಜ್ಜೀ?

ಮುದುಕಿ—ನನ್ನ ನಾರಾಯಣನಂ ಅರಿಯದವಂ ನೀನೆಂತಹ ಕಿರಿಯ
ವನೊ? ನಮ್ಮವರೊಳಂ ಮೇಣರಿಗಳೊಳಂ ನನ್ನ ನಾರಾ
ಯಣನಬಲೈಯಂ ತಿಳಿಯದರೊಳರೇ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ನಟಿಸಿ) ಬಲ್ಲೆಂ, ತಾಯೆ, ಬಲ್ಲೆಂ.
ಮನ್ನಿಸು ತಪ್ಪಂ. ನಿನ್ನ ನಾರಾಯಣಂ ಈ ದಿಕ್ಕಿನೊಳೆ
ಮಲಗಿಹಂ. ಪೋಗಿ ಕಾಣಜ್ಜೀ!

ಮುದುಕಿ—(ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಮಲಗಿಹಂ? ಏಕೆ ಮಲಗಿಹಂ?

ಕೃಷ್ಣ— ಏತಕ್ಕೋ? ತಾಯೆ, ನಾನರಿಯೆಂ. ನಾಂ ಬರ್ಪ ವೇಳೆ
ಯೊಳು ನಿನ್ನನೇ ಕೂಗತಿರ್ದಂ.

ಮುದುಕಿ—(ಕೃಷ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ಕೈನೀಡಿ) ಮಗೂ, ಬಾ ಇಲ್ಲಿ. ನನ್ನಂ
ಮೇಗೆತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸು. (ಕೃಷ್ಣನು ಆದರದಿಂದ ಎತ್ತಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವನು)
ಏನಪ್ಪಾ ನಿನ್ನ ಕೈಗುಣಂ! ಎನ್ನ ಬಳಲೈಯನಿತುಮುಂ
ದೂರಮಾಗಿ ಮೆಯ್ಯಿನಿತು ಬಲೈಮೈದೋರಿಹುದು!

ಕೃಷ್ಣ— (ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ) ಜವ್ವನದ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಮೇ ಜವ್ವನಮಂ
ತಂದವ್ವದಜ್ಜೀ!

ಮುದುಕಿ—ಮಗೂ, ನಿನಗೊಳ್ಳಿತಕ್ಕೆ! (ತರಳುವಳು)

ವಿದುರ— ವಾಸುದೇವ, ಏಂ ಲೀಲೆ? ಏಂ ಮಾಯೆಯಿದು ನಿನದು ?
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಹಾದ್ವಾರಮಾಗಿರ್ಪುದೀ ಪೊಳ್ಳು
ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶ್ಮಶಾನಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ವಿದುರ, ಇಂದೆನಗೆ
ಬಿಡುವಿಲ್ಲ. ಆಲಿಸು! ಮೃತ್ಯುಮುಖರಾದವರು
ತಿಳಿಯದೆಯೊ ಮೇಣ್ ತಿಳಿದೊ ಕರೆಯುತಿರ್ಪರೆನ್ನಂ.
ಆರಾದೊಡಂ ಆವನೆವದಿನಾದೊಡಂ ಎನ್ನ
ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ನಾಮಗಳೊಳೊಂದನಾದೊಡಂ
ಮರಣಕಾಲದೊಳುಸುರಿದರೆ ಎನ್ನ ನಿತ್ತಪೆಂ.
ಇಂದಾನು ಸಾವರೆಲ್ಲರ ಬಳಿಯೊಳಂ ಇದರ್
ಪಕ್ಷ ಪಾತಂಗೈಯದೆಯೆ ಭವದ ಬಂಧನವ
ತುಂಡರಿಸಿ, ಬಿಕ್ಕುವೆಂ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಹಬ್ಬಮಂ!

ವಿದುರ— ದೀನ ಸಂರಕ್ಷ ಕನೆ, ದುರ್ಜನರು ಸಜ್ಜನರು
ಎಂಬ ತರತಮ ಭಾವಮಿಲ್ಲದೆಯೆ ಎಲ್ಲರೈ
ಪದವಿಯೊಂದನೆ ಕೊಟ್ಟು ಪೊರೆವೆಯೇನು?

ಕೃಷ್ಣ— ಭಕ್ತವರ, ಕೇಳು: ಸನ್ನಿವೇಶಂ ದೊರೆಯೆ
ದುರ್ಮಾರ್ಗದೊಳು ಕಾಲಿಡಲರಿಯದ ಸಜ್ಜನರು
ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಮೇಣು ಸನ್ಮಾರ್ಗದೊಳು
ಬೀಳಲಾರದ ದುರ್ಜನರು ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿಲ್ಲ.
ದೇಶಕಾಲಗಳೆಂದೆ ಬದ್ಧವಾಗಿಹ ನೀತಿ
ಎರಡುಮಂ ಮಾರಿರ್ಪ ಮುಕ್ತಿಗೇಂ ಹೊಣೆಯಹುದೆ?
ಅಂತರಂಗದ ಮೂಲತತ್ತ್ವಮನರಿಯದಿಹ

ಕುಬ್ಜದೃಷ್ಟಿಯ ನರರು ತೆಗಳುವರು, ನೂಕುವರು
ಎಂದಾನು, ಎಲ್ಲಮಂ ತಿಳಿದಾನುಂ ಅಂತೆಸಗೆ
ನನ್ನಿಗೇ ಕುಂದಹುದು. ಎನಗೆ ದ್ವೇಷಿಗಳಿಲ್ಲ;
ಪ್ರಿಯರುಮಿಲ್ಲ! ಎನ್ನ ದಿಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೊಂದೇ!

ಎದುರ— ಪರಮ ಕರುಣಾಕರನೇ,
ವೇದಗಳು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಆಗಮ ಪುರಾಣಗಳು,
ಸಜ್ಜನತೆ, ದುರ್ಜನತೆ, ಧರ್ಮ, ಅಧರ್ಮ,
ನೀತಿ, ಅನೀತಿ, ವಾಪಪುಣ್ಯಗಳೆಂಬ
ಸ್ವರ್ಗನರಕಗಳೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯವನೊರೆದು
ವಿಧಿನಿಷೇಧಂಗಳಂ ಬೋಧಿಸಿರ್ದವದೇಕೆ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಗಗನವನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು)
ಭಕ್ತಿಯೋಗಿಯೆ, ಎದುರ, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ
ನನ್ನೊಂದಂಶದ ವಾಣಿ; ನನ್ನ ವಾಣಿಯೆಲ್ಲ.
ವೇದಗಳಿಗಿಂತಲೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗಿಂತಲೂ,
ಯೋಗಿ ಮುನಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪಿರಿದು ಎನ್ನೆದೆಯ
ಬಿತ್ತರಂ. ವೇದಂಗಳೆಡೆಗುಡದ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು
ಬಳಿ ಸೇರಿಸದ, ಸಿದ್ಧಿಯೋಗಿಗಳು ಸೇರಿಸದ
ಪಾಪಿಗಳಿಗೆನ್ನೆದೆಯೆಡೆಡೆಯಿಹುದು; ಸೊಗಮಿಹುದು
ಎನಗೆ ಬೇಡದವರಾರಿಲ್ಲ; ತಾವಿಹುದು
ಎನ್ನೊಡೊಲೊಳಿಲ್ಲರೈ. ರಹಸ್ಯಮಿದನಾಲಿಸಯ್ :
ಎನ್ನೊಳು ನಿಷೇಧಮೆಂಬುದೆ ಇಲ್ಲ; ನೀತಿಯುಂ,
ಸತ್ಯಮುಂ, ಧರ್ಮಮುಂ ಮೆಯ್ಯೊಡವೆಗಳೆನಗೆ;
ಎನ್ನಂ ಬಿಗಿವ ಶೃಂಖಲೆಗಳಲ್ಲ. ಭಕ್ತವರ,
ನಾಂ ಬರಿಯ ತತ್ತ್ವಗಳ ಗುಂಪಲ್ಲ; ಮೇಣಾನು
ಬರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯುಮಲ್ಲ; ರಸಪೂರ್ಣಮಾಗಿರ್ದ

ಜಗದಾದಿ ಚೈತನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಮೆಂದರಿ !
 ಕ್ಷುದ್ರಮಹ ನಿಯಮಗಳಿಗಿಂತಲುಂ ದೊಡ್ಡವಂ;
 ಶುಷ್ಕಮಹ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗಿಂತಲುಂ ರಸಮಯಂ;
 ನರೆತಿರ್ದ ನೀತಿಗಿಂತಲು ನಾನು ಮೊದಲವಂ!
 ನಾಟಕರಂಗದಲಿ ರಾಜಮಂತ್ರಿಗಳೆಂಬ,
 ಸೈನಿಕರು ಸೇನಾನಿ ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದೆಂಬ,
 ಸಜ್ಜನರು ದುರ್ಜನರು ಪಾಪಿಗಳೆಂದೆಂಬ
 ಭೇದಮಂ ಲೀಲೆಗೋಸುಗಮಾಗಿ ನಾನುಲಿವೆಂ.
 ಲೀಲೆ ಮುಗಿಯಲ್ಕೆಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ ಪೋದಪರು !
 ನಾಟಕದ ಕಳ್ಳನಂ ಪಿಡಿದು ಸೆರೆಮನೆಗುಯ್ಯೆ
 ಏನಾಟಮಾದವುದು ! (ದೂರ ಭಗವನ್ ವಾಸುದೇವ ಎಂಬ
 ಸದ್ಭಾಗುವುಡು) ಕೇಳದೋ, ಭಕ್ತವರ !
 ಚಿತ್ರಸ್ವಪ್ನ ವನೋಡೆಯುವಂ ಬಾ, ಪೋಗುವಂ.

[ಕೃಷ್ಣನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತೆರಳುವನು. ಹಿಂದೆ ವಿದುರನು
 ಅಂತರ್ದುಖಿಯಾಗಿ ಅನೈಚ್ಛಿಕವಾಗಿಯೇ ಹೋಗುವನು.]

ದೃಶ್ಯ ಳ

[ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ. ಸಂಜೆಯನೊಡಗೂಡಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನೂ ಗಾಂಧಾರಿಯೂ ಬರುವರು. ಗವಾ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭೀಮನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದ ಕೌರವನು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು]

ಸಂಜಯ—(ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ ದುಃಖದಿಂದಲೂ ವಿಸ್ಮಯದಿಂದಲೂ)

ಸದ್ವಿಲಿಯಿರುಳಿದೇನು ಸಯ್ತ ಪೆಣದಂತಿಹುದು !

ಆರ್ದ್ರನಾದಗಳೆಲ್ಲ ಮೌನಮನೆ ಪೆರ್ಚಿಪವು.

ಕಣ್ಣಂ ಮನಕ್ಕಂ ಭಯಂಕರಮಾಗಿರ್ವುದು

ಈ ಸುಡುಗಾಡ ನೋಟಂ ! ಕಣ್ಣೆಲ್ಲದ ನೀನೆ

ಧನ್ಯನಾದಯ್ ಇಂದು, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂಮಿಪನೆ

ಐದಿಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂದೈತರ್ಪ ಬಲೈನೆ-

ಗಿಂತಲುಂ ನಾಲ್ಕಿಂದ್ರಿಯಂಗಳಿಂ ಬಹ ಬೇನೆ

ಇನಿತು ಲಘುತರಮೈಸೆ ?

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ—

ಪುಸಿಯದಿರು, ಸಂಜಯ.

ಕಣ್ಣರಿಯದಿಹ ನೋವು ಕಿವಿಗಳಿಗೆರಡು ಮಡಿ-

ಯಾದವುದು. ಓ ವಿಧಿ, ಕುರುಡಿಂಗೇತರೈ

ಕಿವುಡುಮಂ ಪೊರ್ದಿಸದೆ ನೀನೆನ್ನ ಮಾಡಿದೈ ?

ಗಾಂಧಾರಿ—(ದುಃಖದಿಂದ)

ಸಂಜಯ, ಪೊಳ್ಳಿಡೆಯೊಳೆನ್ನಣುಗಂ ಬೆರಸಿ

ರಣರಂಗಕಯ್ಯದೆ. ತೋರವನನೀಗಳ್.

ಎಲ್ಲಿರ್ದನಾತಂ?—ಹಾ ಮಗನೆ ನಿನ್ನನಾಂ

ಬಯ್ದುದಂ ಮನ್ನಿಸೈ. ಆರೈ ನೀನೇನಾದರೇಂ ?

ನಲ್ಲು ವರನೆನಗೆ ನೀಂ ! ದೈವಕ್ಕೆ ದ್ರೋಹಿಯೋ !

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಾಹಿರನೋ ? ನನ್ನಿಗಪರಾಧಿಯೋ ?

ಸಜ್ಜನಕೆ ಪಾಪಿಯೋ? ಭೀಮಂಗೆ ಶತ್ರುವೋ?
 ಎನಗಂತುಂ, ಓ ಕಂದ, ಮುದ್ದು ಕುವರಂ ನೀಂ!
 ತಂದೆಯು ತೊರೆದನೆಂದು, ತಾಯಿ ಪಳಿದಳೆಂದು,
 ಮಿತ್ರರು ಅಳಿದರೆಂದು, ಗುರುಸುತನುಳಿದನೆಂದು
 ನೊಂದೆಯೇಂ? ಬೆಂದೆಯೇಂ? ಸತ್ತೆನ್ನಂ ಕೊಂದೆಯೇಂ?
 ಅಯ್ಯೋ ಮುನಿಯಬೇಡೆನಗೆ ಕಂದಾ! (ಅಳುವಳು)

ಸಂಜಯ—(ಸ್ವಗತ) ಸಂತವಿಡಲಾರೆಂ; ಸುಮ್ಮನಿರಲೂ ಆರೆಂ;
 ಅಳುವರಂ ಸಂತವಿಡೆ ಅಳಲುಕ್ಕಿ ಪರಿದವುದು.
 ಅಳಲು ಕಂಬನಿಯಾಗಿ ಪರಿಯಲ್ಕುದುವೆ ಶಾಂತಿ.
 ಮಸಣದಲಿ ಒಣತತ್ತ್ವಗಳನೊರೆಯೆ ತರಮಲ್ತು!
 ಗೋಳಾಡುವರ ಕೂಡೆ ಗೋಳಿಡುವುದೇ ಲೇಸು!
 ಪಡೆದ ಬಸಿರಿನ ನೋವನಾರು ಸಂತೈಸುವರು?
 (ಬಹಿರಂಗ) ದೇವಿ, ಕುರುಕುಲಲಲಾಮನಸ್ವೇಷಣೆಗೆ
 ಸೇವಕರನಟ್ಟಿಹೆನು.—ದೊರೆಯೆ, ಬಾ ತೆರಳುವಂ;
 ಬಿಳ್ಳ ಮಗನಂ ಮಡಿವ ಮುನ್ನಮೆ ಕಾಣುವಂ.
 ತಳುವಿದರೆ ಕೈಮಿಂಚುವುದು ಕಜ್ಜಂ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ—ಸಂಜಯ, ನೀನೆನ್ನ ಕಣ್ಣೆಳಕು; ನೀನೆನ್ನ
 ಕೈಗೋಲು. ಮುಂದೆ ನಡೆ, ಬಂದವೆಂ. (ಗಾಂಧಾರಿಗೆ)

ಬಾ, ಬಾ;

ಕಂಬನಿಯ ವೊಳೆಯೊಳೆ ತೇಲಿ ವೋಗುವಂ, ಬಾ!

[ಎಲ್ಲರೂ ತೆರಳುವರು. ಭಾನುಮತಿಯು ಒಬ್ಬಳು ಸಖಿಯೊಡನೆ
 ಬರುವಳು. ಆಕೆಯ ದುಗುಡವು ಮಾತಿಗೆ ವಾರದೆ. ಹುಚ್ಚಳಂತಿದ್ದಾಳೆ.]

ಸಖಿ— ಭಾನುಮತಿ, ತಾಯಿ, ಇತ್ತಲೈತರು. ಅದೋ
 ಸಂಜಯನೊಡಗೂಡಿ ದೇವರುಂ, ದೇವಿಯುಂ
 ವೋದಪರು.

(ಸ್ವಗತ) ಕಂಬನಿಯ ಮುನ್ನೀರೊಳನಿಬರುಂ
ಮುಳುಗಿರೆ ಅರನಾರ್ ದಡಕೆಳೆದು ರಕ್ಷಿ ಪರ್ ?

[ಭಾನುಮತಿ ಮುಸುಗುಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶೋಕದ ಛಾಯೆಯಂತೆ
ಸಖಿಯೊಡನೆ ಹೋಗುವಳು.]

—

ದೃಶ್ಯ ಚ

[ತೃತೀಯ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಗುಡೊಂದಿದೆ. ಧರ್ಮರಾಯ, ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ, ದ್ರೌಪದಿ ಮೊದಲಾದವರು ಬರುವರು, ಘಟೋತ್ಕಚ, ಅಭಿಮನ್ಯು ಮೊದಲಾದ ನಂಟರಿಸ್ವರ ಆಸ್ತ್ರೇಷಣೆಗಾಗಿ ಧರ್ಮರಾಯನು ತೃತೀಯವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಗುಡದಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆಯುವನು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—ಇದೆ ಎನ್ನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲಂ! ವಾಯುಸುತ,
ನೋಡಿದೊ ನಿನ್ನ ಬಲೆಯ ಕಿಚ್ಚು ಬೇಳ್ಕಿರ್ಪ
ದ್ವಾಪರ ಮಹಾಪುರುಷನುಪವನಂ!

ಭೀಮ— ಅಹುದಹುದು,
ಧರ್ಮಂ ಬೇಳ್ಕಿರ್ಪ ಅಧರ್ಮದುದ್ಯಾನಂ;
ಪುಣ್ಯಾಗ್ನಿ ಗಾಹುತಿಯಾದ ಪಾಪದ ಬೆಳಸು!

ಅರ್ಜುನ—ಕೊಲೆಯ ಮುನ್ನುಡಿಯೇಕೆ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ?
ರಕ್ತರಣಧುನಿ ಹರಿಯದೆಯೆ ಧರ್ಮಂ ಭೂತಳಕೆ
ಕಾಲಿಡದೆ? (ದ್ರೌಪದಿ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗುಳ್ಳುಗುವಳು.)

ಭೀಮ— ಪೋಗಿ ಕೇಳಾ ಕೃಷ್ಣನಂ, ಪೇಳ್ವಂ.
ವಿಕಾಸಮಾಗುವುದರೊಳೆ ವಿನಾಶಮೈತಂದವುದು.
ಬೋಧನೆಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಶತಮಾನಗಳಿವೇಳ್ಕುಂ;
ವಿಪ್ಲವದ ಪಥವಿಡಿಯೆ ದಿನಮೆರಡೆ ಸಾಲ್ಕುಂ.
ಯುಗಯುಗಗಳಿದೆಗೆ, ಒರ್ವಿನಂ ಗದೆಗೆ!
ಪದಿನೆಂಟೆ ದಿನಗಳೊಳ್ ಮುಗಿದಿರ್ಪುದೊಂದು ಕ-
ಲ್ಪದ ಕಜ್ಜಂ. ಸಿದ್ಧಿಯಿಂ ಬಹ ಪುಣ್ಯಮೇ ಗಂಗೆ,
ಸಾಧನೆಯ ಪಾಪಕ್ಕೆ!

ದೌಪದಿ—

ಲೇಸನುಸಿದ್ಧಯ್, ಭೀಮಸೇನ.

ವೀರರೆ ಕೈಬೃಂ ತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಕೊಂದ ಮೇಲಿಂ ನೊಂದೊಡೇಂ?

[ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸಾಯುತ್ತಿರುವ ಅನಾಮಧೇಯ ಸೈನಿಕ
ನೊಬ್ಬನು “ಅಯ್ಯೋ ನೀರು!” ಎಂದು ಕೂಗಿಕೊಳ್ಳುವನು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—(ಅಕಡೆ ನೋಡಿ) ಅವನದು ಆರ್ತಧ್ವನಿ?

ಭೀಮ— ಅವನೋ ಸಾಯುತ್ತಿಹ ರಣದಾಳು ಕೂಗುವಂ!

ಧರ್ಮರಾಯ—ಮನುಜಂ ನರಳುತಿರೆ ಮನುಜಂ ಸಂತವಿಸೆ

ಮನುಜಂ ದೇವಂ ತಾನಾದಪಂ. ಇಲ್ಲದಿರೆ

ಮನುಜಂ ದನುಜಂ. (ಧರ್ಮರಾಯನು ಸೈನಿಕನ ಬಳಿ ಹೋಗಿ

ಮೊಳಕಾಲ್ಪಾರುವನು.)

ಸೈನಿಕ— (ಒರಲುತ್ತ) ಅಯ್ಯೋ ನೀರು!

ಧರ್ಮರಾಯ—ಅರ್ಜುನಾ ಪೋಗಿ ಬೇಗದಿಂದುದಕಮಂ

ಕೊಂಡು ಬಾ. (ಅರ್ಜುನನು ಹೋಗುವನು.)

ಭೀಮ— (ದೂರದಿಂದಲೇ) ಅಗ್ರಜಾ, ಮೊದಲವನಾರವಂ?

ಕೇಳದಂ! ನಮ್ಮವನೊ? ಕೌರವನ ಪಡೆಯವನೊ?

ಧರ್ಮರಾಯ—ಭೀಮಸೇನ,

ಈಗಲಾದರು ನೀನು ವೈರಮಂ ಬಿಟ್ಟುಕಳೆ.

ಮಸಣದೊಳು, ಮರಣದೊಳು ಆರಾದರಾರವರು?

ಎಲ್ಲರುಂ ಜವನವರು! ನಮ್ಮವರು, ನಿಮ್ಮವರು

ಎಲ್ಲರುಂ ಅವನವರು! ಇಂತಿರಲು ನೀನೇಕೆ

ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದಾಡುತಿಹೆ. ಪಗೆಯುಂ, ಕೆಳೆಯುಂ,

ಪೇರಾಸೆ, ಮಚ್ಚರಂ, ಹೋರಾಟಮಿವೆಲ್ಲಂ

ಸ್ವರ್ಗದ ಸುನೀಲ ಔದಾರ್ಯದೊಳು ಮುಳುಂಗಿ

ತಲ್ಲೀನಮಾದಪವು ತುತ್ತತುದಿಗೆ!

ಭೀಮ—

(ದ್ರೌಪದಿಗೆ)

ಕೃಷ್ಣೇ,

ಕೇಳಿದೆಯೇ ಅಗ್ರಜನ ನುಡಿಗಳು. ನಿಷ್ಕರುಣೆ
ನಾನಂತೆ. ತಾಮೆಲ್ಲರುಂ ಮಹಾಕರುಣೆಗಳು!
ಸಮರದೊಳು ಗದೆಯುಂ ಬಿಸುಟ್ಟಾನು ಕರುಣೆಯುಂ
ಕೈದುಮಾಡಿರೊಡೆ ಇವರಾಗುವ ಗತಿಯಿತ್ತು?

ಧರ್ಮರಾಯ—ಕಟ್ಟಕಡೆಯೊಳು ಕರುಣೆಯೇ ನಮಗೆ ಶರಣಂ!

ದಯೆ ಎಂಬುದಾ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದನಾಗಾರ್ಪಣ
ಮಾರೊಪ್ಪಳಪತ್ತೆ? ಅನುಜ, ನೀನರಿಯೆಯಾ!
ಬಾನಿನಿಂ, ಮುಗಿಲ ಮನೆಯಿಂ, ಮೇಣು ಸಗ್ಗದಿಂ-
ದೈತರ್ಪ ಹೂವುಗಳ ಸೋನೆ ಮಳೆಯಂದದೊಳು
ಕರುಣೆ, ಪೇರೆರ್ದೆಗಳಿಂದೊಯ್ಯನಿಳಿತಂದವುದು.
ರಾಜಕರವಾಲಕಿಂತಲುಂ ಕರ್ಕಶಂ ಕರುಣೆ;
ಶತ್ರುಗಳನೊಲಿಸುವುದು ಮಿತ್ರರಂ ಮಾಡಿ.
ಭಗವಂತನೆರ್ದೆಗಿಂತಲುಂ ಕೋಮಲಂ ಕರುಣೆ;
ಪರಮಾತ್ಮನೆರ್ದೆಯನೇ ಸೂರೆಗೊಂಬುದಲ್ಲೆ?
ಕೊಡುವವನ ಹರಸುವುದು ; ಕೊಳ್ಳುವನ ಸಲಹುವುದು!
ಕರುಣೆಯೆಂಬೈಶ್ವರ್ಯಂ ಅಳಿದೊಡಂ ಉಳಿದೊಡಂ,
ಪೋದೊಡಂ ಬಂದೊಡಂ ಪಡೆದವನದಾವಗಂ
ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಾರ್ಪಣಂ! ಪಡೆದು ಕೊಡುವರೈ ಅದು
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಹಾದ್ವಾರಂ; ಮೇಣೀಸಿಕೊಂಬರೈ
ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೋಪಾನಂ!

ಭೀಮ—

(ಸ್ವಗತ)

ಮುಂ ಪಲರೈ

ಕೇಳಿದೆ ನಾನಿದಂ!

[ಅರ್ಜುನನು ನೀರು ತರುವನು. ಧರ್ಮರಾಯನು ಸೈನಿಕನಿಗೆ
ನೀರು ಕುಡಿಸುವನು. ಸೈನಿಕನು ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು ಕಣ್ಣಿರೆದು ನೋಡಿ]

ಸೈನಿಕ—

ಯಾರಿವರು? ಪಾಂಡವರೆ! ಅಯ್ಯೋ,
ಕೌರವಸ್ವಾಮಿಯೊಳು ಅಪರಾಧಮೆಸಗಿದೆನೆ
ತುತ್ತುತುದಿಯೊಳು ಪಾಂಡವರ ಕೈನೀರನೀಂಟಿ?
ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ ಪ್ರಭೂ! ಮನ್ನಿಸಯ್! ಮನ್ನಿಸಯ್!
(ಸಾಯುವನು)

ಭೀಮ— ಈತನೀಗಳೆನಗೆ ಮೆಚ್ಚಿನ ಬೀರನ್!

ಬಾಳಿನೊಳೆಂತುಟೋ ಅಂತೆಯೇ ಸಾವಿನೊಳುಂ
ನೋವಿನೊಳುಂ ಎದೆಗಿಡದೆ ಪಗೆಯಂ ಸಾಧಿಪನೆ
ಸಹಜ ವೀರನ್! ಮಿಕ್ಕವರ್ ಕೃತ್ರಿಮದ ವೀರರ್!

[ದೃಶ್ಯ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೬

[ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರದ ತೀರ. ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ಮೇಲೆ ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿರುವ ನೀರಿನೂ ವಿತಾನದಂತೆ ಕೋರುವ ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಆಕಾಶವು ದ್ವಾಪರಯುಗದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾಗಿದೆ. ಸರೋವರದ ಸುತ್ತ ಕೆಲವು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ತೃಶಾನದ ಕರಾಳದೃಶ್ಯವಿದೆ, ಆ ಸರೋವರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕೌರವೇಂದ್ರನು ಉರು ಭಂಗ ಕಿರೀಟಭಂಗವಾಗಿ ನೋವಿಗೂ ಅವಮಾನಕ್ಕೂ ವಿಷಾದಿಸುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟಾದಶಾಕ್ಷೋಹಿಣೀ ಪತಿಯೂ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಆದ ಆತನು ಅಲ್ಲಿ ದೇಸಿಗನಂತೆ ಹೊರಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆತನೆದುರು ಇದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದವನಂತೆ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಗಗನದಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಷ್ಪಂದನಾಗಿ ಕಂಬನಿದುಂಬಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ.]

ಕೌರವ— (ವಿಷಾದದಿಂದಲೂ ನಿರಾಶೆಯಿಂದಲೂ)

ವೋಗು, ನಡೆ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ! ಆರಿದೋಡೇಗೈವರಾ?

ತನಗೆ ತಾನಲ್ಲದಾರಾಗುವರು ಆಳ್ಗೆ?

ನಡೆ, ವೋಗು; ಒಂಟಿಯಾಗೈತಂದವಂ ನಾಂ

ಒಂಟಿಯಾಗಿಲ್ಲಿದೆ ತೆರಳ್ದ ಪೆಂ. ನಡೆ, ವೋಗು!

[ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಮಾತಾಡದೆ ಕೌರವನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮರೆಯಾಗುವನು. ಕೌರವನು ಮರಳಿ ಎನನ್ನೋ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕರೆಯುವನು.]

ಕೌರವ— ಗುರುಪುತ್ರಾ! (ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಬಂದು)

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ— ಕೌರವೇಂದ್ರಾ, ಇದೊ ಬಂದೆಂ.

ಆರುಹು ಬೆಸನೇನಿಹುದು; ಮಾಳ್ವೆನೆಲ್ಲಮಂ.

ತುತ್ತತ್ತಾದಿಯಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಎನಿದೋಡಂ ಪೇಳ್,

ಗುರಿತಪ್ಪದೆಸಗುವೆಂ!

ಕೌರವ— ಆಕಾಂಕ್ಷೆ! ಆಕಾಂಕ್ಷೆ!

ನುಡುಗಾಡಿನಾಕಾಂಕ್ಷೆ! ಇದನೆಂದನಾದರುಂ

ಬೆಮೆಗೊಳ್ಳದೆಸಗುವೆಯಾ?

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ—

ಋಣಪಿಂಗಲೆಸಗುವೆಂ.

ಕೌರವ— (ಮರುಗುವ ದನಿಯಿಂದ)

ಕರ್ಣನಂ ಎನ್ನೊಡನೆ ಚಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಳ್ವಪೆಯಾ?
ನಾವಿರ್ವರೊಂದಾಗಿ ಭೂಮಿಯೊಳು ಬಾಳಿದೆವು;
ನಾವಿರ್ವರೊಂದಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳಿದೆವು;
ಸಾವಿನೋಳಿರ್ವರುಂ ಒಂದಾಗಿ ನಲಿಯುವೆವು.
ಸೂಡಿನೊಳುಂ ನಾವಿರ್ವರೊಂದಾಗಲೆಳಸುವೆಂ!
ನಮ್ಮಾರ್ವರಾ ಬೂದಿ ಎರಡರಿಯದಂತಿರೈ!
ಇದನೊಂದನಾದರುಂ ಬಿಮೆಗೊಳ್ಳದೆಸಗುವೆಯಾ?

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ —ರಾಜಾಜ್ಞೆ, ಪೋಗಿಬರ್ವೆಂ. (ಹೋಗುವನು)

ಕೌರವ— ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಂ ನಂಬಿ ಮೋಸವೋದೆಂ!

ಓ ಪಿತಾಮಹ ಭೀಷ್ಮ, ಓ ಗರುಡಿಯಾಚಾರ್ಯ,
ನೀಮೆಲ್ಲರೆನ್ನ ಕಡೆಯವರಲ್ಲೆ?
ತನುವನೆಸಗಿತ್ತು ಮನಮನವರಿತ್ತು
ಜೋಳದ ಪಾಳಿಗೋಸುಗಮೆ—

ಎನ್ನ ಮೇಲಣಭಿಮಾನದಿಂದಲ್ಲ, ನಾಂ ಬಲ್ಲೆನದಂ—
ಬರಿಯ ಜೋಳದ ಪಾಳಿಗೋಸುಗಮೆ

ಎನ್ನ ಪಕ್ಷದಿ ನಿಂತು ತೋರೈಗೆ ಪೊಣದಿರಲ್ಲೆ?
ನೀಮೆಲ್ಲರೆರ್ಡೆಮುಟ್ಟಿ, ಮನಮುಟ್ಟಿ ಕಾದಿದೊಡೆ
ಎನಗಾಗುತಿರ್ದುದೇ ಈ ಪರಾಭವಂ,
ಈ ಅಪಮಾನಂ, ಈ ಊರುಭಂಗಂ?

ಪುಸಿನವಗಳೊದಗಲೊಡನೆಯೆ ಜಾರಿದಿರಿ!

ಧರ್ಮದ ಮುಸುಗಂ ತೊಟ್ಟು ಕೈತವಂ ತೋರಿದಿರಿ!

ಓ ಎನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಸೋದರ! ದುಶ್ಯಾಸನ;—

ಓ ಕೆಳೆಯಾ, ಓ ಕರ್ಣ—ಆರದು?

[ದ್ವಾಪರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ದ್ವಾಪರ—ಚಕ್ರವರ್ತಿ!

ಕೌರವ— (ವಿಕಟಹಾಸದಿಂದ) ಆರವರು, 'ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಂ' ಕರೆಯುವರು?

ದ್ವಾಪರ—ಕುರುಕುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮ, ನಾನಿದೋ ದ್ವಾಪರಂ!

ಕೌರವ— ದ್ವಾಪರ ಮಹಾನುಭಾವ, ಆಸ್ಥಾನಮೆಸಗಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಂ ಪೀಠ
ದೊಳು ಕುಳ್ಳಿರಿಸೆ! ಅದರಿಂದಂ ಕ್ಷಮಿಸು!

ದ್ವಾಪರ—ರಾಜೇಂದ್ರ, ಮಣಿಯದೆಯೆ ಬಾಳ್ವ ಸರನೆರ್ದೆಯೆ ಮಹಾ
ಸ್ಥಾನಂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಮಲ್ತೆ? ಸ್ವತಂತ್ರಿಗಿಂ
ಮಿಗಿಲಪ್ಪ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಿನ್ನೊಳರೆ? ನೀ ನಾವಗಂ ಚಕ್ರವರ್ತಿ.

ಕೌರವ— ಯುಗವುರುಷ, ನೀನೈತಂದ ಕಜ್ಜ ಮೇಂ?

ದ್ವಾಪರ—ಎನ್ನಾಳ್ಳೆ ಕೊನೆಗಂಡುದಿಂದಿಗೆ. ನಿನ್ನಾಣತಿಯಂ ಪಡೆದು
ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳೆ ಬಂದಿಹಂ.

ಕೌರವ— ಅದರ್ಕೆನ್ನನೇಂ ಕೇಳ್ವುದು? ಪಾಂಡವರಿರ್ಪರ್! ಧರ್ಮ
ರಾಯನಿರ್ಪಂ! ಆ ಕೃಷ್ಣನಿರ್ದಪಂ! ಈಗಳವರಲ್ತೆ
ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಾ?

ದ್ವಾಪರ—ನೀನಿರ್ಪನ್ನೆವರಂ ಮಿಕ್ಕವರು ಸಾರ್ವಭೌಮರೆಂತಪ್ಪರು?
ಎನಗೆ ನೀನೆ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ! ಎನಗೆ ನೀನೆ ಚಕ್ರವರ್ತಿ!
ನೀನೆಸಗಿನ್ನುಂ ಕೌರವಕುಲೇಂದ್ರಂ! ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವೆಂ,
ದಯಪಾಲಿಸಾಜ್ಞೆಯಂ. ಆಗಳೆಯೆ ಕಲಿಗಿತ್ತಿನಧಿಕಾರಮಂ.
ಪೋಗಿ ಬರಲೇಂ?

ಕೌರವ— ಪೋಗಿಬಾ, ದ್ವಾಪರದೇವ. ನಾನುಂ ಪೋಗಿ ಬರ್ವೆಂ.

ದ್ವಾಪರ—ಅಂತಕ್ಕೆ; ನಾಮಿರ್ವರಿನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸೇರುವಂ. (ಹೋಗುವನು)

ಕೌರವ— ಅಂತಲ್ಲದಿನ್ನೇಂ?

ನಾಮೆಲ್ಲರುಂ ಮರಳಿ ಬರಲ್ಕೆಂದೆ ಪೋಪವರು!

(ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಮೌನವಾಗಿದ್ದು ಉದ್ರೇಕದಿಂದ)

ಧರ್ಮಂ! ಅಧರ್ಮಂ!

ಧರ್ಮಿಗಳಾರ್? ಅಧರ್ಮಿಗಳಾರ್?

ಆಹಾ, ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕನಲ್ಲಿ ಆ ಕೃಷ್ಣಂ!

ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಬಿಂಗೊಟ್ಟು ಪೊರೆದನಲ್ಲಿ, ಆ ಕೃಷ್ಣಂ?

ಆ ಬಡ ಗೋಪಂ!

ಆ ಪಚ್ಚಪಸಿಯ ತುರುಕಾರಂ!

ಅಸಂಸ್ಕೃತಂ, ಅನಾಗರಿಕಂ!—

ಇರ್ಕೆ,—

ನಾನಂತುಂ ಅರಗುಲಿ, ಇರ್ಕೆ.

ಪಾಂಡವರೊ?

ಅದಾವ ಧರ್ಮಮಂ ಪಿಡಿದರ್?

ಮುದುಕನಂ ಭೀಷ್ಮನಂ ಬೇಡಿ ಕೊಂದರ್ ;

ಒಳಸಂಚುಗಳಂ ನಡೆಸಿ ಕಡೆಗಾಣ್ಣಿದರ್ !

ಎಮ್ಮೆಲ್ಲರ್ಗಮಾಚಾರ್ಯಂ, ಆ ದ್ರೋಣನಂ

ಭದ್ಮನೆಯಿಂದೆ ಪರಲೋಕಕಟ್ಟಿದರ್ !

ಕರ್ಣನಂ—(ಮರುಗುವನು)

ಆ ಎನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕರ್ಣನಂ,

ಬರ್ದಿಲರುಂ ಪೂಜಿಸುವ ಆ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಂ,

ಕಂಡಂತೆ ಕಣ್ಣೆದುರೊಳೆ ಕೈತವದಿ ಕೊಂದರ್ !

ಎನ್ನನುಂ ಮುಲ್ಲಗಾಳೆಗಕೆ ತಗದ ರೀತಿಯೊಳೆ

ತೊಡೆಯಂ ಪೊಯ್ದು ಕೆಡಪಿದರ್.—

ಇವರೆಲ್ಲರುಂ ಧರ್ಮಿಗಳ್ !

ನಾನೊರ್ವಂ ಅಧರ್ಮಿ !

ಇದೆಲ್ಲಂ ಆ ಕೃಷ್ಣನ ಕುಹಕಂ!

ಕೈತವದ ಶಿಕ್ಷಾ ಗುರುವಲ್ಲಿ ಆತಂ?—(ಕೋಪದಿಂದ)

ಎಲವೋ ಕೃಷ್ಣಾ! ಕೃಷ್ಣಾ! ಕೃಷ್ಣಾ!

[ಕೃಷ್ಣನು ಫಕ್ಕನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗುವನು]

ಕೃಷ್ಣ—ರಾಜೇಂದ್ರ, ಬಂದೆನಿದೋ!

[ಕೌರವನು ನಸುಕಲೆಯಿತ್ತ ನೋಡಿ ಸಂಶಯದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರಿ]

ಕೌರವ— ನೀನಾರಯ್ ?

ಕೃಷ್ಣ— ನೀನೀಗಲೆ ಕರೆದಾ ಕೃಷ್ಣಂ!

[ಕೌರವನ ಮುಖವು ವಿಕಟಕರ್ಕಶವಾಗುವುದು. ಓಡುಗಚ್ಚುವನು.
ಬುಸುಗುಟ್ಟುವನು. ಸರ್ಪವು ಹೆಡೆಯೆತ್ತುವಂತೆ ಅರ್ಧಮೇಲಿದ್ದು ಕೈಮೇಲೆ
ಬರಗುವನು.]

ಕೌರವ— ಆರೊ ಕರೆದರ್ ನಿನ್ನಂ? ಎನ್ನ ಕೀಳೆಸೆಯಂ ಕಂಡು
ನಗಲೈಂದೈತಂದೆಯೇಂ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಮುಗುಳ್ಳಗಿಂದು) ಕೌರವೇಂದ್ರಾ, ನೀನೆನ್ನಂ ಪೆಸರಂ ಕೂಗಿ
ಕರೆದೆಯಲ್ಲೆ?

ಕೌರವ— ಕೂಗಿದೆನೊ, ಕರೆದೆನಲ್ಲ! ನೀಂ ಗೈದ ಕಪಟಮಂ ನೆನೆ
ನೆನೆದು ಸಿಗ್ಗಿನಿಂ ಹೊಡೆಯುರಿಯಿಂ ಕೂಗಿದೆನೊ! ಕರೆದ
ನಲ್ಲ! “ಕೃಪಾಕರ, ಮುರಾರಿ, ಕರುಣಾಸಾಗರ, ಬಾ,
ಪೊರೆಯಯಾ” ಎಂದೀ ಮಹಾಸುಭಾವನಂ ಮೊರೆದು
ಕರೆದೆನಲ್ಲ!—ಬಂದ ಬಚ್ಚೆಯೊಳೆ ಮರಳೋ! ತೊಲಗಿಲ್ಲಿಂ
ನೀಚ! ನಿಲ್ಲದಿರ್ ನನ್ನೆದುರ್! ತೊಲಗೋ, ಕಣ್ ಬೇನೆ
ಬರ್ಕ್ಕಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಸಾವಧಾನಂ! ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಸಾವಧಾನಂ!

ಕೌರವ— ಎಲವೋ ದುರಾತ್ಮಾ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಎಂದೆನ್ನಂ ಹಂಗಿಪೆ
ಯೇಂ? ಎನ್ನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಮಂ ಪಾಳ್ಗಯ್ದ ಕೇಡಿಗಂ
ನೀನಲ್ಲೆ?

ಕೃಷ್ಣ— ರಾಜೇಂದ್ರ, ಪಾಳ್ಯದ ಕೇಡಿಗಂ ನಾನಲ್ಲ;
 ನೀನೆ ನಿನ್ನಂ ಕೇಡಿಗೀಡುಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲೆ?
 ಮಚ್ಚರದಿ ಪಾಂಡುಸುತರಂ ಜೂದಿನ ವ್ಯಾಜದಿಂ
 ಮೋಸದಿಂದಡವಿಗಟ್ಟಿದ ಪಾಪಿ ನಾನಲ್ಲ.
 ದ್ರಾಪದಿಯ ಮಾನಮಂ ರಾಜಸಭೆಯೊಳು ನೆರೆದ
 ಮಹಾಜನಗಳೆದುರಿನೊಳೆ ಭಂಗಿಸಿ, ಧರ್ಮಮಂ
 ಕೆಣಕಿದವನಾನಲ್ಲ. ಪಾಂಡುಸುತರಿಗೆ ನೆಲಮಂ
 ಕೊಡು ಎಂದು ನಾಂ ಬಂದು ಬೇಡೆ ಕಿವುಡುಗೇಳ್ಳು,
 ಹಿರಿಯರೊಳ್ಳುಡಿಗಳಂ ಕಡೆಗಣ್ಣೆ ಸಮರಮಂ
 ಪೊತ್ತಿಸಿದವನಾನಲ್ಲ. ನೀನೆ ಕಾರಣಂ!
 ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ರಣರಂಗಂ
 ನೋಡಿರಲೆಂತು ರುದ್ರಭೂಮಿಯಾಗಿರ್ಪುದು!
 ನಿನ್ನಿಂದಲೇ ಕರ್ಣ ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣಾದಿಗಳ್,
 ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಅನರ್ಘ್ಯ ರತ್ನಂಗಳ್, ನುಚ್ಚೆಳ್ಳು
 ಪೋರಿರ್ಪವೈಸೆ ?

ಕೌರವ— (ಉಕ್ಕುವ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ) ಓ ಮಾರಿ! ಮಾಯಾವಿ!
 ಎಲವೊ ಕೊಲೆಪಾತಕಾ! ರಣರಕ್ತ ರಾಕ್ಷಸಾ!
 ಗಳಪದಿರ್ ಎನ್ನೆದುರೀ ತಿಕ್ತವಾಕ್ಯಂಗಳಂ!
 ಎಲವೋ ಮಸಣಗಾಹಿ, ನಾನಲ್ಲೆ ಕೊಂದವಂ?
 ನಾನಲ್ಲೆ ಪೆರ್ದಡೆಯ ಬೀರರ್ಮಳಂ ತಿಂದ
 ಪೆಣದಿನಿಯು! ಇರ್ಕೆಲದ ಸುಭಟರ್ಕಳೆಲ್ಲರಂ
 ಅಸುವೀಂಟಿ ಸುಡುಗಾಡುಗೈದವಂ ನಾನಲ್ಲೆ?—
 ಓ ಹುಟ್ಟು ನೆತ್ತರುಣಿ, ನೀನಂದು ವಿದುರನ
 ಬೀಡಿನಿಂದೆನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕೈತಂದಾಗಳೆ
 ಪಜ್ಜೆ ಪಜ್ಜೆಗುಂ ಸೂಡುಗಳನೊಟ್ಟಿ, ಮಸಣಮಂ

ಗೈಯುತ್ತೆ ಬಂದೆಯಲ್ಲೆ? ಕಪಟಮಂ ಮರೆಮಾಡಿ
ಗಲವುನೆಯಾ ಎನ್ನೊಡನೆ? (ಬುಸುಗುಟ್ಟುವನು)

ಕೃಷ್ಣ— (ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ) ಸಾಲುಗ್ಗಿಯಾಟಂ!
ಕನಸನೊಡೆಯುವ ವೊಳ್ಳು ಬಳಸಾರಿವುರ್ದು.
ಮಾಯಾಮೋಹಂ ಎನಿತು ಕುರುಡುಗೈವುದು ಜಗಮಂ!

[ಕೌರವನನ್ನು ನಟ್ಟನೋಟದಿಂದ ದುರದುರನೆ ನೋಡಿ, ಎರಡು
ಹಜ್ಜೆ ಮುಂದರಿದು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಸುವ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯಿಂದ ಹೇಳುವನು.]

ಎರ ಕೌರವಾ! ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಕೌರವಾ!
ಸಾಲುಗ್ಗಿಯಾ ಅಭಿನಯಂ! ಹೊಂಗನಸನೊಡೆದೇಳು!
ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡು! ನೋಡಯ್!
ಆಟಮಂ ಮರೆವರೇಂ ಮೂಢರಂತೆ?

[ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುರುಗಳ ಶಕ್ತಿದಾಯಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶದಿಂದ
ಮಾಯೆಯ ಸ್ವಪ್ನವು ಒಡೆದು ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದು. ಎಂದಮೇಲೆ
ಸರ್ವ ಜಗದ್ಗುರುವಾದ ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಧಿಕಾರಯುಕ್ತವಾದ
ಮಂತ್ರವಾಣಿಯಿಂದ ಆಸನ್ನವಿಮೋಚನನಾದ ಕೌರವನ ಸುವರ್ಣ ಸ್ವಪ್ನವು
ಜಲಬುದ್ಧದಂತೆ ನಿಡಿದೊಡೆಯುವುದು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಹಾಗೆ ಕೌರವನ
ಮುಖದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಮೈದೋರುವುದು; ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಸುಳಿದಾಡುವುದು;
ಕಣ್ಣುಗಳು ವುದು. ನೀಳವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರೆಳೆದು ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತನಾಗಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡುವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಮುಗುಳ್ಳಗುವನು.
ಸೂತ್ರಧಾರನೂ ಕಥಾನಾಯಕನೂ ನಾಟಕರಂಗದಿಂದ ನೇಪಥ್ಯ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ
ಬಂದಂತಾಗುವುದು.]

ಕೃಷ್ಣ— ಸ್ವರ್ಣಸ್ವಪ್ನವನೊಡೆದೆಯಾ, ಕೌರವೇಂದ್ರಾ?

ಕೌರವ— (ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ) ಜಗದ್ಗುರು ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರಾಘಾತದಿಂದೊಡೆ
ದುದಾ ಸ್ವಪ್ನಂ. (ಸುಯ್ದು) ಕಮಲಾಕ್ಷ, ಸ್ವರ್ಣಸ್ವಪ್ನಮಾ

ದೃಶ್ಯ ೭

[ಮಸಣದೊಂದಿಜೆ. ಕೃಷ್ಣನೂ ವಿದುರನೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವರು.]

ಕೃಷ್ಣ— ವಿದುರಾ, ಕೌರವೇಂದ್ರನಂ ಕಂಡುಬಂದೆಂ. ಏಂಪೌರುಷ
ವಂತನಾತಂ! ಭಲದೊಳವಂಗೆಣೆಯಂ ಕಾಣೆಂ.

ವಿದುರ— ಮಹಾಧೀರಂ! ಅಚಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞಂ! (ದೂರನೋಡಿ)—ಆರಲ್ಲಿ
ಇತ್ತಲೈತರುತಿಹರ್ ?

ಕೃಷ್ಣ— (ನೋಡುತ್ತ) ಏಂ ಚಿತ್ರಮಯಂ ಈ ಶ್ಮಶಾನಂ!—ಸಹದೇವ
ನಾತಂ!—ಕುಂತಿಯಲ್ಲವೆ ಆಕೆ ?

ವಿದುರ— ಅಹುದೆಂದೇ ತೋರ್ದವುದು. ಏನನೋ ಪುಡುಕುತಿರ್ವಂತೆ
ತೋರ್ಪುದಲ್ಲೆ ?

ಕೃಷ್ಣ— ಕೂಸಂ ತೊಟ್ಟಿಲಿಂ ತೆಗೆದೊಗೆದ ತಾಯಿ, ಮಸಣದೋಳಾ
ಕಾಣಲ್ಕೆ ವಂದಿರ್ಪಳ್, ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕುವರನಂ!

ವಿದುರ— (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದೇಂ? ಆರಂ ಕಾಣಲ್ಕೆ ಬಂದಿ
ರ್ಪಳ್ ?

ಕೃಷ್ಣ— ಮತ್ತಾರಂ? ರಣಧೀರಂ, ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನಂ!

ವಿದುರ— ಕರ್ಣಂ! ಕುಂತಿಯ ಪುತ್ರಂ! ಏಂ ಮಾತಿದು, ಕೃಷ್ಣಾ?

ಕೃಷ್ಣ— ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಗತೆಯ ಎರ್ದೆಯೊಳೆನಿತು ಒಳಗತೆ
ಗಳಾಡುತಿಹವೆಂಬುದಂ ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಬಾ, ಪೇಳ್ವೆ
ನೆಲ್ಲಮಂ. ಆಲಿಸವರಾಡುತಿರ್ಪಾ ನುಡಿಗಳಂ.

ವಿದುರ— ಇಂದೇಂ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮೇಲಾಶ್ಚರ್ಯಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಇಂದೆಲ್ಲರಂ ಪಸುಗೆಯ ಮೊಳ್ಳು. ಬಾ, ಕೆಲಸಾರ್ವಂ.

[ವಿದುರನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ಮರೆಯಾಗುವರು. ಸಹದೇವನೂ ಕುಂತಿಯೂ
ಹೆಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬರುವರು.]

ಸಹದೇವ—ಇತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ತಾಯೆ.

ಕುಂತಿ— ಮಗೂ, ಎಂತಹ ಬಸಿರೆನ್ನದು? ಅಂದು ಸುಡುಗಾಡಂ
ಬಿಸಲೆಯಾದೀ ಬಸಿರ್, ಇಂದು ಸೂಡಿನ ಬೆಂಕೆಯಿಂ
ಬೀಗುದಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಹುದಲ್ಲಾ!

ಸಹದೇವ—(ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ) ತಾಯೇ, ನೀವಾರಂ ಇಂತುಟರಸು
ವಿರಿ? ಪೇಳಲೊಲ್ಲಿರೇಂ ಎನಗಂ? ತಿಳುಪಿದೊಡಾತನಂ
ಬೇಗದಿಂ ತೋರಲೆಳಸುವೆಂ. ನೀವರಸುವಂ ಪೆಸರಾಂತ
ಬೀರನೋ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಟನೋ?

ಕುಂತಿ— (ನಿಡುಸುಯ್ದು) ಪೆಸರಾಂತ ವೀರಂ, ಕಂದಾ. ನೆಲದರಿಕೆಯ
ಕಲಿಯಾತಂ! ಕೀರ್ತಿ ಕಾಂತಿಯಿಂ ಸೂರ್ಯದೇವನಂ ಮಾರಿಹ
ನಾತಂ! ರಣದೊಳು ರೋಷಭೀಷಣ ಕಲ್ಪಿಯಂತೋರ್ಪ
ನಾತಂ! ದಾನಮಂ ಬಿಡುಗೈಯಿಂ ಬೀರಿದವನಾತಂ!

ಸಹದೇವ—ಆರದು? ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನೇಂ?

ಕುಂತಿ— (ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ) ಅಹುದು, ಮಗೂ, ಕರ್ಣಂ! ಆ ಎನ್ನ
ಕೌಮಾರ ಪ್ರಣಯದಿಂದೊಗೆತಂದ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಣಿ ಕರ್ಣಂ!
ಪಿರಿಯ ಮಗ್ಗ! ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಂ ಪಿರಿಯವಂ!

ಸಹದೇವ—(ಅಚ್ಚರಿಯಂ ನಟಿಸಿ) ತಾಯೇ, ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದಿದೇಂ? ನಿಮಗೆ
ಮಗನೆಂತು ಕರ್ಣಂ?

ಕುಂತಿ— ಅಯ್ಯೋ, ಮಗೂ; ನೊಂದ ಬಸಿರಂ ಕೆಣಕದಿರ್!
ಎನ್ನೊಡಲೊಳ್ ಸರಕಮನೆಳ್ಳರಿಸದಿರ್!—ತೋರಯ್,
ಕರ್ಣನಂ ತೋರಯ್!

[ಸಹದೇವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕರ್ಣನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ
ಇನಿತಳುಕಿ ನಿಂತು ಕೈಬೆರಳಿಂದ ತೋರುವನು. ಕುಂತಿಯು ಗೋಳಿಡುತ್ತ
ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಬೀಳುವಳು ಕರ್ಣನ ಶವದ ಮೇಲೆ.]

ಸಹದೇವ—ಎಂ ಕರಾಳ ಲೀಲೆಯಿದು! (ತಲೆಗೊಡೊ ಧೀರವಾಗುವನು)

ದೊಡಂ ಏಂ ಭಯಂಕರ ಸ್ವಪ್ನಂ!—ಸೂತ್ರಧಾರ,
ನಾನೆನ್ನ ಪಾತ್ರಮಂ ನೇರಮಾಗಭಿನಯಿಸಿ ತೋರ್ದೇನೇಂ?
ಮೇಣದರೊಳೇನಾದರುಂ ತಪ್ಪಿದೆನೊ?

ಕೃಷ್ಣ— ನಟರೊಳ್ ನಟನೆಂದೊಡೆ ನೀನಲ್ತಿ, ಕೌರವಾ! ನಿನ್ನವೊ
ಲಾರುಂ ಅಭಿನಯಚತುರನ್ನಿಲ್ಲ. ಏನಭಿನಯಂ? ನಿನ್ನಭಿ
ನಯಕೆ ನಾನೆ ಮಾರುವೋದೆಂ!

ಕೌರವ— ಕರ್ಣನಭಿನಯವನೇನೆಂಬೆ? ಬಲು ಸೊಗಸಲ್ತಿ?

ಕೃಷ್ಣ— ನಿನಗೆರಡನೆಯವನಾತಂ! ಆ ದಿನಂ ಕಡೆಯ ಕಾಳೆಗದೊಳು
ತನ್ನಂ ತಾನೆ ಮಾರ್ದನವಂ. ನೋಡಿ, ನೋಡುತ್ತೆ ನಾಂ
ಬಲು ಹಿಗ್ಗಿದೆಂ.

ಕೌರವ— ನೀಂ ಕಲಾಕೋವಿದನಲ್ತಿ? ವಿಶ್ವಕವಿಯಲ್ತಿ? (ಮೇಲೆ
ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಭಗವನ್, ಎತ್ತ ವೋದುದು
ಆ ತಾರಾಪರಿಶೋಭಿತ ನೀಲಾಕಾಶಂ? (ಸುತ್ತನೋಡಿ)
ಶ್ಮಶಾನಮಾಗಿದ್ ಆ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ರಣರಂಗಮೆಲ್ಲಿ?
(ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಆಲಿಸಿ) ಕಿರಿಬಿರಿಯುವಂತೇಳುತಿರ್ದ ಆ ಕ್ರಂದನ
ಧ್ವನಿಗಳೆಲ್ಲಿ?

ಕೃಷ್ಣ— (ಹಸಿತವದನಾಗಿ) ಕನಸೊಡೆದ ಮೇಲೆ ಅದರೊಳೇನಿಹುದು,
ಕೌರವಕೃಪ್ಪಾ? ಅದೆಲ್ಲಂ ಸವಿಸುಳ್ಳಿನಿಂ ಕೆತ್ತಿರುವ ಪುಸಿ
ಸೊನ್ನೆಯಲ್ತಿ?—ಅದೋ!

[ಪರದೆಯೊಳಗೆ “ ಸಂಜಯಾ, ದಾರಿ ತೋರು ” ಎಂಬ ಧನಿಯಾಗುವುದು.]

ಅದೋ, ಗಾಂಧಾರಿ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರ್ ಸಂಜಯನೊಡಗೂಡಿ
ಬರುತಿರ್ಪರಿಯೆಡೆಗೆ. ನಾಟಕಮಂ ನೇರಮಾಗಿ ಕೊನೆ
ಗಾಣ್ಣು! ನಾಂ ಪೋಗಿ ಬರೈಂ. (ನಡೆಯುತ್ತ) ಅಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂ
ಮರಳಿ ಕಾಣುವೆಂ! (ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವನು)

[ಕೌರವನು ಪುನಃ ಮಂಕು ಕವಿದವನಂತೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು
ನರಳುವನು. ಸಂಜಯ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಗಾಂಧಾರಿ, ಭಾನುಮತಿ
ಮೊದಲಾದವರು ಬರುವರು.]

ಕೌರವ— (ಹೊರಳುತ್ತ) ಹಾ, ಏನಪಮಾನಂ ! ಅಯ್ಯೋ, ಏನೂರು
ಭಂಗಂ ; ಏನಪಮಾನಂ !

ಸಂಜಯ—ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ನೋಡೀಯೆಡೆಯೊಳೆ ಪೊರಳ್ಳು ನೋಯು
ತಿರ್ಪಂ, ಕುರುಕುಲ ಸಾರ್ವಭೌಮಂ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ—ಅಪ್ಪಾ, ಮಗೂ, ಎಲ್ಲಿವೆ ?

ಗಾಂಧಾರಿ—ಅಯ್ಯೋ ಮಗೂ !

ಭಾನುಮತಿ—ಅಯ್ಯೋ ! ಅಯ್ಯೋ !!

[ಎಲ್ಲರೂ ಕೌರವನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಗೋಳಾಡುವರು. ಆ ಭಯಂಕರ
ವಾದ ಶ್ಮಶಾನ ಮೌನದಲ್ಲಿ ಆ ರೋದನ ಧ್ವನಿಯು ಕಡಲ ಮೊರೆಯಾಗಿ
ಹಬ್ಬುವುದು.]

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಮಸಣದೊಂದಿಜೆ. ಕೃಷ್ಣನೂ ವಿದುರನೂ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವರು.]

ಕೃಷ್ಣ— ವಿದುರಾ, ಕೌರವೇಂದ್ರನಂ ಕಂಡುಬಂದೆಂ. ಏಂಪೌರುಷ
ವಂತನಾತಂ! ಛಲದೊಳವಂಗೆಣೆಯಂ ಕಾಣೆಂ.

ವಿದುರ— ಮಹಾಧೀರಂ! ಅಚಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞಂ! (ದೂರನೋಡಿ)—ಆರಲ್ಲಿ
ಇತ್ತಲೈತರುತಿಹರ್?

ಕೃಷ್ಣ— (ನೋಡುತ್ತ) ಏಂ ಚಿತ್ರಮಯಂ ಈ ಶ್ಮಶಾನಂ!—ಸಹದೇವ
ನಾತಂ!—ಕುಂತಿಯಲ್ಲವೆ ಆಕೆ?

ವಿದುರ— ಅಹುದೆಂದೇ ತೋರ್ಪುದು. ಏನನೋ ಪುಡುಕುತಿರ್ಪಂತೆ
ತೋರ್ಪುದಲ್ಲೆ?

ಕೃಷ್ಣ— ಕೂಸಂ ತೊಟ್ಟಿಲಿಂ ತೆಗೆದೊಗೆದ ತಾಯಿ, ಮಸಣದೋಳಾ
ಕಾಣಲ್ಕೆ ವಂದಿರ್ಪಳ್, ತನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಕುವರನಂ!

ವಿದುರ— (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದೇಂ? ಆರಂ ಕಾಣಲ್ಕೆ ಬಂದಿ
ರ್ಪಳ್?

ಕೃಷ್ಣ— ಮತ್ತಾರಂ? ರಣಧೀರಂ, ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನಂ!

ವಿದುರ— ಕರ್ಣಂ! ಕುಂತಿಯ ಪುತ್ರಂ! ಏಂ ಮಾತಿದು, ಕೃಷ್ಣಾ?

ಕೃಷ್ಣ— ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಗತೆಯ ಎರ್ದೆಯೊಳೆನಿತು ಒಳಗತೆ
ಗಲಾಡುತಿಹವೆಂಬುದಂ ನೀನರಿದುದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಬಾ, ಪೇಳ್ವೆ
ನೆಲ್ಲಮಂ. ಆಲಿಸವರಾಡುತಿರ್ಪಾ ನುಡಿಗಳಂ.

ವಿದುರ— ಇಂದೇಂ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮೇಲಾಶ್ಚರ್ಯಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಇಂದೆಲ್ಲರಂ ಪಸುಗೆಯ ಮೊಳ್ತು. ಬಾ, ಕೆಲಸಾರ್ಪಂ.

[ವಿದುರನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ಮರೆಯಾಗುವರು. ಸಹದೇವನೂ ಕುಂತಿಯೂ
ಹೆಣಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬರುವರು.]

ಸಹದೇವ—ಇತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ತಾಯೆ.

ಕುಂತಿ— ಮಗೂ, ಎಂತಹ ಬಸಿರೆನ್ನದು? ಅಂದು ಸುಡುಗಾಡಂ
ಬಿಸಲೆಯಾದೀ ಬಸಿರ್, ಇಂದು ಸೂಡಿನ ಬೆಂಕೆಯಿಂ
ಬೀಗುದಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಿಹುದಲ್ಲಾ!

ಸಹದೇವ—(ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ) ತಾಯೇ, ನೀವಾರಂ ಇಂತುಟರಸು
ವಿರಿ? ಪೇಳಲೊಲ್ಲಿರೇಂ ಎನಗಂ? ತಿಳುಪಿದೊಡಾತನಂ
ಬೇಗದಿಂ ತೋರಲೆಳಸುವೆಂ. ನೀವರಸುವಂ ಪೆಸರಾಂತ
ಬೀರನೋ? ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಟನೋ?

ಕುಂತಿ— (ನಿಡುಸುಯ್ದು) ಪೆಸರಾಂತ ವೀರಂ, ಕಂದಾ. ನೆಲದರಿಕೆಯ
ಕಲಿಯಾತಂ! ಕೀರ್ತಿ ಕಾಂತಿಮಿಂ ಸೂರ್ಯದೇವನಂ ಮೀರಿಹ
ನಾತಂ! ರಣದೊಳು ರೋಷಭೀಷಣ ಕಲ್ಪಿಯಂತೋರ್ಪ
ನಾತಂ! ದಾನಮಂ ಬಿಡುಗೈಯಿಂ ಬೀರಿದವನಾತಂ!

ಸಹದೇವ—ಅರದು? ದಾನಶೂರಂ ಕರ್ಣನೇಂ?

ಕುಂತಿ— (ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ) ಅಹುದು, ಮಗೂ, ಕರ್ಣಂ! ಆ ಎನ್ನ
ಕೌಮಾರ ಪ್ರಣಯದಿಂದೊಗೆತಂದ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣಣಿ ಕರ್ಣಂ!
ಪಿರಿಯ ಮಗ್ಗ! ನಿಮಗೆಲ್ಲರಿಂ ಪಿರಿಯವಂ!

ಸಹದೇವ—(ಅಚ್ಚರಿಯಂ ನಟಿಸಿ) ತಾಯೇ, ನೀಂ ಪೇಳ್ವುದಿದೇಂ? ನಿಮಗೆ
ಮಗನೆಂತು ಕರ್ಣಂ?

ಕುಂತಿ— ಅಯ್ಯೋ, ಮಗೂ; ನೊಂದ ಬಸಿರಂ ಕೆಣಕದಿರ್!
ಎನ್ನೊಡಲೊಳ್ ಸರಕಮನೆಳ್ಳರಿಸದಿರ್!—ತೋರಯ್,
ಕರ್ಣನಂ ತೋರಯ್!

[ಸಹದೇವನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಕರ್ಣನ ದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ
ಇನಿತಳುಕಿ ನಿಂತು ಕೈಬೆರಳಿಂದ ತೋರುವನು. ಕುಂತಿಯು ಗೋಳಿಡುತ್ತ
ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಬೀಳುವಳು ಕರ್ಣನ ಶವದ ಮೇಲೆ.]

ಸಹದೇವ—ಎಂ ಕರಾಳ ಲೀಲೆಯಿದು! (ತಲೆಗೊಡೆಂ ಧೀರವಾಗುವನು)

ಕುಂಟೆ— ಅಯ್ಯೋ, ಕೆಂದಯ್ಯ, ಏನಾಗಿ ಪೋಗಿರ್ಪಯ್ !
 ಹೆತ್ತು ಹೊಳಗಿತ್ತು ನಿನ್ನಂ
 ಸತ್ತ ಸುಡುಗಾಡಿನೊಳು ಮತ್ತೆ ಮುದ್ದಿಪಂತಾಯ್ತು ?
 ಕನ್ನೆತನದಾ ಲೀಲೆ ಕಣ್ಣಿನಿರಿವಂತಾಯ್ತು !
 ನಿನ್ನನೀ ಪಾಡಿಗೀಡುಮಾಡಿದ ಪಾಪಿಯಂ
 ಮನ್ನಿಸೈ.—ಗುರುದೇವ, ಗುರುದೇವ,
 ಓ ದೂರವಾಸ,
 ನೀನಿತ್ತು ವರಂ ಪೆತ್ತು ಪಣ್ಣಿನಿದನೀಕ್ಷಿಸೈ !
 ಕಣ್ಣುಂಬಿ ಕಾಣಯ್
 ನಿನ್ನ ಕಿಡಿಯುರುಪಿ ಮಸಣಂಗೈದ ತೋಂಟಮಂ !
 ಭಾರತಮನಿಂತು ಮಸಣಮಂ ಮಾಡಲೆಂದೇ
 ನಿನ್ನಂ ನಾಂ ಪೆತ್ತಿನಲ್ಲೆ ?
 ಓ ಎನ್ನೆದೆಯ ಮಗುವೇ,
 ಓ ಎನ್ನ ಬಯಕೆಗಿಡಿಯೇ,
 ಮರಳಿ ನೀನೆನ್ನ ಬಸಿರಿಂ ಬಾರೆಯಾ? ಪೇಳೈ !—
 ಓ ಕಂದಾ, ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರಂ ಕೌರವೇಂದ್ರನಲ್ಲು
 ನಾನೆ ಕಾರಣಮಲ್ಲೆ ಈ ಮಾರಿಯೌತಣಕೆ,
 ಈ ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಸಮರದೀ ಮಾರಿಯೌತಣಕೆ ?
 ಓ ಗಂಗಾಮಾತೆ, ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣೆ,
 ನಾನಂದು ನಿನಗೆ ಕೈಯೆಡೆಯಿತ್ತು ಕಂದನಂ
 ಇಂದು ಬಾರಾ, ನೋಡಾ, ಇಲ್ಲಿ ಏನಾಗಿರ್ಪಂ !
 ಪಾಪಿಷ್ಠೆ ಪೆತ್ತೀತನಂ ಅಂದು ನೀಂ ಪೊರೆದೆ ;
 ನೀನಿಂದುಂ ಪೊರೆಯಲಾರೆಯಾ, ಓ ಪುಣ್ಯಮಯಿಾ !—
 ಮಗೂ, ಮಗೂ, ನಾಂಗೈದ ಮೊದಲ ತಪ್ಪಿಗೆ ಬಿದಿಯು
 ನಿನ್ನ ನೇತರ್ಕೆ ಬೇಳ್ವುದಿಂತು ?

ಎನ್ನ ಪಾಪಕೆ ನಿನ್ನ ಜೀವನಂ ಬಲಿಯಾಯ್ತೆ?
 ಅರುಸುಗಳ ಬಳಿಯೊಳೆ ಬಂದ ನಿನ್ನಂ ನಾಂ
 ಸೂತಕುಲದೊಳು ತಿರುಗುವಂತೆಸಗಿದೆಂ;
 ಮನ್ನಿಸೈ; ಅಪರಾಧಮಂ ಮನ್ನಿಸೈ!—
 ಓ ಕಂದಾ, ನೀನಂದು ಹಸ್ತಿನಾವತಿಯೊಳು,
 ಪಾಂಡವರ್ ಕೌರವರ್ ಬಿಲ್ವಿಜ್ಜೆಯಂ ಮೆರೆವ
 ಪೊತ್ತಿನೊಳ, ನಿನ್ನ ಕೈಚಳಕಮಂ ತೋರಲೆಂದು
 ರಂಗಕೈತಂದಾಗಳ್ ನಾಂ ನೋಡುತ್ತಿ ಹಿಗ್ಗಿದೆಂ;
 ಎನ್ನ ತಪ್ಪಂ ನೆನೆದು ನಡುಗಿದೆಂ!
 ನೆರೆದ ಬೀರರ್ ನಿನ್ನಂ ಸೂತಕುಲದವನೆಂದು
 ತೆಗಳೆ, ನೀಂ ಮೊಗಮನಿಳಿಕೆಗೈದಯ್!
 ನಾನದಂ ಕಂಡೊಡನೆ ಮುಚ್ಚೆವೋದೆಂ.

ಆಗಳಾದೊಡಮಾಂ ನನ್ನಯಂ ಪೊರಗೇಡಪಿ
 ಮರಳಿ ನಿನ್ನಂ ಪಡೆಯಬಹುದಿತ್ತು. ಆದೊಡಂ,
 ಜನಪದದಪವಾದಂ ಬರ್ಕುಂ ಎಂಬ ಪುಸಿನಾಣಿಸಿಂ
 ಎರ್ದೆಯೊಳುರ್ಕಿದ ಮಗುವಿನಕ್ಕರಂ ಮಲ್ಲಿಸಿದೆಂ;
 ಅಳಿಸಿದೆಂ! ಅಯ್ಯೋ ನಿನ್ನ ಬಾಳನಳಿಸಿದೆಂ!—
 ಓ ಕೃಷ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಸುಡಿಯಂ ಕೇಳ್ದು ಕೆಟ್ಟಿಂ!
 ನನ್ನ ಮಗುವಂ ನಾನೆ ಸುಲಿದು ಕೊಂದೆನತ್ತಿ?
 ಅಯ್ಯೋ ನಿನಾಣತಿಯನೆಸಗಲೆಂದುಜ್ಜುಗಿಸಿ
 “ತೊಟ್ಟ ಸರಲಂ ಮರಳಿ ತೊಡದಿರು” ಎಂದು
 ಸೂರುಳಂ ಗೈವಂತೆ ಮಾಡಿದೆಂ!

ನನ್ನ ಮಗುವಂ ನಾನೆ ಮಿಕ್ಕುವಿಗೀಡುಮಾಡಿದೆಂ!
 ಓ ಬಿದಿಯೆ, ಸುಡು ಎನ್ನ ತಾಯ್ತನಮಂ!
 ಮಗನೇ, ಅರಿಯದಬಲಿಯನೆಲ್ಲರುಂ ಇಂತು

ವಂಚಿಸಿದರಲ್ಲ! ಸಿನ್ನಂ ಕೊಂದರಲ್ಲ?
ನೀನುಂ ಇಂತೆನ್ನಂ ವಂಚಿಸಿ ಎತ್ತ ಪೋದಯ್ ?
ಓ ಪಾರ್ಥ, ಹೆತ್ತವಳ ಕಣ್ಣಿನಿಂತಿರಿವರೇಂ?
ಓ ಕಂದಾ! ಓ ಕರ್ಣಾ! ಅಯ್ಯೋ!
[ದೃಶ್ಯ ಬದಲಾಯಿಸುವುದು.]

—

ದೃಶ್ಯ ೮

[ಮುದುಕಿ ಮಗನನ್ನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿ ಬರುವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ಇದೇಂ ಮಾರಿಯಾಟಂ? ಇನಿತು ಜನಂ ತಿರುಗುತಿರ್ಪ ಈ ಕತ್ತಲೆಯ ಬಯಲಿನೊಳ್ ಸನ್ನಂ ಕೇಳ್ವರೆ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರುಂ ಪುಡುಕುತಿರ್ಪರೆ ಪೊರತು, ತೋರ್ಪರಂ ಕಾಣೆಂ. ಓ ನಾರಾಯಣಾ, ಎಲ್ಲಿರುವಯ್? ನುಡಿಯಯ್!— ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಮುದುಕರಂ ಕೇಳ್ವರಾರ್? ಮಗೂ, ನೀನು ಸನ್ನೊಡನಿರಲು ಎಲ್ಲರುಂ ನಾಂ ಸಚ್ಚಿನವಳಾಗಿದೆಂ. ನೀನು ತುಳಿಲಾಳೆಂದು ತಿಳಿದು ದೊರೆಯ ಸೇನಾಧಿ ಕಾರಿಗಳುಂ ಸನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದು ನೂರಾರು ಸವನುಡಿಗಳಿಂ, ಕವಡಾಸೆಗಳಿಂ ಬೆನ್ನಂ ತಟ್ಟಿ ಬೋಳೈಸಿ, ದೇಶಾಭಿಮಾನಂ, ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ, ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮಂ ಮೊದಲಹ ಸಮಯಕ್ಕೊದಗುವ ಉಪಾಯ ವೇದಾಂತಮಂ ಪೇಳ್ವು ನಿನ್ನಂ ಕೊಂಡೊಯ್ದರ್. ನಾನುಂ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದೆಂ. ಈಗಳೆಲ್ಲಿ ಆ ತತ್ತ್ವಂಗಳುಂ, ಆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳುಂ, ಆ ಭಕ್ತಿ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನಂಗಳುಂ? ಎಲ್ಲಬರು ಪುಸಿಯಲ್ತೆ? ತಿಳಿಯ ದವರೆ ತಿಳಿದವರೊಡ್ಡುವ ಬಲೆಯುರುಳ್ಗಣ್ಣಿಗಳಲ್ತೆ? ಅಂತುಂ ಶ್ರೀಮಂತರ ಕಲಹಾಗ್ನಿಗೆ ಯಜ್ಞಪಶುಗಳೆಮ್ಮಂ ತಹ ದರಿದ್ರರಲ್ತೆ?—

[ಮುದುಕಿಯು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಚಿಂತಿಸುವಳು. ಮಾತೆಯೂ ಕಂದನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ಕಂದ— ಅಮ್ಮಾ, ನಾನಿನ್ನು ನಡೆಯಲಾರೆ!

ಮಾತೆ— ಬಾ ಮಗೂ, ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೆಂ. (ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ನಡೆದು ಮುದುಕಿಯನ್ನು ಕಂಡು) ಯಾರಲ್ಲಿ? (ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೋಡಿ) ಅಜ್ಜೀ, ಇದೇಕೆಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವೆ?

ಮುದುಕಿ—(ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿ) ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಮಗು ನಾರಾಯಣನಂ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ನೋತು ಸುಣ್ಣವಾದೆ. ಅಯ್ಯೋ, ಎಲ್ಲಿರ್ದನೋ ಏನೋ? ಪೇಳ್ವರಿಲ್ಲ, ಕೇಳ್ವರಿಲ್ಲ; ನನಗಿನ್ನೇಂಗೆತಿ? ಪೇಳಮ್ಮಾ! ಕಡೆಗಾಲದೊಳು ಕಲ್ಲೆಡವಿದಂ ತಾಯ್ತು. (ಕೂಸನ್ನು ನೋಡಿ) ತಾಯಿ, ಈ ಮಗುವನೇಕೆ ಇಲ್ಲಿಗೆಳತಂದಿರುವೆ? ಈ ರಾತ್ರಿಯ ರುದ್ರಭೂಮಿಗೆ?

ಮಾತೆ— ಅಜ್ಜೀ, ಗುಡಿಸಲೊಳಾರುಮಿಲ್ಲ; ಇವನಂ ಬಿಟ್ಟರೆನಗಿನ್ನಾರುಂ ಗತಿಯಿಲ್ಲ—ಕದನಕೈತಂದ ನನ್ನ ಪತಿಯನರಸಿ ಬಂದಿಹೆನು. ಈ ಹೆಬ್ಬಯಲಿನ ಹೆಣದ ಬಣಬೆಯೊಳು ಕಾಣಿಸದೇನುಂ!

ಮುದುಕಿ—ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾರ ಕಡೆಯವಂ?

ಮಾತೆ— ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷದವಂ.—ನಿನ್ನ ಪುತ್ರಂ?

ಮುದುಕಿ—ಕೌರವನವಂ.

ಮಾತೆ— ನಿನ್ನ ಮಗನೆನ್ನ ಪತಿಗೆ ಪಗೆಯಾಗಿರ್ದನೇಂ?

ಮುದುಕಿ—ಆರಿಗಾರು ಪಗೆ? ನಿನಗಾಂ ಪಗೆಯೇ?

ಮಾತೆ— ಉಂಟೇ!

ಮುದುಕಿ—ನಮ್ಮವೋಲಿಹ ಬಡಜನಂಗಳೆಲ್ಲ ಮಂಕುಗಳಮ್ಮಾ. ಪಾಂಡವರು ಕೌರವರು ನೆಲಕೆ ಪೊಯ್ದಾಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಅವರಿವರಂ ಕೆಳೆಗೊಂಡು ನಿಂತು ಹೆಮ್ಮೆಗೆ ಬಡಿದಾಡಿ ಮಡಿಯುವರು.—ನನ್ನ ಮಗುಗೆ ನಿನ್ನಾತನ ಮೇಲೆ ಪಗೆಯೇಂ?—ನಾವಿರ್ವರುಂ ದುಃಖಾರ್ತರಮ್ಮಾ! ಬಾ ಹುಡುಕಿ ನೋಡುವಂ.

[ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ನಡುವೆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗುತ್ತ ಹುಡುಕುವರು. ಒಂದೆಡೆ ಮಾತೆಯು ನಿಂತು ಚೀರಿ ಮಗುವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ರೋದಿಸುವಳು. ಅಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಭಟರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಭರ್ಜಿಗಳಿಂದ ತಿವಿದು ಮಡಿದಿರುವರು. ಒಬ್ಬನು ಮುದುಕಿಯ ಮಗನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು 'ಮಾತೆ'ಯ ಪತಿಯು. ಮುದುಕಿ ರೋದನವನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಓಡಿಬರುವಳು.]

ಮುದುಕಿ—ಏನಾಯ್ತು, ಮಗಳೇ?

ಮಾತೆ— ಅಯ್ಯೋ, ಅಜ್ಜೇ, ನೋಡಿಲ್ಲಿ: ನನ್ನ ಪತಿಯಂ ಈ ಪಾಪಿ ತಿವಿದು ಕೊಂದಿಹಂ. ಅಯ್ಯೋ—

ಮುದುಕಿ—ಅಯ್ಯೋ, ಅಯ್ಯೋ, ನನ್ನ ಮಗನಂ ನಿನ್ನ ಪತಿ ತಿವಿದು ಕೊಂದಿಹನಲ್ಲಮ್ಮಾ!—ಅಯ್ಯೋ, ಪಾಂಡವರು ಹಾಳಾಗಲಿ!

ಮಾತೆ— ಅಯ್ಯೋ, ಕೌರವರು ಹಾಳಾಗಲಿ!

[ಎಲ್ಲರೂ ಬಿದ್ದು ಗೋಳಿಡುವರು.]

ದೃಶ್ಯ ೯

[ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶೃಂಗಾರದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷದವರ ಚಿತ್ರ. ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ, ಧರ್ಮರಾಯ, ದ್ರೌಪದಿ ಎಲ್ಲರೂ ಶೋಕವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಸೂಡಿನ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮನ್ಯು ಘಟೋತ್ಕಚರೇ ಮೊದಲಾದವರ ಶವಗಳಿವೆ. ಇವುವರೆಗೂ ಕಲ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಿದ್ದ ಭೀಮನಿಗೆ ಇಂದು ಸೂಡಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಘಟೋತ್ಕಚನ ಶವವನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಕವು ಮಿತಿಯಾರಿಹೋಗಿದೆ. ಅಸ್ವಸ್ಥ ರೋದನ ಧ್ವನಿಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ.]

ಧರ್ಮರಾಯ—ಭೀಮಸೇನ, ಮೊದಲ್ಗದ್ದೆ ಕಚ್ಚಮಂ ಕೊನೆಗಾಣ್ಣು.

ಆದುದಾಯಿತು ; ಚಿಂತೆಯಿಂದೇಂ? ಸೂಡಿಗೆ

ಬಿಂಕಿಯಿಡು. (ಭೀಮನು ಗೋಳಿಡುವನು)

ನೀನಿಂತು ಗೋಳಾಡಿದೊಡೆ, ಭೀಮ,

ಉಳಿದರಂ ಸಂತಯ್ಪಿರಾರ್ ?

ಭೀಮ—

ಅಣ್ಣಾ,

ಕೂಲೆಗಾರನಾನೆಂಬುದಂ ಈಗಳರಿತೆಂ.

ಈ ಎನ್ನ ಮುದ್ದು ಶಿಶುಗಳ ಪೆಣಗಳೆಡೆ ನಿಂತು

ಗಾಂಧಾರಿ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರಳಲಾಳಮಂ ತಿಳಿದೆಂ.

[ಅರ್ಜುನ ಮೊದಲಾದವರು ಅವನೊಡನೆ ರೋದಿಸುವರು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—(ಸ್ವಗತ) ಬೀರರಾದೊಡಮೇಂ? ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞರಲ್ಲದೀ

ಮಾನವರ್ ಕೋಪಮನೆ ಕೆಚ್ಚೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುವರ್.

ಕೋಪಂ ಬತ್ತಲೊಡನೆ ಕೆಚ್ಚುಂ ಕರಗುವುದು.

ಕೋಪಮೆಂಬಾ ಮದ್ಯಪಾನಮಿಲ್ಲದೆ ಇವರ್

ಕೂಲೆಗೆ ಕೈಯಿಡಲರಿದು !—ಚಿತೆಗೆ ನಾನೇ

ಬೆಂಕಿಯಿಡುವೆಂ.—(ಬೆಂಕಿ ಇಡಲು ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲುವನು)

ಅದಾರಲ್ಲಿ ಬರ್ಪವರ್ ?

ಮಾತೆ ಕುಂತೀದೇವಿ ! ಸೋದರಂ ಸಹದೇವಂ !

ಆರನೋ ವೊತ್ತು ತಂದಪರಲ್ತೆ ?

[ಕುಂತಿ ಸಹದೇವರು ಕರ್ಣನನ್ನು ತರುವರು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನಿಲ್ಲುವರು. ಭೀಮನು ಮರುಕವನ್ನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ನಿಂತು ಹುಬ್ಬು ಗಂಟಕ್ಕಿಕೊಂಡು ದುರದುರನೆ ಕರ್ಣನ ಶವವನ್ನು ನೋಡುವನು.]

ಧರ್ಮರಾಯ—ಸಹದೇವ, ಇದೇನಯ್ ?

ಕುಂತಿ— ಓ ಮಗೂ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರಾ, ಕರ್ಣನಂ ಇದರೊಳೇ ದಹನಂ ಗೈವಂತೆನೆಗೆ ಕೃಪೆಮಾಡೈ.

ಧರ್ಮರಾಯ—

ತಾಯೆ,

ಸುಡುವ ಬೆಂಕಿಗೆ ಕರುಣೆಯಿಲ್ಲ, ಕರುಬಿಲ್ಲ.

ಆದೊಡಂ, ಇದರರ್ಥಮೇಂ ? ತಿಳಿಯಲೆಳಸುವೆಂ.

ಕುಂತಿ— ಕಂದಾ, ನಾನಾವುದಂ ಪೇಳಲಾರೆಂ ;

ಎನ್ನಾಸೆಯಂ ನೀಂ ನಡೆಸಿಕೊಡವೇಳ್ಕುಂ.

ಭೀಮ— (ರೋಷದಿಂದ)

ಎಂ ಮಾಳ್ಕೆಯಿದು, ತಾಯೆ ? ಎಮ್ಮ ಕುಲಘಾತುಕಂ

ಈತನಂ ನಾವುರಿಪುವುದೆ ? ನೋಡು, ನೋಡಿದಂ :

ಇವನೆ ಕೊಲೆಗೈದಿರ್ಪ ಅಭಿಮನ್ಯು, ಘಟೋತ್ಕಚರ್.

(ಕಣ್ಣು ಕೆರಳಿಸಿ ಸಹದೇವನನ್ನು ನೋಡಿ)

ಸಹದೇವ, ಇದೇನಂ ನೀನೆಸಗಿರೈ ! ತೊಲಗಿಸಿಲ್ಲಿಂ

ಈ ಮಿಗದ ಪೆಣಮಂ ! (ಕುಂತಿ ಅಳುವಳು)

ಧರ್ಮಜಾ, ರೋದನಕೆ

ನೀನಳುಕಿದೊಡೆ ಎಲಯಮಹುದಿಂದೆ !

ಅರ್ಜುನ—

ಅಣ್ಣಾ,

ಅಭಿಮನ್ಯುಮಂ ಬೇಳ್ವ ಬಿಂಕೆಯು ಕರ್ಣನಂ
ಸುಡಲಾಗದು.—ಈ ಕರ್ಣನಿವನಾರ್ ಸಮಗೆ?

ಭೀಮ—ಪಗೆಯ ಕೆಳೆ! ಅಭಿಮನ್ಯುಮಂ ಘಟೋತ್ಕಚನಂ ಮೋಸದಿಂ
ದಿರಿದನಂ!

ಕುಂತಿ— (ಮರುಗಿ) ಓ ಭೀಮ, ಓ ಅರ್ಜುನ,
ಓ ಎನ್ನ ಕಂವಗಳಿರಾ, ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡುವೆಂ,
ಸೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವೆಂ ಎನ್ನಾಸೆಯಂ ಸಲಿಸಿಂ!
ನಾಂ ನಿಮಗೆ ತಾಯಿ ಅಹುದಾದೊಡೆ—

ಭೀಮ— ತಾಯೆಂದೆ
ತಿಳಿದಿಂತು ಪೇಳ್ವೆಂ.

ಕುಂತಿ— ನಾಂ ನಿಮಗೆ ತಾಯಲ್ತು,
ಮೇಣಿವಂಗೆ ತಾಯೆಂದು ತಿಳಿದೆನ್ನ ಬಯಕೆಯಂ
ದಯೆಗೈಯಿಂ. ವಾದಿಸದಿರಿಂ ಓ ಎನ್ನ ಪುತ್ರರಿರಾ!
[ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಬರುವನು.]

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ—ಓ ಧರ್ಮಪುತ್ರಾ,
ವೀರನೊರ್ದನ ಕಟ್ಟಕಡೆ ಬಯಕೆಯಂ ಸಲಿಸೆ
ಇಲ್ಲಿಗೈತಂದಿಹೆಂ. ವೀರರಾಗಿಹ ನೀವು
ಎನಗೆ ನೆರವಾಗದಂ ನೆರವೇರಿಸಲೆವೇಳ್ಕುಂ.
ಕಾರವೇಂದ್ರಂ ಮಡಿವ ಮೊದಲೆನ್ನಂ ಕರೆದು
ಕರ್ಣನಂ ತನ್ನೊಡನೆ ಸೂಡುಗೈಯಲ್ ಬೆಸಸಿ
ಪೋದಂ. ಪೋದವರ ಬಯಕೆಯಂ ಇರ್ಪವರ್
ಕೈಗೂಡಿವುದೆ ಧರ್ಮಂ!

ಭೀಮ— ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ, ಕರ್ಣನಂ
ಕೊಂಡುಪೋಗಯ್. ನೀನಿವಂಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರ-
ಮೆಸಗುವುದೆ ಧರ್ಮಂ!

ಕುಂತಿ—

ಓ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ,

ಕರ್ಣನಂ ಈ ಎಮ್ಮ ಚಿತೆಯೊಳೆ ದಹಿವುದು
ಎನ್ನಾಸೆ. ಆ ಬಯಕೆಗಡ್ಡೆಬರಬೇಡಯ್, ತಂದೆ.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ—ದೇವಿ, ಕೌರವನಾಶೆ! ಮೇಣೆನ್ನ ಬಾಸೆ!

ಕೈಮುಗಿದು ಕೇಳ್ವೆಂ; ಬೀಳ್ಕೊಡಿಂ ಕರ್ಣನಂ.

ಭೀಮ— ತಡಮೇಂ? ಕೊಂಡುಪೋಗಯ್, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ!

ಕುಂತಿ— (ಭೀಮನ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ಹೇಳುವಳು)

ಓ ಭೀಮ,

ತಾಯಿಗೋಸುಗಮಾದೊಡಂ ಕರಗಲಾರೆಯೇಂ?

ಬಿಂದೊಡಲ್ಲಿಂತು ಕಬ್ಬುನಮಂ ಚುರ್ಚುವರೇ?

(ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಕರ್ಣನನ್ನು ಕೊಂದುಹೋಗುವನು. ಕುಂತಿಯು
ತಿರುಗಿ ನೋಡಿ ಬಿದ್ದು ಗೋಳಾಡುವಳು)

ಓ ಕಂದಾ, ಓ ಕರ್ಣಾ, ನಿನ್ನನಿದಕಾಗಿಯೇ

ಪೆತ್ತಿನೇಂ? ಸುಮ್ಮನಿದಪೆ ಏಕೆ, ಓ ಸಹದೇವ?

ಧರ್ಮರಾಯ—ಇದೇನಿದು, ಸಹದೇವ? ತಾಯಿ ಕರ್ಣನ ಪಡೆದೆಂ
ಎಂದಳಲ್ಪಳಲ್ಲಾ!

ಸಹದೇವ—

ಮನ್ನಿಸೆನ್ನಂ, ಅಣ್ಣಾ;

ತಾಯಿಯೊಡಲೊಳೆ ಬಂದ ರಾಧೇಯನೆಮಗೆಲ್ಲ

ಪಿರಿಯಣ್ಣಂ!

ಧರ್ಮರಾಯ—(ಸಿಡಿಲಿರಗಿದವನಂತೆ) ಏಂ ಪೇಳ್ವಯ್?

ಭೀಮ— ಪುಸಿಯಾಡದಿರ್!

ಅರ್ಜುನ—ಅಯ್ಯೋ, ಏನಾದುದು ಕಡೆಗೆ?

ಸಹದೇವ—ವಿವರಂ ಅನಂತರಂ. ನಾಂ ಪೇಳ್ವುದದು ದಿಟಂ!

ಕುಂತಿ— ಓ ಎನ್ನ ಕಂದಾ, ಓ ಕರ್ಣಾ,

ಈಗಳೆವರೆಲ್ಲರುಂ ನಿನ್ನವರೆ. ನಾನೆ

ಪಾಪಿ ಪರಕೀಯಳಾದೆನಲ್ಲೆ?
ಲೋಕಮಿವರಾರನುಂ ನಂದಿಸದು. ಎನ್ನನೋ,
ಮಗನ ಕೊಲೆಯುಂ ಗೈದ ಕಡುಪಾಪಿ ಎಂದು
ಪೇಸುವುದು ! (ಅಳುವಳು)

ಧರ್ಮರಾಯ—ತಾಯೇ, ಏನನೆಸಗಿರೈ, ನೀಂ?

ಅರ್ಜುನ—ಓ ಕೃಷ್ಣಾ, ಪುಸಿವೇಳ್ಳು ಕೊಲಿಸಿದೆಯಾ!

ಭೀಮ— ಕಡೆಗುಂ ಪೊಲಸಾದುದೀ ಭಾರತ ಸಂಗ್ರಾಮಂ!

[ದೃಶ್ಯವು ಮಾಯವಾಗುವುದು]

ದೃಶ್ಯ ೧೦

[ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಶೃತಾನ. ಎಲ್ಲಿಯೂ ನೀರವತೆ, ನಿರ್ಜನತೆ. ಕತ್ತಲು ಕವಿದಿದೆ. ಪೊಂಜುಗಳ ಜಿಳಕಿಲ್ಲ, ಸುಳಿದಾಡುವ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಗಳಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ಬಟ್ಟೆ ಬಯಲಾಗಿದೆ. ಆಕಾಶದ ಅನಂತ ನೀಲಪಟದಲ್ಲಿ ಖಚಿತವಾದ ಸಾವಿರಾರ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮಂದಕಾಂತಿಯು ಸಸುಹಚ್ಚಿ ಘೋರ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಘೋರತರವಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ ಮಸಣದ ನಡುವೆ ಪಕ್ಕಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭಸ್ಮರಾತಿಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷ ವಿನಾಶದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಕೌರವ ಪಕ್ಷ ವಿನಾಶದ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಆ ಒಂದೊಂದು ಭಸ್ಮ ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರುದ್ರ ಲಯನೂರ್ದಿಯಾದ ಮಹಾದೇವನು ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ಭೀಮಾಕಾರನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ. ಮುಡಿಗೆದರಿಹೋಗಿದೆ. ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿರುವ ಹಾವುಗಳು ಭಯದಿಂದ ಹದಗಿ ಕೊಂಡಿವೆ. ಹುಲಿದೊಗಲನ್ನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಬೂದಿಯ ರಾತಿಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಬೂದಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವನು. ಒಂದೊಂದು ಸಾರಿ ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಾಗಲೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಹಾಭಾರತದ ವೀರ ಪುರುಷನ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಗುವನು. ನಡುನಡುವೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಗಹಗಹಿಸಿ ಕೇಕೆಹಾಕಿ ನಗುವನು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಃಶಬ್ದ. ಭೀಷಣವಾಗಿದೆ; ಭೀಕರವಾಗಿದೆ, ಗಭೀರವಾಗಿದೆ, ರುದ್ರವಾಗಿದೆ.]

ರುದ್ರ— ದುರೈಯೋಧನಂ. ಭೀಷ್ಮಂ. ದ್ರೋಣಂ. ಕರ್ಣಂ. ಅಭಿಮನ್ಯು. ಘಟೋತ್ಕಚಂ. ಭೀಮಂ. ಅರ್ಜುನಂ. ದ್ರೌಪದಿಯುಧಿಷ್ಠಿರಂ. ಕೃಷ್ಣಂ!

[ಮುಸುಗುಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಆಕಾರಗಳು ಆ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಪಂಕ್ತಿ ಪಂಕ್ತಿಯಾಗಿ ಬರುವುವು. ಅವರಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರು, ಹೆಂಗಸರು, ಮಕ್ಕಳು, ನಿಧವೆಯರು, ವೀರರು ಎಲ್ಲ ಇರುವರು. ಅವರೆಲ್ಲ ಮಡಿದ ಪಾಂಡವ ಕೌರವ ಪಕ್ಷದವರ ಬಂಧುಗಳು. ಕೌರವ ಪಕ್ಷದವರು ಒಂದು ಸಾಲಾಗಿ ಮಹಾರುದ್ರನ ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮರೆಯಾಗುವರು. ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷದವರು ಇನ್ನೊಂದು ಸಾಲಾಗಿ ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ

ಮರೆಯಾಗುವರು. ಮಹಾದೇವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ದುರುದುರನೆ ನೋಡುತ್ತ
ನಿಂತಿದ್ದು ಪುನಃ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವನು. ಆತನ ಧ್ವನಿಯು ದೂರದ ಗುಡುಗ
ನಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಮೊಳಗುವುದು ; ಶ್ರುತಾನ ಮೌನವನ್ನು ತೂಗಿ
ಮಲಗಿಸುವ ಜೋಗುಳದಂತಿರುವುದು.]

ಎಲ್ಲ ದಾನಗಳು, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳು,
ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ—ಎನ್ನ ಬಳಿಗೆ!
ಎಲ್ಲ ಪಾಪಗಳು, ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯಗಳು,
ಕಡೆಗೆೊಂದು ನಗೆಗೇ—ಭಸ್ಮಮೆನಗೆ!
ನಕ್ಷತ್ರ ಖಚಿತವಿಾ—ನಭೋವಿತಾನಂ,
ಸಸ್ಯಶೋಭಿತವಿಾ ಹಿರಿಯ ಭೂಮಿ,
ಮೊರೆದು ಭೋರಿಡುವ ಎಲ್ಲೆ ಕಾಣದಿಹ
—ಕಡಲ ಹಬ್ಬುಗೆಯು—ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ!
ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ!—ಕಡೆಗಿಲ್ಲಿಗೇ!
ಕಾಲದೇಶಗಳು, ಜನನ ಮರಣಗಳು,
ಜೀವಕೋಟಿಗಳು,—ಮಸಣದೆಡೆಗೇ!
—ಮಸಣದೆಡೆಗೇ! ಕಟ್ಟಕಡೆಗೇ!
ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚಿ ನಿಂದುದುಸಿದೀ ಸೃಷ್ಟಿ
ಕಡೆಗೆ ತುತ್ತಾಗುವುದು—ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚಿಗೇ!
—ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚಿಗೇ! ಎನ್ನ ಹುಚ್ಚಿಗೇ!
ಇದೆ ಜಗದ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿದೆ ಜಗದ ತುತ್ತತುದಿ,
ಇದೆ ಜಗದ ಕಟ್ಟಕಡೆ ನೆಚ್ಚಿಗೇ!
—ಕಡೆ ನೆಚ್ಚಿಗೇ! ಕಡೆ ನೆಚ್ಚಿಗೇ!

[ರುದ್ರನು ದೃಷ್ಟಿಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಬೀರಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗುವನು.
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.
ರುದ್ರನನ್ನು ನಟ್ಟನೋಟದಿಂದ ನೋಡಿ ಕರೆಯುವನು.]

ಕೃಷ್ಣ— ಮಹಾದೇವ!

ರುದ್ರ— (ನಿದಾನವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತರೆದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ) ವಾಸುದೇವ,
ಬಂದೆಯೇಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಬಂದೆನೈ, ಭಗವನ್. ನೀನೇಂ ರುದ್ರನಾಟಕದ ಕೊನೆಯ
ದೃಶ್ಯಾಭಿನಯದೊಳ್ ತಲ್ಲೀನನಾಗಿರ್ಪೆಯೈಸೆ!

ರುದ್ರ— ಅಹುದಹುದು, ಸೂತ್ರಧಾರ! (ನಸುನಕ್ಕು) ನಿನ್ನ ನಾಟಕಂ
ನೇರಮಾದುದೇ?

ಕೃಷ್ಣ— ನಿನ್ನ ನೆರವೊಂದಿರೆ ನೇರಮಾಗದೇಂ!

ರುದ್ರ— ರಸಿಕರೆ ಗುರು ನೀಂ. ನಿನ್ನ ದೃಶ್ಯ ಕಾವ್ಯದ ಸೊಬಗುಮಂ
ಗಭೀರಮುಮಂ ಬಣ್ಣಿಸಲರಿದು.—ಪೂರ್ಣಂ; ನವರಸ
ಪರಿಪೂರ್ಣಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ನಿನ್ನೊಂದಾವೇಶಮಿರೆ ಸಫಲಂ ರುದ್ರಕಾವ್ಯಂ!

ರುದ್ರ— ವಾಸುದೇವ, ಮುಂದಾವ ಕಾವ್ಯಮಂ ಕಟ್ಟುವೈ?

ಕೃಷ್ಣ— ಕಲಿಯುಗ ಮಹಾಕಾವ್ಯಮಂ! ನಾಳೆಯೆ ಪೀಠಿಕಾ
ದೃಶ್ಯಾರಂಭಂ; ಕಲಿಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭಂ!

ರುದ್ರ— ರಸಮೂರ್ತಿ, ನೋಡಲಾಟೆಂ ಆ ಕಥಾ ಸಂವಿಧಾನಮಂ.

ಕೃಷ್ಣ— ತೋರ್ದಪೆಂ ದಿವ್ಯ ದರ್ಶನಮಂ. ಕಾಣದೋ, ಮತ್ಸ್ಯಣೀತಂ
ಕಲಿಯುಗ ಮಹಾಲಲಿತ ಕಾವ್ಯಂ.

[ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕೈತೋರುಪನು. ಕಾಲದ ಪರದೆಗಳು ಒಂದೊಂದಾಗಿ
ತೆರೆಯುವುವು. ರುದ್ರನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ನೋಡುವನು.]

ರುದ್ರ— ವರ್ಣಿಸೈ, ವಿಶ್ವಕವಿ, ಆ ಮಿಂಚುವ ದೃಶ್ಯಮಾಲೆಗಳೆಂ!

ಕೃಷ್ಣ— ಬಣ್ಣಿಸೆಂ ಮುಖ್ಯಮಂ:—

ನೋಡದೋ ಭಾರತವರ್ಷಂ, ಉಪನಿಷದಾರಾಮಂ....

ಗೌತಮ ಬುದ್ಧನವಂ, ಮೌಢ್ಯನಿವಾರಕಂ!....

ಅಶೋಕಂ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ!....

ಏಷ್ಯಾ ಖಂಡಂ!....ಕ್ರಿಸ್ತಂ! ದೀನರಕ್ಷಕಂ!....
 ಯವನದೇಶಂ!....ಜ್ಞಾನಿಗಳವರ್!....
 ರೋಮನ್ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಂ..ಎರೋಪ್ಯ ಖಂಡಂ....
 ಆಂಗ್ಲೇಯ ದೇಶಂ!..ಯಂತ್ರಕೌಶಲಂ!....ಇದೋ,
 ಅರಬ್ಬೀಸ್ಥಾನಂ....ಮಹಮ್ಮದಂ....ಕೇರಳಂ....
 ಆಚಾರ್ಯ ಶಂಕರಂ....ಮೇಧಾವಿ, ಸಿದ್ಧಂ!....
 ಮೊಗಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಂ....ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಂ....
 ಕನ್ನಡ ದೇಶಂ....ಕವಿ ರನ್ನಂ....ವಿಜಯನಗರಂ..
 ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಘೋರಯುದ್ಧಂ!....ರಷ್ಯಾದೇಶಂ!....
 ವಿಪ್ಲವಂ....ಪ್ರಜಾಧಿಪತ್ಯಂ..ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವಿನಾಶಂ..
 ವಿಪ್ಲವ ಮತಪ್ರಚಾರಂ....ಚೀನಾದೇಶಂ.....
 ರಕ್ತಪ್ರವಾಹಂ....ಸಿಡಿಗುಂಡುಗಳಾಟಂ..ರೌದ್ರಂ!
 ಪಿಶಿತಾಶಾಕ್ರಾಂತ ಭಾರತವರ್ಷಂ....ದಾರಿದ್ರ್ಯಂ..
 ದೌರ್ಬಲ್ಯಂ.....ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸಂ!

(ರುದ್ರನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವರು)

ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಸ್ವಯಾಚಾರ್ಯಂ....ವಿವೇಕಾನಂದಂ ..
 ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮಂ....ಅಹಿಂಸಾವ್ರತಂ....
 ಮಹಾತ್ಮಂ....ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಂ!....ಅತ್ಯಾಚಾರಂ!!
 ..ದೌರಾತ್ಮ್ಯಂ!!!

(ರುದ್ರನು ಶೂಲವೆತ್ತುವನು)

ತಾಳ್ಮೆ, ತಾಳ್ಮೆ, ಓ ರುದ್ರ. ಕೆಡಿಸದಿರ್ ಕಾವ್ಯಮಂ....
 ಮುಂಗಾಣೈ....ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಭಂಗಂ....
 ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತರಂಗಂ....ಸರ್ವಪ್ರಜಾಧಿಪತ್ಯಂ
 ಸರ್ವಸಮತ್ವಂ....ಜಗತ್ ಕಲ್ಯಾಣಂ.....
 ಭೂಮೈಕುಂಠಂ....ನೋಡದೋ:.....

ಕರ್ನಾಟಕಂ...ಘಟುಂಗಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯಂ.....

ದೂರದೊಳ್, ಬಹುದೂರದೊಳ್, ಕಾಲಗರ್ಭದೊಳ್...
 ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾನವ ಸಂಸಾರಂ.. ಸತಿ ಪತಿಗಳ ಶೃಂಗಾರಂ-
 ಮಕ್ಕಳಾಟಂ, ನೋಟಂ, ಕಾವ್ಯಂ, ಕಲಿಯುಗ ಮಹಾ
 ಕಾವ್ಯಂ!

ಸುಮಧುರಂ....ದಿವ್ಯಂ....ಸುಶ್ರಾವ್ಯಂ!

[ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ದೃಶ್ಯವು ಮಾಯವಾಗಿ, ಕವಿದಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯು-
 ಇನ್ನೂ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಫಕ್ಕನೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗುವುದು. ಮಾಯ
 ವಾದ ಕೃಷ್ಣ ರುದ್ರರ ಸಮ್ಮಿಳಿತ ಅಟ್ಟಹಾಸವು ಗಗನದ ಸುನೀಲ ಶೂನ್ಯದಿಂದ
 ತರಂಗ ತರಂಗವಾಗಿ ಕೇಳಿಬರುವುದು. ಕಾಂತಿಯು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚುವುದು.
 ಲಯಮೂರಿಯಾದ ರುದ್ರನ ನಗೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಮೂರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
 ನಗೆಯು ಲಗ್ನವಾಗಿ, ಆ ಮಹಾ ಜಗದ್ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸುಮಧುರ ವಿಕಟಾಟ್ಟ
 ಹಾಸವು ಮಾಯವಾದ ಶ್ಮಶಾನ ಮೌನದ ಗರ್ಭದಿಂದ ಗಭೀರವಾಗಿ
 ಹೊರಹೊಮ್ಮಿ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾಗುವುದು.]

ଜଳକାର

ಪಾತ್ರಗಳು

ಭೂದೇವಿ

ಶಿವ

ಜಲಗಾರ

ರೈತ

ಕಬ್ಬಿಗ

ಯುವಕ

ತಿರುಕ

ಭಟ್ಟ

ಬಾಲಕರು

ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ

ಇಬ್ಬರು ವಾರ್ತರು

ಇಬ್ಬರು ತರುಣರು

ಜಲಗಾರ

ದೃಶ್ಯ ೧

[ಉಷಃಕಾಲ. ಭೂದೇವಿಯು ಹಾಡುತ್ತಿರುವಳು.]

೧

ಭೂದೇವಿ—

ಬಾರಾ ಸಖಿಯೇ ಉಷೆಯೇ ಬಾರ,
ಕೆಂಪಿನ ಮುತ್ತಿನ ಮಾಲೆಯ ತಾರ;
ಮುಚ್ಚಿನ ಮಂಜಿನ ಮುಸುಗನು ಎತ್ತಿ;
ಬಾರಾ ಉದಯಾಚಲವನು ಹತ್ತಿ;
ಹಸುರಿನ ಬನಗಳ ಮುದ್ದಿಸಿ ಬಾರ;
ಗಿರಿಶೃಂಗಗಳಾಲಿಂಗಿಸಿ ಬಾರ;
ಮಲಗಿಹ ಖಗಗಳ ಕರೆಯುತ ಬಾರ;
ಮಂದಾನಿಲನ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಬಾರ;
ಉದಯಾನಂದದ ಕಲಶವ ತಾರ;
ಬಾರಾ ಸಖಿಯೇ ಉಷೆಯೇ ಬಾರ.

೨

ಮಂಜಿನ ಜಪಮಣಿ ಮಾಲೆಯ ಹಿಡಿದು,
ವನಗಳ ವಿಕಸಿತ ಸುಮಗಳ ಮುಡಿದು,
ಹೂಗಳ ಕೆಂಪಿನ ಕುಂಕುಮವಿಟ್ಟು,
ತಳಿರಿನ ಸೊಬಗಿನ ಸೀರೆಯನುಟ್ಟು,
ಪೈರಿನ ರಮಣೀಯತೆಯನು ತೊಟ್ಟು,

ಮುಗಿಲಿನ ಕುರುಳನ್ನು ತೇಲಲು ಬಿಟ್ಟು,
 ಉದಯದ ಹೂಗಳ ಸೊಬಗನ್ನು ಕೊಯ್ದು,
 ವನಗಳ ನಗ್ನ ಗರ್ಭೀರತೆಯಾಯ್ದು,
 ವಿಶ್ವದ ಗರ್ಭದ ಚೆಲುವನ್ನು ಹೊಯ್ದು,
 ಮಾಯಾ ಮೋಹದ ಜಾಲವ ನೆಯ್ದು,
 ತಳಿರಿನ ಹೂಗಳ ಸಂಕವ ಮಾಡಿ,
 ಬಾರಾ ಉಷೆಯೇ ನಲಿನಲಿದಾಡಿ.

[ಹಾಡುತ್ತಾ ಹಾಡುತ್ತಾ ಮೆಲ್ಲನೆ ರಂಗದಿಂದ ಜಾರುವಳು-
 ಜಲಗಾರನೊಬ್ಬನು ಕೈಲಿ ಬುಟ್ಟಿ ಪೊರಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
 ಬರುವನು. ಬಂದವನು ಗುಡಿಸಲಿಳಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ]

ಜಲಗಾರ — ಎನ್ನಿದೈಕಿಲ್ಲೋನೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿಹುದೆಡೆಬಿಡದೆ!

ಮಸುಗಿಹುದು ಬಿಳಿ ಮಬ್ಬು. ಅಡಿಯಿಡಲು ಬೀದಿಯೇ
 ಕಾಣಿಸದು ಕಂಗಳಿಗೆ. ಮಂಜು ಹರಿಯುವವರೆಗೆ
 ಕುಳಿತಿಲ್ಲಿ ನಲ್ಲಬ್ಬಗಳ ಹಾಡಿ ನಲಿಯುವೆನು.

[ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಿಯಿದ್ದ ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಅರೆಯಮೇಲೆ
 ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪೊರಕೆ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಹಾಡುವನು.]

೧

ಮೂಡಿ ಬಾ, ಮೂಡಿ ಬಾ,
 ಬೇಗ ಬಾ, ಬಾ, ಬಾ!
 ತೊಳಗಿ ಬಾ, ಬಿಳಗಿ ಬಾ,
 ಜಗದ ಕಣ್ಣೆ ಬಾ, ಬಾ!
 ಮಲೆಯ ಹತ್ತಿ ಮುಸುಗನೆತ್ತಿ
 ಹಸುರ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತ ಬಿತ್ತಿ
 ಜಗದೇವಗಳ ತೆರೆಯುತ
 ಕಮಲಂಗಳ ಬಿರಿಯುತ.

ತಿರೆಗೆ ಬೇವ ಕಳೆಯ ನೀಡಿ
ಜನಗಳೆದೆಗೆ ರಸ ವನೂಡಿ
ಮೂಡಿ ಬಾ, ಮೂಡಿ ಬಾ,
ಬೇಗ ಬಾ, ಬಾ, ಬಾ!
ತೊಳಗಿ ಬಾ, ಬೆಳಗಿ ಬಾ,
ಜಗದ ಕಣ್ಣೆ ಬಾ, ಬಾ;

೨

ಮುಗಿಲಿನಲಿ ಕೆಂಪಹೊಯ್ದು
ದಿನಮಣಿಯೆ ಬಾ, ಬಾ;
ಬೆಳಕಿನಲಿ ಬಲೆಯ ನೆಯ್ದು
ತಿಮಿರಾರಿ ಬಾ, ಬಾ;
ಬಾಸ ಹೆಣ್ಣಿನೊಲಿಯುತೊಮ್ಮೆ
ನೆಲದ ಹೆಣ್ಣಿನೊಲಿಯುತೊಮ್ಮೆ
ಒಮ್ಮೆ ಬಸದ ದೇವಿಯ
ಒಮ್ಮೆ ಜಲದ ದೇವಿಯ
ಸರಸದಿಂದಲೊಲಿಯುತಾಡಿ
ಕಿರಣ ಮಾಲೆಗಳನು ಸೂಡಿ
ಮೂಡಿ ಬಾ, ಮೂಡಿ ಬಾ;
ಬೇಗ ಬಾ, ಬಾ, ಬಾ!
ತೊಳಗಿ ಬಾ, ಬೆಳಗಿ ಬಾ,
ಜಗದ ಕಣ್ಣೆ ಬಾ, ಬಾ.

[ಹಾಡನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮೂಡಣದೆಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ]

ಮೆಲುಸಡೆಯನಿಡುತಲರುಣೋದಯವು ಮೂಡಣದ
ಬಾನೆಡೆಯೊಳೋಕುಳಿಯ ಚೆಲ್ಲುತ್ತ ಮೂಡುತ್ತಿದೆ,
ಹಸುರಿನೊಳು ಮುತ್ತುಗಳ ಹೊಂಬೆಳಗ ಸೂಸಿ.

ಹಿಂಜರಿದು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿ ದಿಕ್ಕುಗಳಲಡಗುತಿಕ
 ಕತ್ತಲೆಯ ನೊತ್ತದಿಂ, ದೆಸೆ ದೆಸೆಗಳಂ ತೀವಿ
 ನಲಿವ ನರುಗಿಂಪಿನಿಂ, ಪೆಂಪಿನಿಂ; ಮೈ ಸೋತ
 ದಳದಂತೆ ಬೆದರಿ ಹಿಂಜರಿದು ಮರೆಯಾಗುತಿಕ
 ಮಂಜಿನಿಂ; ನೇಸರಾಗಮನದಲಿ ಕಣ್ಣೆರೆದು
 ಮೈ ಕೊಡವಿ ಮರದಿಂದ ಮರದೆಡೆಗೆ ಸಂತಸದಿ
 ಹಾರುತ್ತ ನುಣ್ಣಿನಿಯ ಬೀರುತಿಹ ಹಕ್ಕಿಗಳ
 ಗೀಯದಿಂಚರದಿಂದ; ನಲವಿಂದ ಸುಳಿ ಸುಳಿದು
 ತಳಿರ ಕಾವಣಗಳಲಿ ಒಯ್ಯೊಯ್ಯನಾಡುತಿಕ
 ಕುಳಿರೆಲಿರಿನಿಂಪಿನಿಂ ; ಎಲರಿನಲಿ ತಲೆದೂಗಿ
 ನರುಗಂಪನೀಡಾಡಿ ಬಿರಿಯುತಿಕ ಪೂಗಳಿಂ;
 ಪೂಗಳಲಿ ಬಂಡುಣಲು ಹಾರೈಸಿ, ಸುತ್ತಿ
 ನೊರೆಯುತಿಕ ಸೊಕ್ಕಿದಳಿನಿಕರದಿಂ; ಜತ್ತರದ
 ಬಾನಿನಿಂ; ಬಾನಿನಲಿ ತೇಲುತಿಕ ಮುಗಿಲಿನಿಂ;
 ರಮ್ಯಾರುಣೋದಯವದೆಂತು ಚೆಲ್ವಾದುದು !
 ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನನೆಮೆಗೆ ಸಾಧಿಸಲು, ತೋರಿಸಲು,
 ಸೃಷ್ಟಿಯಿದು ಸಾಲದೇ? ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯಮಿದು
 ಸಾಲದೇ? ಪಳವಾತದೇಕೆ? ಬಜ್ಜೆಯೇಂ
 ತೋರ್ಕುಮೇ ಎದೆಯರಿವು ತೋರದಾ ಪರಮನಂ?—
 ಇಷ್ಟು ಮುಂಜಾನೆಯೊಳು ಹಾಡುತ್ತ ಬರುವರಾರು?

[ರಂಗದ ಒಂದು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಧೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುವನು. ರೈತನೊಬ್ಬನು
 ಹಾಡುತ್ತ ಬರುವನು]

ರೈತ —

ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿಯು ನಾನು ;
 ಮಣ್ಣಿನ ಭೋಗಿಯು ನಾನು !
 ಕೆರೆಗಳ ತೊರೆಗಳ ಗೆಲೆಯನು ನಾನು,

ಹೊಲಗಳ, ಬಸಗಳ ದೊರೆ ನಾನು.
 ಹೊಯ್ಯುವೆ, ಗೆಯ್ಯುವೆ, ಕೊಯ್ಯುವೆ ನಾನು,
 ಉಣ್ಣುವೆ, ಉಣಿಸೀಯುವೆ ನಾನು.
 ನೇಗಿಲ ಗೆರೆಯೇ ತೋರುವುದೆನಗೆ
 ಮುಕ್ತಿಯ ಹಾದಿಯನು ;
 ವೇದಗಳೆಲ್ಲಾ ನೆಗೆನೆಗೆದರಿಯದ
 ಅಂತ್ಯದ ಆದಿಯನು.
 ನನ್ನಯನರಿಯುವೆ ಕರ್ಮದಲಿ !
 ಸೊಗವನು ಕಾಣುವೆ ಧರ್ಮದಲಿ ;
 ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ನಾ ಗೆಯ್ಯುವೆ ನಲಿಯುವೆ
 ಇಹಪರಗಳ ನಾ ಸಾಧಿಸುವೆ.
 ಬದುಕಿ, ಬಾಳಿ, ಕರ್ತವ್ಯವ ಮಾಡಿ,
 ಮೇಲಾಗುವುದನು ಬೋಧಿಸುವೆ !
 ನೇಗಿಲ ಯೋಗಿಯು ನಾನು !
 ಮಣ್ಣಿನ ಭೋಗಿಯು ನಾನು !

[ಹಾಡನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನು ತಂದ ಹಜ್ಜು ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು]

ತಿರೆಯ ಪೊರೆದವರೆನ್ನ ಸಹಕರ್ಮಿಗಳು, ಧರ್ಮಿಗಳು !
 ನನ್ನವರ ಬಲದಿಂದಲೇ ದೊರೆಗಳಾಳಿದರು,
 ಬಾಳಿದರು, ರಣವೀರರರಿಗಳನು ಹೂಳಿದರು ;
 ಕಬ್ಬಿಗರು ನಲ್ಲಬ್ಬಗಳ ಬರೆದು ಹಾಡಿದರು ;
 ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಕಲ್ಲಿನಲಿ ಕತೆಗಳನು ಕೆತ್ತಿದರು !
 ಮಣ್ಣಾದ ನೇಗಿಲಿನಾಶ್ರಯದಿ ಬೆಳೆದಿಹುದು ;
 ಉಳಿದಿಹುದು ನಮ್ಮ ನಾಗರಿಕತೆಯು. ರೈತರೇ
 ಭೂಮಿಗಿಳಿದಿಹ ಕಾಮಧೇನುಗಳು ; ರೈತರೇ
 ಧರೆಯೊಳಿಹ ಜಂಗಮ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳು ;

ಜಲಗಾರ—ಮುಂಜಾನೆಯೊಳಗೆಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿಹೆ ರೈತ?

ರೈತ — (ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡಿ)

ಓಹೋ, ನೀನರಿಯೆಯಾ? ಇಂದು ನಮ್ಮೂರ
ಶಿವಗುಡಿಯ ಜಾತ್ರೆ! ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆ ನೀನು?
ತೇರೆಳೆಯಲೆಂದನಿಬರೂ ಬರುತಿಹರು.

ಜಲಗಾರ—ನನಗೇಕೆ ಶಿವಗುಡಿಯ ಜಾತ್ರೆ? ಜೋಯಿಸರು
ದೇಗುಲದ ಬಳಿಗೆನ್ನ ಸೇರಿಸರು.

ರೈತ— ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕೈಮುಗಿದು ಬಾ.

ಜಲಗಾರ—ಕರ್ಮವಾರಾಧನೆಯು, ಸೇವೆಯೇ ಪೂಜೆ.

ನನ್ನ ಭಾಗಕೆ ಪೊರಕೆಯಾರತಿಯು. ಗುಡಿಸುವುದೆ
ನನ್ನ ದೇವರ ಪೂಜೆ!—ನಿನ್ನ ದೇಗುಲದೆಡೆಗೆ
ಪೋದೆನ್ನ ಕಂದನಂ ಬೈದಿರಿದು ನೂಕಿದರು.
ಶಿವಗುಡಿಯ ಶಿವನು ಜೋಯಿಸರ ಶಿವನಂತೆ;
ನನ್ನ ಶಿವನೀ ಮಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಹನು. ನನ್ನ ಶಿವ
ಕೊಳೆತ ಕಸದೊಳಗಿಹನು. ಕಪ್ಪುರದೊಳಿಲ್ಲ;
ಮಂಗಳಾರತಿಯೊಳಿಲ್ಲ; ಹೂವುಗಳಿಲ್ಲ.
ಯಾವೆಡೆಯೊಳಾನಿಹೆನೊ ಅವನಲ್ಲಿಯೇ ಇಹನು,
ನನ್ನದೆಯೆ ದೇಗುಲವು; ನನ್ನೊಲೈಯದು ಪೂಜೆ.
ನಾನೆಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಕೈಮುಗಿವೆನೋ ಅಲ್ಲಿ
ತಾನಿಹನು. ನಾನೆಲ್ಲಿ ಸತ್ಕರ್ಮವೆಸಗುವೆನೊ
ಅಲ್ಲಿ ಮೈದೋರುವನು. ಶಿವಗುಡಿಯದೆನಗೇಕೆ?—
ನೀನೇನು ಶಿವಗುಡಿಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿಹೆಯಾ?

ರೈತ— ಹೌದು; ಶಿವನ ನೋಡಲು ಗುಡಿಗೆ
ಹೋಗುತ್ತಿಹೆನು. ಅದಕಾಗಿ ಹಣ್ಣಾಯಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
ತಂದಿರುವೆ; ನೋಡಿಲ್ಲಿ. (ತೋರುವನು)

ಜಲಗಾರ—

ಶಿವನ ಕಾಣಲು ನೀನು

ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗುವೆಯೇನು? ನಿನ್ನ ನೇಗಿಲ ಗೆರೆಯ

ದಿವ್ಯ ದೇವಾಲಯದಿ ಶಿವನ ಕಾಣೆಯ ನೀನು?

ಉಳುವಾಗ, ನೆಡುವಾಗ ಪೂಜೆಮಾಡುವೆ ನೀನು.

ದೇಗುಲದ ಪೂಜಕನು ಬೈಗಿನಲಿ ಬೆಳಗಿನಲಿ

ಪೂಜಿಸಿದರೇನಂತೆ? ನಮ್ಮ ಜೀವವೆ ನಿಚ್ಚ

ಪೂಜೆ. ನಮ್ಮ ಕರ್ಮವೆ ನಿತ್ಯಯೋಗ.

(ರೈತನು ತನ್ನ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವನು)

ಜಲಗಾರನೆಂದುದಿದು ವೇದ ನುಡಿಯಲ್ಲ;

ತೆರಳು, ನೇಗಿಲಯೋಗಿ, ಶಿವನ ಪೂಜೆಸು ಹೋಗು.

(ಗುಡಿಸುವನು)

ರೈತ— ಕೇಳಿಲ್ಲಿ ಜಲಗಾರ, ಇಂದು ಜಾತ್ರೆಯ ದಿವಸ,
ಇಂದು ಸುಗ್ಗಿಯ ಹಬ್ಬ; ಇಂದು ಆಟದ ದಿನವು.
ಎಲ್ಲರೂ ಸಂತಸದಿ ಶಿವಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿ
ನಲಿಯುವರು. ನೀನೂ ಬಾ.

ಜಲಗಾರ—

ಹೌದು ನೇಗಿಲಯೋಗಿ

ಲೋಕ ನಗಬೇಕಾದರಾದರಳಬೇಕು! (ಗುಡಿಸುವನು)

ರೈತ— (ಸ್ವಗತ) ಸೊಗದ ಮೋರೆಯನೆ ಕಂಡರಿಯನೀ ಜಲಗಾರ.
ಪೂಜೆಯೆಂಬುದನರಿಯ; ದೇವನೆಂಬುದನರಿಯ;
ಹುಟ್ಟುಗುಣ ಸುಟ್ಟೊಡೆಯು ಹೋಗುವುದೆ?

(ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು)

ಜಲಗಾರ—ಭೂಮಿಯೊಳು ಹುಟ್ಟು ಕುರುಡರಿಗಿಂತ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ
ಕುರುಡರೆನಿತೊಳರು? ಬನದ ಕೆಂದಳಿರಲ್ಲಿ
ಬಗ್ಗಿಸುವ ಕೋಗಿಲೆಯೆ ನಿನ್ನ ಪುಗಲಿಂಚರದಿ
ಪರಮವಾಣಿಯ ಕೇಳದವಗೆ ಕಿವಿಯಿದ್ದರೇಂ?

ಎಲೆ ರಮ್ಯವನಗಳಿರ, ನಿಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯದಲಿ
 ಪರಮಾತ್ಮನಂ ಕಾಣದವಗಿದ್ದರೇಂ ಕಣ್ಣೆರಡು?
 ಜಗದ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಜಗದುದಯ ಕಾರಣನ
 ಕಾಣದವನೆಂತು ಕಾಣ್ಬನು ಶಿವನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ?
 ತಣ್ಣದಿರ ಬೆಂಗದಿರನರಿಲುಗಳೆ ಸೊಡರುಗಳು!
 ಸುಮಮಾಲೆಯಲರುಗಳ ಚೆಲ್ಲುತಿರುವಡವಿಗಳು!
 ಮುನ್ನೀರು ತೊರೆ ಕೆರೆಗಳೇ ಪಂಚಪಾತ್ರೈ;
 ಬಿತ್ತರದ ಬಾಂದಳವೆ ಗೋಪುರಂ! ಹೊಳೆಗಳಲಿ
 ಹರಿವ ಸುಲಿವೆ ತೀರ್ಥ; ಸುಮಗಂಧವೇ ಧೂಪ!
 ಹಕ್ಕಿಗಳಿಂಚರವೇ ಸ್ವರಮೇಳ! ಎದೆಯೊಲವೆ
 ವರ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ. ಭಕ್ತಿಯೇ ದಿವ್ಯಾತ್ಮ
 ಯಜ್ಞ. ಎದೆಯ ಮಣೆಯೇ ಯಜ್ಞಶಾಲೆ!
 ನಲ್ವಾತುಗಳೆ ಮಂತ್ರ ಘೋಷ; ನೀತಿಯೇ
 ವರ ವೇದ. ತಿರೆಗಿಂತ ದೇಗುಲವದೊಳವೇ?

[ಹಾಡುವನು]

ಗುಡಿಯೊಳಗಿರಲು ದೇವ
 ಒಡೆಯನಾರೀ ಜಗವ ಕಾವ?
 ವಿಗ್ರಹದೊಳಿರೆ ರಾಮ
 ಯಾರದೀ ಲೋಕದಾರಾಮ?
 ಮೂಡಣದೊಳಿಹನು ಹರಿ;
 ಪಡುವಲೊಳಿಹನು ಅಲ್ಲಾ!
 ಹೃದಯದೊಳು ನೀನೋಡೆ
 ಸಲೆ ವಿಚಾರವ ಮಾಡೆ
 ಅಲ್ಲಿರುವನು ಕರೀಮ!
 ಅಲ್ಲಿ ತೋರ್ಪನು ರಾಮ!

ಜಗದ ಮನುಜರಿಗಲ್ಲಾ
 ಬ್ರಹ್ಮನಾಗಿಹನಲ್ಲಾ !
 ಅಲ್ಲ ರಾಮರ ಕಂದ-
 ನಾಗಿರುವನು ಕಬೀರ !
 ಆತನೇ ಎನಗೆ ಗುರು
 ಮೇಣಾತನೇ ಪೀರ ?

[ಇಬ್ಬರು ಪಾಠ್ಯರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು.]

ಮೊದಲನೆ — ಕೊಳಲಿನಿನಿದನಿಯಂತೆ ಸವಿಗೊರಲಿನಿಂದೊಗೆದ

ಗಾಯನವದೆಸಿತಿಂವು ! ಹಾಡಿದವರಾರು ?

ಎರಡನೆ — ಯಾರೊ ದಿವ್ಯಾತ್ಮನಿರಬೇಕು. ಮಧುರತಮ ?

ಗಾಯನವು ಅಮಲತಮ ಹೃದಯದಿಂದಲ್ಲದೆ

ಹೊರಹೊಮ್ಮಲಿರಿಯದು ! ಗುಡಿಯಬಳಿಯಾದರೂ

ಹಾಡಿದನೇ !

ಮೊದಲನೆ — (ಜಲಗಾರನನ್ನು ನೋಡಿ)

ಜಲಗಾರ ಹಾಡಿದವರಾರೊ ?

ಜಲಗಾರ — (ಕೈಮುಗಿದು)

ನಾನೇ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ : ತಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ.

ಎರಡನೆ — ಅವನಂತೆ ! ಒರಿಯ ಸಟೆ ! ಹೋಗೋಣ ಬಾ.

ಮೊದಲನೆ — ಸಂಗೀತವನಿತೇನು ಮನಮೋಹಪಂತೆ ?

ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗಾನದೇವಿಯು ಹೀನ ಜಲಗಾರ-

ನನ್ನೊಲಿಯುವಳೆ ? ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ.

ಎರಡನೆ — ಶೂದ್ರರೊಳು ಕವಿವರ್ಯರುದಿಸುವರೆ ? ಹುಟ್ಟುವರೆ

ಪಂಡಿತರು ?

ಜನಿಸುವರೆ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ? ಗಾಯಕರು, ಯೋಗಿಗಳು

ಮೂಡುವರೆ ? ಹೊತ್ತಾಯ್ತು ಹೋಗೋಣ.

ಮೊದಲನೆ —

ಇರಲಿ,

ಇವನ ಹಾಡೆನಿತಿಂಪು ತೋರಿದರು, ಗುಡಿಯಬಳಿ
ಬೇಡ! ಕೇಳಲ್ಲಿ! ಶಿವಗುಡಿಯ ಗಂಟೆಗಳು! (ಹೋಗುವರು)

[ಜಲಗಾರನು ಅವರನ್ನೇ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಾ ಗುಡಿಸಲಾರಂಭ
ಸುವನು. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವ ಜನಗಳ ಗುಂಪು ಹೋಗುವುದು. ಯುವಕ
ನೊಬ್ಬನು ಗುಡಿಸುವವನನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಲ್ಲುವನು.]

ಯುವಕ — ಜಗದುದಯ ಕಾರಣನೆ, ಹೇ ಜಗದವ್ಯಕ್ತ
ಮೂರ್ತಿಯೇ: ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನರಿವರಾರು?
ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯ ತಿರುಳ ಹೊಕ್ಕು ಮುಟ್ಟಿದರಾರು?
ಯುಗಯುಗಗಳಿಂ ಬಿಡದೆ ತಿಳಿಯಾಳದಾಗಸದಿ
ತೊಳಗುತಿಹ ಸೂರ್ಯನನು ಮುಂಬೆಳಗಿನಲಿ ಮೂಡಿ
ಬೈಗಿನಲಿ ಮಡಿವ ಕಿರಿಯ ಹೂ ನಗುವಂತೆ
ಮಾಡಿರುವ ನಿನ್ನ ಮಾಯೆಯ ಮೈಮೆಯೆಂತು?
ಕೆಲವರಾಡುವರುಳಿದವರು ಕೆಲಸಮಾಡುವರು;
ಯಾರ ಸಂತಸವಾರ್ಗೆ? ಉದ್ದೇಶವೇನಿಹುದು?
ದಿನದಿನವು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಗೆಯ್ಯುತಿಹ ಜಲಗಾರ-
ನೀತಂಗೆ ಯಾವ ಫಲವನು ಎಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿರುವೆ?
ಮಹಿಮೆಯಾವುದು ಕಸದೊಳಡಗಿಹುದು?

[ಜಲಗಾರನನ್ನು ಸಂಜೋಧಿಸಿ]

ಜಲಗಾರ,

ಜಾತ್ರೆಯೊಳು ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲವೆ?
ನಾಳೆ ಗುಡಿಸುವೆಯಂತೆ; ಬರಬಾರದೇ ಈಗ?
ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿರಲಿ;
ಬಾ, ಹೋಗೋಣ!

ಜಲಗಾರ —

ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೊಂದು ದಿನ!

ಕರ್ಮ ಕಾಲದಂತ್ಯದವರೆಗೆ! ಒಂದುದಿನ
ಜಾತ್ರೆ! ಅದಕಾಗಿ ಯುಗಯುಗದ ಯಾತ್ರೆ!
ತೆರಳು, ಯುವಕನೆ ತೆರಳು; ಶಿವನ ಗುಡಿಯೊಳಗರಸು;
ನಾನು ಪುಡಿಯೊಳಗವನರಸುವೆನು.

[ಜಲಗಾರನು ಗುಡಿಸುವನು. ಯುವಕನು ಅವನನ್ನೇ ಸ್ವಲ್ಪ
ಹೊತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ ಅವನು ಕಾಣದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು
ಹೋಗುವನು. ತಿರುಕನೊಬ್ಬನು ತಿರಿಯುತ್ತಾ ಬರುವನು. ಅವನು ಕುರುಡ,
ಕುಂಟ.]

ತಿರುಕ — (ರಾಗವಾಗಿ)

ಧರ್ಮರೇ!

ದೇವರೇ! ತಾಯ್ತಂದೆ! ಕಾಸುಕೊಡಿರವ್ವಾ;
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿದು ಸಾಯುತಿಹೆನವ್ವಾ!
ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ! ಕಾಲಿಲ್ಲ! ಧರ್ಮರೇ! ತಾಯ್ತಂದೆ!
[ಭಟ್ಟನೊಬ್ಬನು ಮಂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾ ವೇಗವಾಗಿ ಬರುವನು.]

ಭಟ್ಟ — (ರಾಗವಾಗಿ)

ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾ ಚ ಪಿತಾ ತ್ವಮೇವ!
ತ್ವಮೇವ ಬಂಧುಶ್ಚ ಸಖಾ ತ್ವಮೇವ!
ತ್ವಮೇವ ವಿದ್ಯಾದ್ರವಿಣಂ ತ್ವಮೇವ!
ತ್ವಮೇವ ಸರ್ವಂ ಮಮದೇವ ದೇವ!
[ಭಿಕ್ಷುಕನು ಅವನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ.]

ತಿರುಕ — ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ, ಧರ್ಮರೇ ಕಾಸುಕೊಡಿರವ್ವಾ!
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಹಸಿದು ಸಾಯುತಿಹೆನವ್ವಾ!

ಭಟ್ಟ — (ಕೋಪದಿಂದ)

ನೀ ಸತ್ತರೆನಗೇನೋ? ಮಡಿಬಟ್ಟೆ ಮುಟ್ಟುವೆಯ?
ಅದಕೆ ದೇವರು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಂಗಿಸಿದ್ದು!
[ತ್ವಮೇವ ಮಾತಾಚ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಹೋಗುವನು.]

ಶಿರುಕ — (ಹತಾಶನ ರೋಷದಿಂದ)

ನೀನೇಕೆ ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವೆಯಪ್ಪಾ
ಪರಮಾತ್ಮ ? ಗುಡಿಗಳಿವು ಪಾಪಿಗಳ ಭೋಗಿಗಳ
ಗೂಡುಗಳು ! ಪೂಜೆಯೆಂಬುದು ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯನು
ಜೋಗುಳದಿ ಮಲಗಿಸುವ ಕಾಳಮಂತ್ರವು, ದೇವ !
ಕಾಪಾಡು ! ಕಾಪಾಡು ! (ಒರಗುವನು)

[ಇಬ್ಬರು ತರುಣರು ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬರುವರು.]

ಒಂದನೆಯ ತರುಣ — ದೇಗುಲದೊಳವಿತ್ತುಕೊಂಡಿಹನಂತೆ ಪರಶಿವನು !

ಜಗವೆಲ್ಲ ದೇವನಿಹ ಗುಡಿಯಲ್ಲವೇ ಗೆಳೆಯ ?
ಪೂರ್ವಿಕರ ಮೂಢತನಕಾದಿಯೆಂಬುವುದೆಲ್ಲಿ ?
ಅಂತವೆಂಬುವುದೆಲ್ಲಿ ? ಹೇಳುವುದು ಒಂದು,
ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ! ಜಗದೊಡೆಯನೆಲ್ಲಿಯುಂ
ಇರುವನೆಂಬರು ಒಮ್ಮೆ ! ಗುಡಿಯಲರಸುವರೊಮ್ಮೆ !
ನಿರಾಕಾರನವನೆಂದು ಸಾರುವರು ಒಮ್ಮೆ ;
ಮೂರ್ತಿಗಳ ಮಾಡಿ ಆರಾಧಿಸುವರನ್ನೊಮ್ಮೆ !
ಒಂದುಸಲ ಸರ್ವರೊಳು ಅವನಿರುವನೆನ್ನುವರು ;
'ಹೊಲೆಯ ನೀ ದೂರವಿರು' ಎಂದೆಂಬರನ್ನೊಮ್ಮೆ !
ನುಡಿಗೂ ನೆಗೆತ್ತಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ !
ಇದೆ ನಮ್ಮ ಭಾರತಾಂಬೆಯ ದುರ್ಗತಿಗೆ ಕಾರಣವು.
ಬಡಜನರ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದಿಹ, ಮರುಗದಿಹ,
ಹಾಳು ಪೂಜೆಯದೇಕೆ ? ಹಸಿದ ಜನಗಳಿಗೆ
ಕೊಡರೊಂದು ಕಾಸ ; ತಣ್ಣಗಿಹ ಕಲ್ಲುಗಳ
ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆಯನು ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಸುರಿಯುವರು.
ಕರ್ಪೂರದಾರತಿಯ ಬೆಳಗುವರು ವಿಗ್ರಹದ
ಮುಂದೆ ತಲೆಬಾಗಿ. ಸತ್ತದೇವರ ಪೂಜೆ

ಮಾಡುವರು. ಜೀವದ ದರಿದ್ರ ನಾರಾಯಣರ
ಸೇವೆಯಲ್ಲವೆ ಪರಮ ಪೂಜೆ?

ತಿರುಕ —

ಧರ್ಮರೇ!

ಕಣ್ಣಿಲ್ಲ ಹಸಿದಿಹೆನು ಸಾಯುತಿಹೆನಪ್ಪಾ!

ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರೇ ತಾಯ್ತಂದೆ ಕಾಸುಕೊಡಿರಪ್ಪಾ!

ಎರಡನೆಯ ತರುಣ — ಕಾಸಿದೆಯೇ ನಿನ್ನ ಬಳಿ?

[ಎಂದು ತಟಕ್ಕನೆ ಮೊದಲನೆಯ ತರುಣನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗು
ವನು. ಜೀವನಲ್ಲಿ ಹಣದ ಸದ್ವ್ಯಾಗುವುದು.

ಮೊದಲನೆಯ ತರುಣ —

ಹಾಗಲ್ಲ, ಮಿತ್ರ!

ಕೊಡುವುದನು ನೋಡಿ ಕೊಡಬೇಕು!

“ನರಜನುಮವತ್ಯಧಿಕವದರೊಳು

ಗುರುಹಿರಿಯರಿವರೆಂದು ದಾನ

ಕ್ಕರುಹರಿವರಲ್ಲಿಂದು ನೋಡದೆ ಮೂಢಮಾರ್ಗದಲಿ

ಕರೆ ದಪಾತ್ರಂಗಿತ್ತು ಪಾತ್ರನ

ಪರಿಹರಿಸಲೀಯೆರಡರಿಂ ಸಂ

ಹರಣವೈದುವುದಾರ್ಜಿಸಿದ ಧನವರಸಕೇಳಿಂದ!”

ಎಂಬ ವಿದುರನ ನೀತಿಯರಿಯೆಯಾ ನೀನು?

ಇವನೇನು ಕುರುಡನೇ? ಇವನು ಬಲು ಸೋಮಾರಿ!

ನೋಡೆನಿತು ಬಲಶಾಲಿಯಾಗಿಹನು? ನೋಡು!

ದುಡಿಯಬಾರದೆ ಇವನು? ಭಿಕ್ಷು ಕರ ದೆಸೆಯಿಂದ

ದೇಶವೇ ಹಾಳಾಯ್ತು! (ಕುರುಡನ ಬಳಿ ಸಾರಿ)

ಲೋ! ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣು

ಕುರುಡೇನೊ ರಕ್ಕ!

(ಕಣ್ಣಿನ ರೆವ್ವೆ ಎಳೆದು ನೋಯಿಸುವನು)

ತಿರುಕ — (ಕೂಗಿ ಗೋಳಾಡಿ)

ಪರದೇಶಿಯವ್ವಾ!
ಕಣ್ಣಿಲ್ಲವವ್ವಾ! ನಿನ್ನ ದಮ್ಮೆಯ್ಯವ್ವಾ!
ನಿನ್ನ ಕಾಸೆನಗೆ ಬೇಡವ್ವಾ! ಕಣ್ಣು
ಚುಚ್ಚ ಬೇಡವ್ವಾ!
(ಜಲಗಾರನು ಓಡಿ ಬಂದು ತರುಣನನ್ನು ಎಳೆದು)

ಜಲಗಾರ — ಬಿಡಿರವ್ವಾ! ಪಾಪ,
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಜಿದ್ದು ಸಾಯುವವನೇತಕೀ
ಗೋಳು ?

ಮೊದಲನೆಯ ತರುಣ — (ಕೋಪದಿಂದ)
ಸೊಕ್ಕೇನೊ ನಿನಗೆ? ತಿಂದ ಸೊಕ್ಕೇ ?
ಮೈ ಮುಟ್ಟುವೆಯ ಬಂದು!
(ಅವನನ್ನು ಒದ್ದು ನೂಕಿ ಹೋಗುವರು)

ಜಲಗಾರ — ದೇವರೇ, ದೇವರೇ!
ಶತ್ರುಗಳ ಕಾಟವಾದರು ಬೇಕು ; ನಮಗಾಗಿ
ಮಿತ್ರರೆಂಬುವ ನೆನದಿ ಮರುಕ ತೋರುವ ಜನರ
ಕೃತ್ರಿಮದ ಕಾಟ ಬೇಡ! ಭಟ್ಟನಾದರು ಬೈದು
ಹೋದ. ಬಡಜನರಿಗಾಗಿ ಮರುಗುವ ಇವರು
ಭಿಕ್ಷು ಕನ ಕಣ್ಣಿರಿದು, ಒದ್ದು ತೆರಳಿದರು!
(ಮರುಕದಿಂದ) ನಿನಗೇನು ಬೇಕಣ್ಣಾ!

ತಿರುಕ — ಸಾಯುತಿಹೆನವ್ವಾ,
ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ! ತುತ್ತು ಅನ್ನ ಹಾಕುವೆಯವ್ವಾ!

ಜಲಗಾರ — ಬಡವರಿಗೆ ಬಡವರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೆ?
ಲೋಕದಲಿ ಕಂಬನಿಯನೊಂದನೊರಸಿದ ನರನೆ
ಧನ್ಯ! ನಿಟ್ಟುಸಿರನೊಂದ ಸಂತೈಸುವನೆ

ಮಾನ್ಯ! ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಮರುಗಿ ತುತ್ತೊಂದ
 ನೀಡುವನೆ ಶಿವಗಣೆಯು! ಹೆರರ ಗೋಳನು ಕಂಡು
 ಎದೆಬೆಂದು, ಬಟ್ಟೆಗೆಬ್ಬೊಬ್ಬನನು ಕೈಹಿಡಿದು,
ಜೀವನದ ಕರಿಮಂಡಿಯ ಕತ್ತಲಲಿ ಕಿರಣವೊಂ-
ದನು ತಂದು ಭರವಸೆಯನೀಯುವನೆ ಋಷಿಯು!
 ಅದೆ ಪೂಜೆ! ಅದೆ ಧರ್ಮ! ಅದೆ ಯೋಗ! ಅದೆ ಭಕ್ತಿ!
 ಎದ್ದೇಳು ಭಿಕ್ಷುಕನೆ, ನನ್ನನ್ನದೊಳು ಮುಷ್ಟಿ
 ನಿನಗಿಕ್ಕಿ ಶಿವಪೂಜೆ ಮಾಡುವೆನು. ನೀನೆನ್ನ
 ಸೋದರನು, ನೀನೆನ್ನ ದೇಗುಲವು! ನೀನೆನಗೆ
 ಪರಶಿವನು! ಏಳು; ಮೇಲೇಳು ಸೋದರನೆ!

[ತಿರುಕನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು]

(ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು)

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಸಾಯಂಕಾಲ. ಭೂದೇವಿಯು ಬಂದು ಹಾಡುವಳು.]

೧

ದೂರದಿಂದ ಮೆಲುನಡೆಯಲಿ
ಸಂಜೆವೆಣ್ಣು ಬರುವಳು-ಬಹು
ದೂರದಿಂದ ಬರುವಳು !
ನೀಲಗಗನದಾಚೆಯಿಂದ
ನಲಿದು ತೇಲಿ ಬರುವಳು-ತವ
ರೂರಿನಿಂದ ಬರುವಳು.

೨

ಸರಸದಿಂದ ತೊರೆಯ ತಡಿಯ
ಮೇಲೆ ನಡೆದು ಬರುವಳು-ಸುಖ
ಶಾಂತಿಗಳನ್ನು ತರುವಳು.
ಸೆರಗಿನಿಂದ ಗಿರಿವನಗಳ
ಮುಸುಗುತ್ತೇರಿ ಬರುವಳು-ಮನ
ವೋಹಿಸುತ್ತ ಬರುವಳು.

೩

ಹಾಡುವಾ ವಿಹಂಗಮಗಳ
ಗೂಡಿಗಟ್ಟಿ ಬರುವಳು-ನಲಿ
ದಾಡಿಯಾಡಿ ಬರುವಳು.
ಗೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಗಲಿರೆನಿಸುತ್ತ
ಹಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಬರುವಳು-ನನು
ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಬರುವಳು.

೪

ವೋಮವವಳ ಮಣಿಕಿರೀಟ,
ಭೂಮಿ ಪಾದ ಪೀಠವು—ವನ
ಧಾಮ ಹಸುರಿಸುಡುಗೆಯು
ಇಂದುವವಳ ಮಕುಟ ಮಣಿಯು ;
ತಾರೆ ರನ್ನಗಿಡಿಗಳು—ಕುರು
ಕೋಳಿ ನೀಲ ಮೇಘವು ;

೫

ತಣ್ಣನೆಲರ ಕೂಡಿಯಾಡಿ
ಮೌನದಿಂದ ಬರುವಳು—ಅನು
ರಾಗದಿಂದ ಬರುವಳು ;
ಗೊಡ್ಡತರದ ಶಾಂತಿಯಿಂದ
ಜಗದೇವಿಗಳ ಮುಚ್ಚು ತ—ವೈ
ಯಾರದಿಂದ ಬರುವಳು.

೬

ದಿನದ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಬಿಂದು
ಬಲು ಬಳಲಿಹ ಭೂಮಿಗೆ—ವಿ
ಶ್ರಾಂತಿಯಿತ್ತು ಬರುವಳು ;
ನಲಿನಲಿಯುತ ಮೆಲು ನಡೆಯಲಿ
ಸಂಜೆವೆಣ್ಣು ಬರುವಳು—ನೋ
ಡದೋ ; ತೇಲಿ ಬರುವಳು ! (ಹೋಗುವಳು)

[ಜಲಗಾರನು ಪೊರಕೆ ಬುಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.]

ಜಲಗಾರ—ಎನಿತು ಸೊಗವಿವಾ ಎಲರು ದುಡಿದು ಒಳಲಿದ ಮೈಗೆ ?
ದುಃಖವೆಂಬುದು ಸುಖದ ಕಿಂಕರನು ; ಬಾಳಿಸಿತು
ಸವಿಗನನು ! ಸಾವಿದರೊಳರೆ ಭಯಂಕರಮಲ್ಲ !

[ಒಂದು ಎತ್ತರವಾದ ಅರೆಯಮೇಲೆ ಕೂರುವನು.]

ಮೂಡಿ ಬಾ ಚಂದಿರನೆ, ಬಾಳು ಸವಿಯೆಂಬುದನು
ಜಗಕೆಲ್ಲ ಸಾರುತ. ಮೂಡಿ ತಾರಕೆಗಳೆರ
ಜೀವದಾನಂದವನು ತಿರೆಗೆಲ್ಲ ತೋರುತ.
ಬೀಸು, ಬೀಸೆಲೆ ಮಂದ ಮಾರುತನೆ, ಜೀವನದ
ಬೇಗೆಯನು ತೂರುತ! ಬಾಳು ಚಿರವಲ್ಲದಿರೆ,
ಭೂಮಿ ಚಿರವಲ್ಲದಿರೆ, ಜೀವದಾನಂದವದು
ಚಿರವಲ್ಲವೇನು? ತೊಳಗುತಿಹ ಚುಕ್ಕಿಗಳೆ
ಬಾಳ ಕಿರುಗೆಲಸವಿದು, ಜಲಗಾರನೆಸಗುವೀ
ಕಿರುಗೆಲಸವಿದು ನಿಮ್ಮ ಕಾಂತಿಗಿಂತಲು ಚಿರವು.
ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಕಿರಿಯ ಕಾರ್ಯವು ಶತಕೋಟಿ
ಸೂರ್ಯಗೆ ಬೆಳಕು. ಲೋಕ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಜೀವ!
ನಮ್ಮ ಬಾಳಿದು ಬರಿಯ ಮಾಯೆಯಲ್ಲ!
ನಮ್ಮ ಕರ್ಮವು ಬರಿಯ ಕನಸಲ್ಲ!

[ರೈತನು ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವನು.]

ರೈತ—

ಜಲಗಾರ,

ಎನಿನ್ನೂ ಕೆಲಸ ಪೂರೈಸಲಿಲ್ಲವೆ?

ಜಲಗಾರ—ಇಲ್ಲ, ಕರ್ಮ ಮುಗಿಯುವ ಕಾಲ ಬಂದಿಲ್ಲವಿನ್ನೂ!
ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ ರೈತ?

ರೈತ— ಜಲಗಾರ, ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲವು ನಿನಗೆ! ಜಾತ್ರೆಯದು
ಮೈಭವದ ಜಾತ್ರೆ! ಜನವೇನು! ಧನವೇನು!
ಆ ಗಲಭೆಯೇನು! ನೋಟಗಳೊ ಬಹುರಮ್ಯ!
ನಾನದನು ಹೇಳಿ ಮುಗಿಯಿಸಲಾರೆ.

ಜಲಗಾರ—

ಇರಲಿಯದು.

ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ?

ರೈತ —

ಆಹಾ!

ಶಿವನ ಗುಡಿ ದೊಡ್ಡ ಗುಡಿ! ಏನು ಚಿತ್ರದ ಕೆಲಸ!
ವಿಗ್ರಹವು ಬಲುಚಂದ! ಜೋಯಿಸರ ಮಡಿಪಂಚೆ
ಜರತಾರಿಯಪ್ಪಾ! ಆ ಪರಿಯ ವೈಭವವ
ನಾನಂತು ನೋಡಿಲ್ಲ.

ಜಲಗಾರ —

ಅದಂತಿರಲಿ ರೈತ.

ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ? ಅದನ್ನು ಹೇಳು!

ರೈತ —

ಹಳ್ಳಿಯ ಗಮಾರ! ಮೇಲೂರ ಜಲಗಾರ!
ನಿನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ಆ ಅಂದ, ಆ ಚಂದ?
ಆರತಿಯ ನೋಡಿದೆನು. ಗಂಟಿಜಾಗಟಿಗಳನು
ಬಾರಿಸಿದೆ. ಮಂತ್ರ ಹೇಳಿದರದನು ಕೇಳಿದೆ!
ಹಣ್ಣಾಯಿ ಮಾಡಿದೆ. ಕರ್ಪೂರ ಉರಿಸಿದೆ.
ಹರಕೆಯನು ಸಲ್ಲಿಸಿದೆ. ಮತ್ತೇನು?

ಜಲಗಾರ —

ಅದಂತಿರಲಿ

ಶಿವನ ಗುಡಿಯಿಂದೇನು ತಂದಿರುವೆ, ಹೇಳು.

ರೈತ —

ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ ಹೂವು ಕರ್ಪೂರ ಕುಂಕುಮ
ಇವುಗಳನು ತಂದಿರುವೆ.

ಜಲಗಾರ —

ಶಿವನ ತರಲಿಲ್ಲವೆ?

ರೈತ —

ಮರುಳು ಜಲಗಾರ ನಿನೋಡನೆ ಮಾತೇಕೆ?
[ರೈತನು ಹೋಗುವನು. ಒಬ್ಬ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿಯು
ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹಾಡುತ್ತಾ ಬರುವಳು.]

೧

ಹುಡುಗ —

ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಿರುಳಿಲ್ಲ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ,
ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಲ್ಲ, ಕೂಳಿಲ್ಲ!
ಅಪ್ಪ ನೋಡಲು ಜೋಗಿ, ಅವ್ವ ನೋಡಲು ರೋಗಿ,
ನನಗಂತು ಕಣ್ಣೀರು ಬಿಡುವಿಲ್ಲ!

ಕಾಳಿಲ್ಲ, ಕೂಳಿಲ್ಲ, ಕಣ್ಣೀರು ಜಡುವಿಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಬಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

೨

ಇದ್ದಕ್ಕನೊಬ್ಬಳ ಸಿದ್ಧಕ್ಕನೊಬ್ಬಳ
ರಕ್ಕಸ ಜವರಾಯ ಮುಕ್ಕಿದನು.
ಇದ್ದಣ್ಣನೊಬ್ಬನು ಮುದ್ದಣ್ಣನೊಬ್ಬನು
ದೇಶ ತಿರುಗಲು ಹೋಗಿ ಹಾಳಾದನು.
ಸಮ್ಮ ಕಂಡರೆ ಕರುಬು ನೆರೆಯರಿಗೆಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಬಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

೩

ದನವ ಕಾಯಲೊ ನಾನು, ಕಳೆಯ ಕೀಳಲೊ ನಾನು,
ನರಳುವ ಅವ್ವನ ಗತಿಯೇನು ?
ಹೇಳುವರಾರಿಲ್ಲ, ಕೇಳುವರಾರಿಲ್ಲ,
ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಕೂಳಿಲ್ಲ, ಗತಿಯಿಲ್ಲ.
ಕವಿದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರಣವೊಂದಿಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಬಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

೪

ಹರಕೆಯ ಹೊತ್ತೆ, ಕಾಣಿಕೆ ತೆತ್ತೆ,
ದೇವರಿಗೆ ಶರಣೆಂದು ಬೇಸತ್ತೆ.
ಕಂಡ ಕಂಡ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ಸೋತೆ,
ಸನಗಿನ್ನೂ ತಪ್ಪದು ಈ ರೋತೆ.
ಅಯ್ಯೋ ಗೋವಿಂದನೆ ಬಲ್ಲೆ ನೀನೆಲ್ಲ,
ಕಾಯಬಾರದೆ ಬಂದು ಕಾವೆನೆಂದಿಹ ಗೊಲ್ಲ!

[ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವಳು. ಪಾರ್ವರು ಹರಟುತ್ತಾ ಬರುವರು.]

ಮೊದಲನೆ — ಇಂದಾದ ಲಾಭವೇ ಲಾಭ.

ಎರಡನೆ—

ನನಗಂತು

ದಕ್ಕಿಣಿಯ ಹಬ್ಬ, ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿನ ದುಡ್ಡು
ತೀರ್ಥಮಾರಿದ ದುಡ್ಡು—

ಮೊದಲನೆ—

ನಾನೊಬ್ಬ ಶೂದ್ರನನು

ಸುಲಿಗೆಮಾಡಿದ ದುಡ್ಡು.

ಎರಡನೆ— ಅಂತೂ ನಮಗೆಲ್ಲ ಶಿವಗುಡಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ

ಹಿಟ್ಟು ಹೊಟ್ಟಿಗೆ, ದುಡ್ಡು ಬಟ್ಟಿಗೆ—

ಮೊದಲನೆ—ಗುಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಕೆಟ್ಟು. ನಡೆ ಬೇಗ. (ಹೋಗುವರು)

ಜಲಗಾರ—

ಜೋಯಿಸರು

ಗುಡಿಯ ನುಗ್ಗುವ ಮುನ್ನವೇ ಶಿವನ ಹೊರಗಟ್ಟಿ
ನುಗ್ಗುವರು. ಶಿವಶಿವಾ ಗುಡಿಯೊಳಿದ್ದರು ಕೂಡ
ದೇವರಿಂದತಿ ದೂರವಿಹ ಪಾಪಿಯೆಂಥವನು?

[ಕಬ್ಬಿಗನೊಬ್ಬನು ಹಾಡುತ್ತಾ ಬರುವನು]

೧

ಕಬ್ಬಿಗ—

ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?

ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿಹೆ ಹಳಿಯಲೇಕೆ?

ಸುಖವೆ ಬರಲಿ, ದುಃಖಬರಲಿ,

ರೋಗ ಭೋಗಗಳೇನೆ ಬರಲಿ,

ಎಲ್ಲ ಹೊತ್ತು ಋಣವ ತೆತ್ತು

ಮುಂದೆ ಪುಣ್ಯದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತು.

ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?

ಹುಟ್ಟಿದಿಳಿಯನು ಹಳಿಯಲೇಕೆ?

೨

ಕೊರಗಲೇನು? ಮರುಗಲೇನು?

ಬಿಗಿದ ಬಂಧನ ಹರಿವುದೇನು?

ಸುಖವೆ ಬರಲಿ, ದುಃಖಬರಲಿ,
 ಜೀವದೆಡರುಗಳೇನೆ ಇರಲಿ,
 ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ
 ಮುಕ್ತಿಗೇರು ಧೈರ್ಯದಿಂದ.
 ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?
 ಒಂದ ಬಾಳನು ಹಳೆಯಲೇಕೆ?

೩

ಕೊಡುವನವನು, ಬಿಡುವನವನು,
 ಎಂದು ನೀನಿರೆ ಸುಡುವನವನು.
 ಗೆಲುವೆ ಬರಲಿ, ಸೋಲೆ ಬರಲಿ,
 ನುಗ್ಗು ಮುಂದಕೆ ಇರುವುದಿರಲಿ.
 ಅರಿಯ ಕೊಲ್ಲು, ತಿರೆಯ ಗೆಲ್ಲು ;
 ಇಲ್ಲ, ರಣದಲಿ ಜವಗೆ ಸಲ್ಲ.
 ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?
 ಬಂದುದಾಯಿತು ಹಳಿವುದೇಕೆ?

೪

ನಮ್ಮ ಬಾಳು ಸವಿಯ ಬಾಳು ;
 ಯಾವುದಿಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ? ಹೇಳು.
 ತಿಳಿಯ ಬಾಳು, ಹೊಳೆವ ಮಿಾನು
 ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು, ಬೆಟ್ಟ, ಕಾನು,
 ಹರಿವ ತುಂಗೆ, ದಿವಿಜ ಗಂಗೆ ;
 ಹಾಲು ಮಳೆಯಿದೆ ಬರವ ಪಿಂಗೆ.
 ಕರುಣೆಯೊಲೈ ಎಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ!
 ಯಾವುದೆಮಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲಿ?

೫

ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?

ಬಂದ ಬದುಕನು ಬೈಯಲೇಕೆ?

ಒಲಿದು ಕೂಡಿ, ನಲಿದು ಹಾಡಿ,

ಸಮ್ಮ ಪಡೆದವನಂತೆ ಆಡಿ,

ಪರವ ನಾವು ಪಡೆವ ಮುನ್ನ

ಪಡೆಯಲೆಳಸುವ ತಿರೆಯ ಹೊನ್ನ !

ಕೊರಗಲೇಕೆ? ಮರುಗಲೇಕೆ?

ಬರಿದೆ ಬಾಳನು ಚರೆಯದೇಕೆ?

[ಕಬ್ಬಿಗನು ತೆರಳುವನು. . ಒಂದು ಬಾಲಕರ ಗುಂಪು ಹಾಡುತ್ತಾ
ಬರುವುದು.]

ಬಾಲಕರು — ನಾವು ಮರುಳರು, ನಾವು ಕುಡುಕರು, ಮರುಳುತನ
ವೆಮ್ಮಾಟವು,

ಕಾರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬರಿದೆ ಸಂಚರಿಪಲಸಗಾರರ ಕೂಟವು.

೬

ಕಾಲಗಗನದಿ ಹಾರಿಯಾಡುವ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನಾವ್ ಬಾಲರು.

ಹೋಗಲೆಂದೇ ಬರುವೆವು,

ಹೋಗಿ ಮರಳುತ್ತಿರುವೆವು !

ನಿತ್ಯತೆಯ ಗರ್ಭದಲಿ ಬನಿಸುವ ನಾವು ಲೀಲಾ ಶೀಲರು :

೭

‘ಕರ್ಮಲೀಲೆಯು, ಲೀಲೆ ಕರ್ಮವು’ ಎಂಬುದೆಮ್ಮಯ
ಧರ್ಮವು ;

ಪಡೆವುದೆಮಗೇನಿಲ್ಲವು,

ಕಳೆವುದೆಮಗೇನಿಲ್ಲವು,

‘ಲಾಭನಷ್ಟಗಳೊಂದುಮಿಲ್ಲವು’ ಎಂಬುದೇ ವರಮರ್ಮವು,

೩

ಹಾಡಿಯಾಡುತ್ತ ಕುಣಿದು ನಲಿವೆವು ಹಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತ
ಕಾಲನ!

ಜವನ ವಿಸೇಯನೆಳೆವೆವು!

ಕೋರೆದಾಡೆಯ ಸೆಳೆವೆವು!

ಅಮೃತ ಪುತ್ರರು ನಾವು, ಮೃತ್ಯುವ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಮಗಿನಿ-
ತಿಲ್ಲವು!

೪

ಮುಕ್ತಜೀವರು ನಾವು, ಬಂಧನ ಲೀಲೆಯಾಡುತ್ತಲಿರುವೆವು.

ಲೀಲೆಯೆಂಬುದೆ ಮುಕ್ತಿಯು,

ಮರುಳುತನವೇ ಶಕ್ತಿಯು;

ಹೀರಿ ಲೀಲಾಮಧುವನೆಲ್ಲರು ಮತ್ತರಾಗಿಯೆ ಬರುವೆವು.

[ಅವರೆಲ್ಲ ಹಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗುವರು. ಜನರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ
ಹೋಗುವರು. ಜಲಗಾರನು ಒಬ್ಬನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು.]

ಜಲಗಾರ—ಸದ್ದಿಲ್ಲದಿರುಳೆನಿತು ಕಣ್ಗೆಡ್ಡಮಾಗಿಹುದು!

ಒನಗಳಂ ಗಿರಿಗಳಂ ಹೊಳೆ ತೊರೆಗಳೆಲ್ಲಮುಂ

ಚುಂಬಿಸಿಹ ಜೊನ್ನೆನಿತು ಚೆಲ್ವಾಗಿದೆ!

ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳೆಂತು ಮಲಗಿಹುದಿಳೆಯೆದೆಯಮೇಲೆ!

ಗಗನ ಧೇನುವ ಕೊರಳ ಗಂಗೆದೊವಲಂದದಲಿ,

ತಿಂಗಳಿನ ಪಾಲ್ಗಡಲ ಬಲ್ಲೆರೆಗಳಗ್ರದಲಿ

ತೇಲುತಿಹ ನೊರೆಯುರುಳಿಯಂದದಲಿ, ಒಲಿದವನ

ಸವಿಗನಸಿನಲಿ ಸುಳಿವ ನಲ್ಲೆಯಂಚಲದಂತೆ,

ಮೆರೆಯುತಿದೆ ತಿಳಿಯಾಳದಾಗಸದಿ ಬೆಳ್ಳುಗಿಲ ಮೊತ್ತ!

ವಿಶ್ವದ ಸುಷುಪ್ತಿಯಿದು. ಕುಳಿತಿಲ್ಲಿ ಶಿವನಂ

ಧ್ಯಾನಿಸುವೆ. ಸದ್ದಿಲ್ಲದೇಕಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ

ಭಕ್ತಿಲತೆ ಚಿಗುರಿ ಪರಮಾತ್ಮನಡಿಯಲರುಗಳ

ಮುಟ್ಟುವುದು—ಲೋಕವರಿಯದು ಸಿದ್ಧ
ರೆನಿತರು ಜಲಗಾರರಾಗೆಂದು. (ಹಾಡುವನು)

ದಯಾ ನಿವಾಸ ನೀನು,
ದೇವದೇವ ಮೈದೋರೈ;
ಸದಾ ಪಿತಾಪಿ ನೀನು,
ಬಾಲ ನಾನು ಕಾಪಾಡೈ.
ಪುರಾಣ ಆದಿ ವೇದಮಾಗ ದಾಸ
ಮತಾಚಾರಾದಿ ಚಾಗಯೋಗ ಧ್ಯಾನ
ಆಕರ್ಮ ಕರ್ಮ ಧರ್ಮ
ದಾಸದಾಸ ನಾನರಿಯೆ;
ಎನ್ನಂತರಂಗ ನೀನೆ
ಎಂಬುದೊಂದೆ ಬಲ್ಲೆನೈ!
ಗಯಾ ಪೂರಿ ಕಾಶಿಯಾತ್ರೆ ಜಾತ್ರೆ
ನಾನೊಂದನೊಲ್ಲೆ; ನೀನೆ ಎಲ್ಲ ದೇವ!
ಅನಾದಿ ದೇವ ನಿನ್ನ
ಸೇವೆಯೊಂದೆ ಸಾಕೆನಗೆ!
ಎನ್ನಂತರಂಗದಲ್ಲಿ
ನಿಂತು ನೀನು ಮೈದೋರೈ!

[ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಶಿವನು ಜಲಗಾರನ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮೈದೋರು
ವನು.]

ನೀನಾರು ಆಕೃತಿಯೆ! ನೀನಾರು? ಯಾರು?
ಮನುಷವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಅಮಾನುಷವಾಗಿ
ತೋರುತಿಹೆ! ಮಿಣುಕುತಿಹ ತಾರೆಗಳನ್ನೇಳಿಸುವ
ಕಂಗಳಿಂದೇಕೆನ್ನ ನೋಡುತಿಹೆ ಇಂತು?
ನೀನಾರು? ನೀನಾರು ಆಕೃತಿಯೆ? (ಬಿಡುವನು)

ಶಿವ — (ಗಂಭೀರವಾಗಿ) ಅಂಜದಿರು,
ಸೋದರನೇ, ಅಂಜದಿರು ; ನಾನಿನ್ನ ಬಂಧು !

ಜಲಗಾರ — (ವಿಸ್ಮಿತನಾಗಿ)
ಏನು ? ನೀನೆನ್ನ ಬಂಧು ? ನಾನರಿಯದಿಹ ಬಂಧು !

ಶಿವ — ನಾ ನಿನ್ನ ಜಾತಿ !

ಜಲಗಾರ — ನೀನೆನ್ನ ಜಾತಿ?
ಊರ ಜಲಗಾರ ನಾನು !

ಶಿವ — ನಾನೊಬ್ಬ ಜಲಗಾರ,
ಅಂಜದಿರು ಸೋದರನೇ ! ಜಗದ ಜಲಗಾರ
ನಾನು ! ಶಿವನೆಂದು ಕರೆಯುವರು ಎನ್ನ !
ಚಣಚಣಕು ಜಗದ ಪಾಪವ ನುಂಗುವನು ನಾನು !
ಪೂರ್ವದಲಿ ಕಡಲ ಕಡೆಯಲು ಹುಟ್ಟಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಂ
ಸುಡುತ್ತಿದ್ದ ಘೋರ ಹಾಲಾಹಲವ ನುಂಗಿದಾ
ಸಂಜುಗೊರಲನು ನಾನು ! ಪದ್ಮನಾಭನ ನಿಲಯ,
ಮೈಕುಂಠವದರಿಂದ ರಮಣೀಯವಾಗಿಹುದು !
ಮೋಣೆನ್ನ ಜಲಗಾರತನದಿಂದ, ಸೊದೆಯಿಾಂಟಿ
ಅಮರರಮರತೆಯ ಹೊಂದಿಹರು ; ವಿಶ್ವದಲಿ
ಸೌಂದರ್ಯ ಬಾಳುತ್ತಿದೆ. ತೊಳಗುತ್ತಿಹ ಚುಕ್ಕಿಗಳು,
ಬೆಳಗುತ್ತಿಹ ಚಂದಿರನು, ದಿನದಿನವು ತಳತಳಿಸಿ
ಜಾಂದಳದಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿಹ ದಿನಮಣಿಯು, ಭೋರ್ಗರೆವ
ಕಡಲುಗಳು, ತಿಳಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿಹ ಹೊಳೆಗಳು,
ಮೆರೆಯುವ ಅರಣ್ಯಗಳು, ಎಲ್ಲವೂ, ಎಲ್ಲವೂ
ಜಲಗಾರನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಋಣಿಯಾಗಿ ಬಾಳುವುವು !
ರುದ್ರನೆಂಬರು ಎನ್ನ ; ಶಿವನೆಂಬರೆನ್ನ ;
ಹೇಸುವರು, ಅಂಜುವರು, ಜಲಗಾರನೆನಲು !

ಜಲಗಾರ — (ವಿನಯದಿಂದ)

ನಿನ್ನ ನಾ ಶಿವನೆಂದು ನಂಬುವುದದೆಂತು?
ಹೇ ದೇವ, ನಿನ್ನೀ ರೂಪಮಂ ನಾನೆಂದೂ, ಯಾವಡೆಯು
ಕಂಡರಿಯೆ, ಕೇಳರಿಯೆ. ತಿಳಿದವರು, ಪಂಡಿತರು
ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿರುವರು ನಿನ್ನ.

ಶಿವ — ಬಿಜ್ಜೆವಳರಾ ಕವಡು ಬಣ್ಣನೆಯ ಸಂಬದಿರು
ಸೋದರನೆ. ಕುರುಡನಾದವನಿನನ ಬಣ್ಣಿಸುವ
ತೆರದಿ, ಪಂಡಿತರು ಬಣ್ಣಿಸಿರು ಕಲ್ಪನೆಯ
ಶಿವನು. ನನ್ನ ನಿಜರೂಪಮಂ ನೋಡಲವರೆಲ್ಲ
ಹೇಸುವರು, ಬೆದರಿ ಹಿಂಬರಿಯುವರು. ಎನ್ನನೀ
ನಿಜರೂಪದಿಂದ ಕರ್ಮದಲಿ ಪೂಜಿಸನು
ನೀನೊಬ್ಬನಲ್ಲದಿನ್ನಾರ ನಾ ಕಾಣೆ!

ಜಲಗಾರ — (ಕೈಮುಗಿದು)

ರಚತಗಿರಿಗೊಡೆಯನಾಗಿಹೆಯಂತೆ; ಕೈಲಾಸ
ಪತಿಯಂತೆ; ಮಕುಟದಲಿ ಹಿಮಕನ ತೊಟ್ಟಿರುವ
ಶಶಿಧರನು ನೀನಂತೆ. ಜಡೆಯೊಡವೆ ಗಂಗೆಯಾ-
ಗಿಹಳಂತೆ. ಕೊರಳಿನಲಿ ಹಾವುಗಳ ಕಟ್ಟಂತೆ.
ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಉರಿಗಣ್ಣುಸುಳ್ಳ ನೀಂ ಮುಕ್ಕಣ್ಣು
ನಂತೆ! ಗಿರಿಜಾರಮಣನಂತೆ! ವಿಷಕಂಠ
ನೀನಂತೆ! ನೀಂ ಕುಬೇರನ ಮಿತ್ರನಂತೆ!
ಇಂತಿಹನು ಜಗದ ಜಲಗಾರನಹನೆಂತು?
ಇಂತಿಹನೆನ್ನ ಚಾಂಧವನೆ? ಸೋದರನೆ?

ಶಿವ — (ಮುಗುಳುಗೆಯಿಂದಲೂ ದರ್ಪದಿಂದಲೂ)

ಸೋದರನೆ, ಶಿವನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಶಿವನಲ್ಲ!
ಕಾವ್ಯಗಳ ಶಿವನಲ್ಲ! ಕವಿತೆಯಾ ಶಿವನಲ್ಲ!

ಬೆಳ್ಳಿ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲೆ ಗಿರಿಜೆಯೊಡಗೂಡಿ
 ಸರಸವಾಡುವ ರಸಿಕ ಶಿವನಲ್ಲ! ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ-
 ಮೊತ್ತತ್ತಿಹ ಕಸದ ರಾಸಿಯಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ,
 ನಿಂತು, ನರ್ತನವೆಸಗುತಿಹ ತೋಟಿ ನಾನು!
 ನಿಜ ಶಿವನು ಜಲಗಾರ! ನಿನ್ನ ಮುಂದಿಹನು ನೋಡು!

ಜಲಗಾರ — ಹೇ ದೇವ, ಪಂಡಿತರದೇಕಂತು ಬಣ್ಣಿಪರು ?

ಶಿವ — ಸೋದರನೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಕಂಗಳಿಗೆ ನಾನು
 ನೋಡಲು ಕುರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಅದರಿಂದ
 ಚೆಲ್ವಾಂತ ತಣ್ಣದಿರನೊಡವೆ ಮಾಡಿದರೆನಗೆ!
 ಅವರ ಭಾಗಕೆ ನಾನು ಪಾಪಿಯಾಗಿದ್ದೆ.
 ಅದರಿಂದ ಗಂಗೆಯನು ತೊಡಿಸಿದರು ತಲೆಯಲ್ಲಿ,
 ತೊಳೆದೆನ್ನ ಶುದ್ಧಮಾಡಲು ಎಂದು! ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ
 ನಾಗಿದ್ದೆ! ಅದರಿಂದ ಹಣೆಗಣ್ಣು ಮುಡಿಸಿದರು,
 ಸುಟ್ಟಿನ್ನ ಶುಚಿಮಾಡಲೆಂದು! ರೌದ್ರತೆಯ-
 ನೀಯಲೆಂದೆನಗೆ ಉರಗಗಳ ಸುತ್ತಿದರು
 ಕೊರಳಲ್ಲಿ. ಜೋಯಿಸರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಶಿವನು
 ಮುಟ್ಟದವನಾಗಿಹನು. ಚಂದ್ರನಿಲ್ಲದೆ, ಗಂಗೆ
 ಯಿಲ್ಲದೆಯೆ, ಹಣೆಗಣ್ಣು ಹಾವುಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೆ,
 ಜನಿವಾರ ಬೂದಿಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೆ, ಶಿವಗುಡಿಗೆ
 ಸೇರಿಸರು ಶಿವನಾದ ಎನ್ನ. ಅದರಿಂದ
 ನಿಜವಾದ ಶಿವನು, ಜಲಗಾರ ಶಿವನು,
 ಶಿವಗುಡಿಯ ಪೀಠದಲಿ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ!

ಜಲಗಾರ — ಹೇ ದೇವ, ನೀನು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿರುವೆ ?

ಶಿವ — ಬೀದಿಗುಡಿಸುವ ಬಡವನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವೆ!
 ಉಳುತಿರುವ ಒಕ್ಕಲಿಗನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವೆ!

ಎಲ್ಲಿ ಹೊಲೆಯನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಹಣೋ
 ಅಲ್ಲಿ ನಾನವನ ಪಕ್ಕದೊಳಿರುವೆ. ಕುಂಟರನು,
 ಕುರುಡರನು, ದೀನರನು, ಅನಾಥರನು ಕೈಹಿಡಿದು
 ಪೊರೆಯುತಿಹನೆಡೆಯಿರುವೆ. ಆ ನನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ
 ನನ್ನ ನಿಜರೂಪದಿಂ ಮೈದೋರಿ ಸಲಹುವೆನು.
 ನೀನೆನ್ನ ನಿಜಭಕ್ತನಾಗಿರುವೆ. ಅದಕಾಗಿ
 ಕಲ್ಪನೆಯ ರೂಪವನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ಬಂದಿಹೆನು.
 ನೋಡಲ್ಲಿ! ಚಂದ್ರನಂ ಬಿಸುಡಿಹೆನು ಗಗನಕ್ಕೆ!
 ಗಂಗೆಯನ್ನೆಸದಿಹೆನು ಹಿಮಗಿರಿಗೆ! ಹಾವುಗಳ
 ವಾತಾಳಕಟ್ಟಿಹೆನು! ಹಣೆಗಣ್ಣು ಹಂಚಿಹೆನು
 ನೇಸರರಿಲುಗಳಿಗೆ! ಭಯಂಕರದ ಮಸಣದಲಿ
 ಬಿದ್ದಿಹುದು ಜೋಯಿಸರು ಹಚ್ಚಿದಾ ಎನ್ನ
 ಮೈಬೂದಿ! ಚಟ್ಟಗಳ ಕಟ್ಟುತಿದೆ ಅವರೆನಗೆ
 ತೊಡಿಸಿದಾ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ! ಅವರಿತ್ತ
 ಪೊರಕೆಯಂದದ ಶೂಲ ಗುಡಿಸುತಿದೆ ಬ್ರಹ್ಮಗಳ
 ಬೀದಿಯನು! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಶಿವಗಿತ್ತ ದಾನಗಳು
 ತೊಲಗಿ, ಉಳಿಯುವನು ಜಗದ ಜಲಗಾರ!
 ಊರ ತೋಟಿಯು ನೀನು; ಜಗದ ತೋಟಿಯು ನಾನು!
 ಬಾ ಎನ್ನ ಸೋದರನೆ. ನೀನೆನ್ನ ನಿಜಭಕ್ತ!
 ನಿನ್ನದೇ ಶಿವಭಕ್ತಿ! ನೀನೆ ಶಿವಭಕ್ತ!
 ನೀನೆ ನಾನಾಗಿಹೆನು! ನಾನೆ ನೀನಾಗಿರುವೆ!
 ಶಿವನೀನು! ಶಿವನೀನು!

ಜಲಗಾರ— (ಭಾವಪೂರ್ವಕವಾಗಿ) ಶಿವನಾನು! ಶಿವನಾನು!
 [ಎಂದು ಮುಂದರಿದು ಶಿವನ ತಕ್ಕೆಯೊಳಗಾಗುವನು;
 ಪರದೆ ಬೀಳುವುದು.]

